
BURGERSDIJK & NIERMANS
BOEKHANDEL EN ANTIQUARIAAT
"TEMPLUM SALOMONIS"
LEIDEN

VERLOSKUNDIGE

WAARNEEMINGEN.

VERLOSKUNDIGE WAARNEEMINGEN EN AANMERKINGEN,

UIT DE VERZAMELING

VAN

CORNELIS VAN DEN ENDEN,
MED. DOCTOR EN VROEDMEESTER
IN DEN OUDEN BOSCH,
MARQUIZAAT VAN BERGEN OP DEN ZOON.

EERSTE DEEL.

UTRECHT en AMSTELDAM,
Bij G. T. VAN PADDENBURG, EN ZOON,
EN M. SCHALEKAMP.
1789.

OPDRAGT

AAN DEN

WEL EDELEN GESTRENGEN HEERE,
DEN HEERE,

Mr. DIRK MULIER,

DROSSAART VAN HET OOSTER-KWARTIER
DES MARQUIZAATS VAN BERGEN
OP DEN ZOOM.

WEL EDELE GESRENGE HEER!

Laat het mij geoorloofd zijn, deeze Verloskundige Waarneemingen en Aanmerkingen, als eene geringe vrugt van mijnen arbeid, met eerbied UWEd. Geſtr. aan te bieden en optedragen.

Alhoewel de Verloskunde buiten den kring van uwe uitgeſtrekte kundigheden ſchijnt te wezen; het belang welk UWEd. Geſtr. ſtelt in alle nuttige Kunſten en Wetenſchappen, verſterkt mij in het vertrouwen, dat UWEd. Geſtr. het zelve met uwe gewoone heusheid zult gelieven aan te neemen.

Ontvangt het dan, Wel Edele Geſtrenge Heer! als een gering blijk mijner erkentenis en verſchuldigde dankbaarheid voor de genootene vriendſchap en gunstbewijzen: en vergun, dat ik mij van deeze gelegenheid bediene, om mij in uwe vriendſchap, welke mij altoos dierbaar zal weezen, op nieuw aan te beveelen, onder toewenſchingen, dat UWEd. Geſtr. Mevrouwe Uwe teêrgeliefde Echtgenoote, uwe jonge Spruiten, met allen wenſchelijken voorſpoed moogt gezegend zijn; en dat de regeeringe in den verheven post, waar in UWEd. Geſtrenge door de Voorzienigheid geplaatst zijt, lang en gelukkig zij. Dit is de hartenwensch van hem, die de eer heeft met hoogachting te blijven

WEL EDELE GESTRENGE HEER!

OUDEN BOSCH 1789.

UWEd. Geſtrenge onderdaanigſte Dienaar

C. V. D. ENDEN.

VOOR-

VOORREDE.

De *Verloskunst* is de *voortreffelijkſte en noodzaakelijkſte aller Kunſten, en voor de gantſche Maatſchappij van het grootſte aanbelang. Voor niemand is een ander weg gebaand om ter waereld te komen, dan door eene pijnelijke geboorte. Veelen der geleerde Genees- en Heelkundigen deezer en vroeger eeuwen, hebben het gewigt deezer waarheid gekend, en hebben, om in deeze kunst bekwaam te worden, zich niet ontzien, dit vermoeijende ampt zelfs uit te oeffenen: waar door zij het zo verre hebben gebragt, dat de Verloskunst thans tot zo hoogen trap van volmaaktheid is geſtegen, dat men langs eenvoudige wegen, met eene geoeffende hand, of bekwaame en wel beſtierde werktuigen, in de zwaarſte en moeijelijkſte gevallen, maar weinige uitgezonderd, moeder en kind kan behouden. Doch 't is beklaaglijk en medelijden waardig, dat eene kunst van zo veel aangelegenheid, hier op het platte Land, en in de kleine Steden, nog op zo eene*

barbaarsche wijze word uitgeoeffend: de Vroedvrouwen, hier op het platte Land, zijn' meest allen zeer onkundig; zij hebben meenigmaal door haare verkeerde handelwijze, een' gemaklijke natuurlijke geboorte, in eene smertelijke en gevaarlijke doen veranderen; eene verkeerde of moeielijke geboorte is door verzuim, onkunde, of mishandeling voor moeder of kind, of voor beide te samen, somtijds doodelijk geweest. Bijna op alle Dorpen, en in de kleinste Steden vind men Vroedmeesters; dan de meeste hebben geene of te weinig gelegenheid gehad om goede gronden te konnen leggen; zij behandelen de Verloskunst nog op de domste en wreedste wijze, even of men nog in de vroege en duistere eeuwen leefde. Hier van zullen eenige mijner Waarneemingen een aandoenlijk tafereel van gruweldaaden uitleeveren.

De ongelukkige Landman bevindt zich evenwel in de harde noodzaaklijkheid, van zijne lieve en dierbaare Echtgenoote, zijn zwak en teder kroost, in zulke onbevoegde en gevaarlijke handen te moeten overgeeven en toevertrouwen.

Ik heb hier over meenigmaal de bitterste klagten met medelijden aangehoord, en derzelver billijkheid, met klemmende redenen aan welmeenende Regenten voorgedraagen: maar de gierigheid en baatzugt, die zoo vaak de beste pogingen verijdelen

len, ſtellen hier al mede onöverkomelijke hinderpaalen: want indien de rijken (want eenige onder deezen zijn de grootſte hinderpaalen) konden bewoogen worden, om van hunnen overvloed jaarlijks een weinig toe te brengen, om aan des kundigen een maatige jaarwedde aan te bieden; gewis zouden hier door bekwaame mannen worden uitgelokt, om het woelig ſtads leeven, met het ſtille buiten leeven te verwisſelen. Maar neen! de gierigaart is doorgaans ongevoelig, voor het ongeluk, dat zijn even mensch overkomt; wordt in zijne buurt eene moeder uit het midden van een talrijk huisgezin, op eene deerniswaardige wijze weggerukt, de aandoening welke hij hier van gevoelt, is te zwak, en kortſtondig, om een waar medelijden te verwekken.

Dan om zo veel in mij is, tot het welzijn van mijn evenmensch medetewerken: en den Landman in zijnen bangen nood evenredig eenigermaate te troosten; heb ik door mijne zwakke poogingen dit werkje ſamengeſteld: uit Waarneemingen door eigen ondervinding verſameld; en agter de Waarneeming mijne Aanmerking laaten volgen. Ik heb deeze wijze van voordraagen verkozen, om dat een voorbeeld de diepſte indruk maakt, en de gemaklijkſte weg ter onderwijzing is.

Het werk is verdeeld in vijf Hoofdſtukken: het eerſte behelst eenige onderſcheiden natuurlijke ver-

los-

losſingen. In de eerſte Waarneeming beſchrijf ik eene voorſpoedige verlosſing, om den leerling hier door aan te wijzen hoe en op welke manier, de zorgende natuur gewoon is, het kind in, en door een naauwen en krommen doortogt ter geboorte uit te drijven, en naar deeze aanwijzinge, zijne hand- en kunst-greepen in te richten. Vervolgens gaa ik trapswijze over, tot traage en moeijelijker verlosſingen, waar van ik de oorzaaken door voorbeelden aanwijze, en de hulpmiddelen en handgreepen ter bevordering opgeeve.

Hier na volgen eenige verlosſingen van tweelingen. In het einde van dit Hoofdſtuk wordt gehandeld over het afhaalen der Nageboorte; waar in ik heb poogen aan te toonen, wanneer, en op welke wijze, men de ontlasting der Nageboorte veilig mag, en kan bevorderen.

Het tweede Hoofdſtuk handelt over de tegennatuurlijke verlosſingen en keering; van de gemaklijkſte tot de zwaarſte en moeijelijkſte, overgaande; zo wel over die keeringen, waar bij te gelijk een bekwaam werktuig dient gebruikt te worden, als welke alleen door de hand kunnen voltooid worden. Verder poog ik te beweeren, dat de eenvoudige manier, om een kind te keeren, behoort nagevolgd te worden; tevens heb ik de ſchaadelijke en kwaade gevolgen, door de zogenaamde vooraf bereiding veroorzaakt, door voorbeelden aangeweezen.

In

In het derde Hoofdſtuk wordt gehandeld, over die verlosſingen welke met werktuigen verricht worden. Hier in heb ik aangeweezen, wanneer en hoe men met de kromme tang, in alle voorkomende gevallen, waar in de tangen gewoonlijk gebruikt worden, op eene eenvoudige en veilige wijze, de verlosſing kan volbrengen: met agterlaating van alle die overboodige kunstgreepen, welke door veele Schrijvers geleerd worden: en de kwaade gevolgen, welke de meeste deezer kunstgreepen kunnen veroorzaaken, heb ik door bondige redenen trachten te bewijzen.

In het einde van dit Hoofdſtuk, heb ik door voorbeelden aangetoond, hoe men in zwaare gevallen, waar in het gebruik der haaken onvermijdelijk is, de hoofdboor en ſchaaren kan ontbeeren; en dat een enkelde haak veiligst kan beſtierd werden, en voldoende is om 'er de verlosſing mede uittevoeren.

In het vierde Hoofdſtuk, worden eenige verlosſingen verhaald, welke met zwaare toevallen als bloedſtorting, en ſtuipen vergezeld zijn.

Het vijfde Hoofdſtuk behelst eenige zeldzaame gevallen.

Ik heb van iedere ſoorte van verlosſingen, een, twee, of meer gevallen, naar goedvinden, verhaald. Na de Waarneeming heb ik de Aanmerking afzonderlijk laaten volgen, om mijn verhaal onverhinderd te kunnen agtervolgen, en om in de

Aan-

Aanmerking over zaaken, welke onder de verlosſing zijn voorgekomen, wat breeder te kunnen uitweiden, en ophelderen, en van mijne wijze van handelen reden te geeven.

Ik heb in de Aanmerking, niet altijd, alles aangeroerd, wat in de voorgaande Waarneeming opmerking verdiende; maar naar goedvinden, dan deeze of geene zaak aangehaald, om verwarring te vermijden.

Ook heb ik in de Hoofdſtukken de verhaalen niet laaten volgen naar de orde van tijd, waar in zij zijn voorgevallen; maar ik heb zonder onderſcheid van tijden, deeze uit mijne verzameling genoomen, welke tot mijn oogmerk best geſchikt ſcheenen.

Alle de vrouwen, waar van ik de verlosſing beſchreven heb, heb ik eenvoudig vrouw genoemd: doch niemand moet hier om beſluiten, dat ik niet dan boerinnen en gemeene vrouwen heb verlost; geenszins: Ik heb de eer gehad van veele vrouwen van hoogen rang in barensnood bij te ſtaan, en te verlosſen. Ik bedoel hier eeniglijk mede te verhinderen, dat men de verhaalen op een of ander toepasſe. Met dit zelfde oogmerk, heb ik de plaatſen verzweegen, daar de verlosſingen zijn voorgevallen, en alleen den toeſtand derzelve vermeld: als mede om de kwaade behandeling van onkundige Vroedmeesters, en Vroedvrouwen, zo veel doenlijk te verbergen.

Over

Over de manier van vrouwen te onderſlaan, heb ik opzettelijk niet geſprooken, om dat in het geringſte handboekje, dat over de Verloskunde geſchreven is, hetzelve genoegzaam geleerd wordt. Ik heb alleen die zaaken, welke men bij het onderſlaan in acht moet neemen, aangeſtipt.

Over de beſtiering der kraamvrouwen, en eerst gebooren kinderen, heb ik weinig gezegd, en over geene ongewoone toevallen, welke geduurende het kraambedde kunnen voorkomen, willen handelen; om dat de beſtiering der meeste gevallen, den Geneesheer behooren overgelaaten te worden.

Ik zou dit werkje eenig cieraad hebben kunnen bijzetten, met in de Aanmerkingen veele Schrijvers aan te haalen: doch nademaal eene twee en dertig jaarige ondervinding mijne Meesteres is, en mijne penne beſtiert, welke mij in veele gevallen een anderen weg heeft aangeweezen, waarom ik op veele plaatſen, van den algemeen aangenomen regel heb moeten afwijken; zoo heb ik mij in de onvermijdelijke noodzaakelijkheid bevonden van veele voornaame Schrijvers, welker werken ik hoog waardeere, te moeten tegenſpreeken; doch ik bedoel hier mede geenzins, iemand in zijne werken noch perſoon te beleedigen; ik beöog eeniglijk mijne beöeffende kundigheid bekend te maaken.

Som-

Sommige Schrijvers heb ik uit noodzaaklijkheid moeten noemen, om mij duidelijk te kunnen verklaaren.

De Leezer zal mij mogelijk beſchuldigen, dat ik niet evenredig ben geweest, en in eenige verhaalen en Aanmerkingen, mij te veel bekort hebbe, welke eene uitgebreider verklaaring vereischten; doch ik verzoek den gunstigen Leezer om verſchooning, en vertrouw, dat ik eenige toegevenheid zal verdienen, wanneer men in overweeging wil neemen, dat ik dikmaals door voorkomende gevallen mijne ſchrijftafel in verhaasting heb moeten verlaaten; waarna het veel al moeijelijk is, den afgebroeken draad wederom aan te knoopen.

Zie daar goedgunſtige Leezer! wat ik gemeend heb, vooraf te moeten zeggen: mag ik bevinden, dat dit werkje, eenigermaate tot nut en troost van mijn evenmensch ſtrekke; zal ik mijnen arbeid voor beloond ſchatten.

VER-

VERLOSKUNDIGE

WAARNEEMINGEN.

I. HOOFDSTUK,

BEHELZENDE EENIGE WAARNEEMINGEN OVER NATUURLYKE VERLOSSINGEN.

I. WAARNEEMING,

Aangaande eene Natuurlijke Verlosfing.

Den 24 November 1786, omtrent drie uuren na den middag, werd ik gehaald bij eene Vrouw, welke omtrent drie-en-dertig Jaaren oud, en van haar eerfte Kind zwanger was. Ik vond haar door de kamer wandelen. Wanneer zij eene wee voelde aankomen, vatte zij een ftoel of kast, die onder haar bereik ftond; ik merkte aanftonds, dat het ernst zou worden. Na dat zij eenige weeën in mijn bijzijn had doorgezet, onderfloeg ik haar onder eene volgende wee, en bevond, dat het hoofd in het bekken gezakt, en de mond der baar-

moeder omtrent een drie gulde geöpend was. De vliesen waren gespannen, en puilden eenigzins door de opening. Uit de scheede ontlastte zich veel taaie slijm, met bloedige streepen vermengd. Na dat de arbeid in deezer voege eenigen tijd had aangehouden, klaagde zij van vermoejing, en verkoos in een armstoel te zitten. Ondertusschen werden de weeën sterker, en volgden korter op de anderen; haar aangezigt werd rood; het zweet straalde langs het geheele ligchaam; de pols was vol en rasch; de baarmoeder werd ruim geöpend; de vliesen, door het water gespannen, vertoonden zich als een groote blaas, en vulden bijna de gantsche scheede. Onder ieder wee ondersteunde ik de uitwendige teeldeelen met een warmen doek. Na dat 'er omtrent anderhalf uur was verloopen, vertoonde zich het water tusschen de schaamlippen. Onder de derde of vierde volgende vlaag scheurden de vliesen, waar door veel water afliep. Zoodra de vliesen gebrooken waren, onderzogt ik de ligging van het hoofd, en bevond, dat de kruin voorkwam. Daar verliep omtrent een kwartier uurs, voor dat 'er eene wee volgde; dan, deeze was doordringende, en aanhoudende: de mond der baarmoeder werd ruim geöpend, en de bovenrand begon zich agter de schaambeenderen te verschuilen. Na nog eenige weeën verdween de mond der baarmoeder geheel, en maakte met de scheede, als het waare, maar een doorgaand ka-

kanaal uit. Het agterhoofd plaatste zich allengskens onder de schaambeenderen; de aars werd langwerpig verwijd, en névens de bilnaad door het hoofd des kinds sterkuitgezet. Ik ondersteunde deeze deelen, geduurende de vlaagen, met de platte hand. Het hoofd werd middelerwijl meer en meer voorwaarts gedrongen, en de verwijde schaamlippen waren tégen het hoofd gespannen. Ik verwagtte, dat met de eerstkomende wee het hoofd zou gebooren worden, en nam zorgvuldig in acht, de bilnaad met de hand te ondersteunen, om verscheuring te verhoeden: de andere hand plaatste ik tégen het uitpuilend hoofd, om het zelve tégen te houden. Door de volgende vlaag draaide het agterhoofd voor en opwaarts onder de bogt der schaambeenderen; het opperhoofd, voorhoofd, en aangezigt glijdden binnen over de bilnaad en het hoofd werd gebooren. Ik omvatte het zelve met beide handen, en de duimen op het agterhoofd, de handen over de wangen, en de twee voorste vingers onder de kin geplaatst hebbende, trok ik het zelve zagt neder en agterwaarts onder de wee, waar méde het ligchaam volgde: ik liet de borst en buik over mijne hand schuiven tot aan de kniën, welken ik omvatte, het hoofd met de andere hand altijd ondersteunende; vervolgens lei ik het dwars over mijne kniën, met den rug naar de Moeder gekeerd. Het was een jongen, die door schreeuwen zijne geboorte te kennen gaf. Ik bond de navelstreng een hand breed van den

 buik,

buik, met eenige ſamengevoegde draaden, ſneed met een ſchaar de zelve door, een duim breed van het bindzel, en gaf het Kind in een linnen en wollen luur over. De nageboorte volgde omtrent een kwartier uurs na het Kind. Ik bedekte de teeldeelen der Vrouw met een warmen doek, en omſloot den buik en lendenen met een breeden band. Ik laat gewoonelijk een, over langs vierdubbeld gevouwen beddelaaken, dwars over het bed leggen, aan één einde opgerold, éven als men gewoon is te doen, na de operatie van den ſteen; dan laat ik het zelve doortrekken, als het door de kraam zuivering is nat geworden, om de Vrouw, zo veel mogelijk, zuiver en droog te houden. Het bed gewarmd zijnde, liet ik 'er de Vrouw op leggen en maatig dekken.

Ik onderzogt het Kind, of het eenig gebrek had; dan niets vindende, gaf ik het aan de baker over om te zuiveren, en verder te bezorgen.

AANMERKING.

Deeze verloſſing, welke omtrent drie uuren heeft geduurd, en van geene, dan gewoonelijke omſtandigheden, verzeld ging; moet voor gelukkig en voorſpoedig gehouden worden. De meeſte natuurlijke verloſſingen hebben zo veel tijd noodig; veelen loopen wel ſpoediger ten einde, dan al te ſchielijk kan gevaarlijk weezen voor Moeder en Kind; anderen

ren wederom hebben een trager voortgang, voor al in eene eerste baaring, zonder dat zij daarom kwaalijk eindigen.

Ik heb deeze waarneeming willen uitkiezen, om den leerling tot een voorbeeld te verstrekken, en tévens aan te toonen, dat de Vroedmeester bij natuurlijke verlossingen niet meer te doen heeft, dan de bilnaad te ondersteunen, en met de andere hand het hoofd eenigzins tegen te houden: want ik heb meenigmaal ondervonden, dat de laatste wee zo geweldig en aanhoudende kan weezen, dat het geheele ligchaam in een oogenblik, met zo veel kragt word uitgedreven, dat het, zonder deeze voorzorg, mijne handen zou ontslipt zijn.

Wanneer de verlossing van het gewoone beloop afwijkt, moet men de oorzaak 'er van zoeken bij de Moeder, of bij het Kind, of bij beiden te saamen, en het zelve door gepaste middelen of handgreepen, tragten te verbeeteren; het welk ik in 't vervolg door voorbeelden zal poogen aan te wijzen.

Men heeft in deeze waarneeming gezien, dat ik onder de weeën de Vrouw heb onderslagen; dan, men moet daar mede omzigtig te werk gaan, uit vreeze van de vliesen te zullen breeken, waar door men eene zwaare verlossing zou kunnen veroorzaaken; men neemt deezen tijd eeniglijk waar, om te onderzoeken, of de vliesen, geduurende de weeën, gespannen worden, het welk een teken is, dat de weeën goed

 zijn.

zijn. Wil men te gelijk de ligging van het Kind onderzoeken, dan moet men zo lang toeven, tot dat de wee voorbij is, en de vliesfen flap tegen het hoofd des kinds liggen. Aangaande het haalen der nageboorte, zal ik in het einde van dit Hoofdftuk afzonderlijk handelen.

Tusfchen de eerfte vier-en-twintig uuren, na dat de Kraamvrouw wat heeft uitgerust, laat ik het kind aan de borst leggen; door dit eerfte zog krijgen de kinderen gewoonelijk een ruimen afgang; anderszins laat ik wat fijroop van Rabarber ingeeven.

Ik beveel mijne Kraamvrouwen de ftilte en rust, haar verbiedende, binnen de eerfte dagen eenig bezoek te ontvangen: dan, met hoeveel ernst men haar dit ook aanbeveelt, heeft men nog veelmaals het ongenoegen, dat zij deezen heilzaamen raad verachten; veelen hebben haare ongehoorzaamheid met zwaare koortfen, of andere toevallen, moeten boeten.

Als 'er fterke naweeën volgen, laat ik eenvoudig ééns, of meermaal, een *dofis fyrup. diacod.* of *papav. alb.* gebruiken.

Verder ftel ik de Kraamvrouwen, onder eenen ftrengen leefregel. Ik laat haar in de eerfte vier dagen, en wel tot dat de tijd der zogkoorts voorbij is, niets dan melkfpijzen, en bij voorkeur karnemelk gebruiken, of wat dun vleefchnat, met een ftuk geroosterd brood of tweebak 'er in geweekt; en voor drank Thee of Coffy. Alle verhittende dranken, zo als wijn-kandeeltjes,

tics, met foelie of andere fpecerijën toebereid, wijn, kraam-anijs, en diergelijke gedistilleerde wateren, welke de Kraamvrouwen hier op 't platte Land eertijds gewoon waren te gebruiken, verbied ik ten ftrengften: dan, ik heb het genoegen, dat ik deeze fchaadelijke gewoonte door mijne zorg en invloed ten eenémaal geweerd mag zien; ook heeft haare eigene ondervinding, 'er veel aan toe gebragt. Na den vierden of vijfden dag, laat ik allengskens voedzaamer fpijzen toedienen.

Wanneer door de natuur geen afgang volgt, laat ik den tweeden, of wel den derden dag, een verzagtend klisteer zetten. Ook laat ik dagelijks de Vrouw verbedden, en van linnen verfchoonen.

Verder vermaan ik alle Kraamvrouwen, om voor den tienden of twaalfden dag niet te ftaan, of te gaan; als zij verbed worden, zich te laaten draagen, om aan de deelen, welke geduurende de zwangerheid en verlosfing uitgerekt zijn geweest, tijd te geeven, om hunne voorige gedaante en fterkte weder te bekomen. Door deezen heilzaamen raad en voorzorg, heb ik veele Vrouwen voor eene uitzakking der baarmoeder of fcheede behoed. Verder zal ik mij voor ditmaal over de beftiering der Kraamvrouwen, en eerstgebooren Kinderen, niet uitlaaten, als buiten mijn beftek zijnde, nademaal mijn voorneemen is, alleenlijk over de verloskunde te handelen.

II. Waarneeming,

Aangaande eene traage Verlosſing.

Den 1 Junij 1780. 's morgens, werd ik verzocht bij eene Vrouw te komen, welke van haar eerſte Kind zwanger was. Zij klaagde van pijnen in de lendenen, welke omtrent middernacht waren begonnen. Ik bleef een wijl bij de Vrouw, om te zien, of het ernst zou worden; de pijnen kwamen met tusſchenpooſen, verzeld met persſingen, en ſcheenen vrij ſterk. Ik kon door het onderſlaan niets onderſcheiden, dan eene dikke ronde bol, welke zich boven aan den ingang van het bekken vertoonde. Ik beval, dat zij de weeën ſtilletjes zou laaten voorbij gaan: want dat zij, door méde te werken, zich zelve vrugteloos zou afmatten; ik zeide haar, dat ik nog eenige zaaken had te verrichten, en na eenige uuren weder zou komen. Omtrent den middag kwam ik wederom, en bevond alles in den zelfden ſtaat. 's Avonds waren de pijnen zwaarder, zonder andere verandering. Ik liet haar een ligt pijnſtillend middel gebruiken. Den volgenden ogtend waren de pijnen minder, zij had in den voornacht omtrent twee uuren geſlaapen, doch het overige van den nacht meestal rusteloos doorgebragt. Het Kind was een weinig laager in het bekken gezakt; dan de mond der baarmoeder bleef nog geſlooten. De geheele dag verliep zonder eenige verandering. 's Avonds liet ik haar we-

wederom een ligt rustmiddel gebruiken. Den derden morgen bij haar komende, werd mij bericht, dat zij in den voornacht wederom omtrent twee uuren had geslaapen; het overige van den nacht had zij, als vooren, weinig gerust; zij had meenigmaal gekermd, over pijnen in den buik en de lenden. De mond der baarmoeder begon een weinig te ontsluiten. In den namiddag scheen het hoofd in het bekken te willen zakken; de mond der baarmoeder was omtrent een drie gulden ontslooten; de vliesen werden onder de weeën eenigzins gespannen, waarom ik oordeelde, dat de verlossing voortgang zou hebben: dan, ik vergiste mij. De Vrouw bragt het overige van den dag door, dan op het bed, dan op den stoel, dan op het kortbed, dan liet zij zich eenige reizen door de kamer geleiden. 's Avonds omtrent tien uuren bevond ik het hoofd laag in het bekken gezakt; de vliesen vertoonden zich als eene groote blaas tusschen de schaamlippen; en de mond der baarmoeder was ruim geopend. Onder eene sterke wee scheurden de vliesen, waar mede veel water afliep. Ik onderzocht de ligging van het hoofd, en bevond, dat de kruin voorkwam; de weeën waren zwaar, en volgden kort op elkander: dan, het hoofd bleef onbeweeglijk zitten. De weeën persten het hoofd der mate, dat de beenderen over malkander werden gedrukt, en de huid een plooij voor het hoofd maakte, welke allengskens in een dik geswel

veranderde. Daarna begon het hoofd langzaam te naderen, de aars verwijd en de bilnaad ſterk uitgezet te worden, waar door ik hope kreeg, dat de verloſſing ſpoedig zou volgen. Na omtrent nog twee uuren in die verwagting vrugteloos te hebben doorgebragt, beſloot ik de Vrouw van het kortbed te neemen, en op de voeten te laaten ſtaan. Ik liet haar door drie Vrouwen onder de armen, en in de lendenen, onderſteunen. Naauwlijks ſtond zij, of daar volgde eene zwaare doordringende wee, waar door het hoofd naderde: door eene tweede wee werd de aars en bilnaad ſterk uitgezet, en de ſamenvoeging van de bilnaad verdund, en als een pees tegen het hoofd geſpannen, die welligt door de eerſte wee zou hebben kunnen ſcheuren. Om zulks voor te komen, bragt ik de twee voorſte vingers van mijne linker hand in den aars, op den wortel van den neus, met het platte der hand de bilnaad wel onderſteunende, en de regter hand tegen het agterhoofd plaatſende. Onder de volgende wee, kromde ik de vingers, welke op beide de zijden van den neus geplaatst waren, om, door deeze kleine beweeging, de draaijing van het hoofd te bevorderen, en, het zelve, zonder ſcheuring te veroorzaaken, gebooren te doen worden, het welk ik naar wensch volbragt. Het ligchaam volgde zonder moeite. De nageboorte werd kort hier na ontlast. Het Kind was een kloek gezond meisje, en

heeft

heeft zich zeer wel laaten voeden. De Moeder is ſpoedig herſteld.

Aanmerking.

Ik laat in den aanvang van den arbeid de Vrouwen eene vrije keuze, om te wandelen, te zitten, of te liggen naar welgevallen, ten zij eenige omſtandigheden het anders vereischten: want, door de Vrouwen te dwingen, om in den ſtoel te blijven zitten, kan men veel nadeel toebrengen, voor al, als men hier méde zo onbezonnen te werk gaat, als de meeſte Vroedvrouwen gewoon zijn te handelen, met de Vrouwen, om, zoo dra 'er eenige arbeid bijkomt, haar in den ſtoel te zetten, en eenige uuren daar in te houden, zonder zelfs toe te ſtaan, dat zij zich eenigzins beweegen, hoe zeer de lijderesſen ſmeeken, om voor eenige minuuten den ſtoel te mogen verlaaten: maar neen! Zij blijven hardnekkig met haare kwaade behandeling voortvaaren, met voorgeeven, dat door de minſte beweeging, het hoofd wederom opwaarts wijkt. Ik heb meer dan eens ondervonden, dat zij de Vrouwen twaalf, en meer uuren, in den ſtoel hebben gehouden, bij de minſte pijnen geduurig in het ligchaam vroetende, waar door zij de Vrouwen dermaate hadden afgemat, dat zij onkenbaar waren geworden. Meenigmaal heb ik haar beſtraft over deeze kwaade handelwijze, maar vrugteloos; zij zijn doorgaans te

ver-

verwaand, en ſtijfhoofdig, om voor réden vatbaar te zijn.

Nog eene andere heerſchende, kwaade gewoonte, onafſcheidelijk van de voorgemelde, vindt men bij de meeste Vroedvrouwen, dat zij de Vrouwen aanzetten, en dwingen, om bij de minſte pijnen méde te werken; klaagen de benaauwde ſchepzelen, dat zij de weeën niet kunnen doorzetten, dan hebben ſommigen de barbaarsheid, om haar van onwilligheid te beſchuldigen; ja, mij is bekend, dat haare wreedheid zo verre is gegaan, datze den Man aan zetten, om zijne Echtgenoote te mishandelen, en haar door geweld van ſlagen te dwingen, de weeën door te zetten. Kan men eene onmenſchelijker of goddeloozer handelwijze uitdenken?

Veelen zal het mogelijk vreemd ſchijnen, dat ik eene Vrouw, door langduurigen en zwaaren arbeid vermoeid en afgemat, op de voeten laat ſtaan, om de weeën te bewerken; dan dit ſteunt op geen losſen grond: de ondervinding heeft mij 'er het nuttige veelmaalen van aangeweezen, en ik durf, zonder ſchroomen, deeze handelwijze ter navolging aanprijzen. Dan, het is niet éven eens, in wat tijdperk der verlosſing men het werkſtellig maakt; men moet, zoo als ik in deeze verlosſing heb aangetoond, wagten, tot dat het hoofd den aars en bilnaad heeft verwijd, en tot dat de bilnaad begint uit te zetten, en het hoofd een wijl tijds onbeweeglijk blijft

zit-

zitten. In dat geval, 't geen meenigmaal voorkomt, kan en mag men het veilig beproeven; het fchijnt, dat het Kind, door eigen zwaarte de deelen drukkende, hierdoor de zelven, als 't waare, uitnoodigt, om met vereenigde kragten het Kind uit te drijven.

Anderen zullen mogelijk het inbrengen der vingeren in den endeldarm wraaken: want hierin zijn het de fchrijvers niet ééns; van eenigen word het als goed en nuttig aangepreezen, door anderen wederom gelaakt en als fchaadelijk verworpen; dan, wanneer men met onzijdigheid wil aanmerken, in wat tijdftip ik zulks werkftellig gemaakt heb, zal men wel dra van het nuttige, en tévens onfchaadelijke, overtuigd worden: maar wil men zonder bepaaling, in alle tijdperken, als het hoofd niet naar verlangen doorfchiet, zulks werkftellig maaken, dan zal men bevinden, dat men niet alleen 'er niets mede kan vorderen, maar daar en boven, door de geduurige drukking de deelen pijnigt, en beleedigt. Men moet het nimmer vroegtijdig beginnen, ook niet, als de deelen genoegzaam verwijd, vogtig, flap, en rekbaar zijn, zóó dat men voor geene fcheuring heeft te vreezen. Deeze handgreep komt eeniglijk te pas in eerfte baaringen, wanneer de deelen droog, en, onrekbaar zijn, en de bilnaad, als een parkement verdund, tégen het hoofd gefpannen ftaat, of door den aandrang der weeën met verfcheuring bedrijgd wordt; dan

brengt

brengt men de twee voorste vingers, met olie besmeerd, in den endeldarm, bezijden den wortel van den neus, wel in acht neemende, dat men de oogen niet beleedige. Verder handelt men, zoo als ik in deeze waarneeming beschreeven heb. Wanneer men, zeg ik nogmaals, deeze opgegeeven régels in acht neemt, zal men van de waarheid mijner gezegdens overtuigd worden.

Verder heeft men in deeze waarneeming kunnen zien, dat ik het meenigvuldig onderslaan afkeure; ik onderslaa zelden, en gebruik weinig olie of pomade, als de deelen vogtig of slijmig zijn; en in tégengestelde gevallen nog altijd spaarzaam.

Wanneer de arbeid voortgang heeft, ondersteun ik de uitwendige teeldeelen met een warmen doek, tot dat de verlossing aanstaande is: als dan ondersteun ik de bilnaad met de bloote hand, om beter te kunnen onderscheiden, of 'er eene sterke dan zagte drukking vereischt wordt, het welk men zo juist niet kan bepaalen, als men een doek tusschen beiden houdt.

III. WAAR-

III. WAARNEEMING,

Aangaande eene langduurige en verdrietige Verlosſing.

Den 18 Junij 1784, werd ik verzocht bij eene Vrouw te komen, welke een half uur van hier woonde. Zij had eenige pijnen in den buik en de lendenen gevoeld, en klaagde, dat zij dezelve niet kon doorzetten. Ik onderſloeg haar onder eene wee, maar kon den mond der baarmoeder niet bereiken, het welk ik te kennen gaf, haar tévens vermaanende, om zich niet te vermoeien met persſen, en haaren tijd geduldig af te wagten, en mij kennis te geeven zoo dra de arbeid toenam.

Den volgenden dag 's namiddags, werd ik verzocht bij haar te komen. Zij had ſedert mijn afweezen altijd pijnelijk geweest, ſchoon niet altoos éven zeer, en had in den voorgaanden nacht ſomtijds een half uur geſlaapen; maar, om dat het tegens den nacht ging, had zij mij laaten haalen tot haare geruststelling. Ik onderſloeg haar; dan, ik bevond geene verandering. Waarna ik vertrok, onder belofte, van den volgenden dag weder te zullen komen, indien ik geen nader tijding ontving.

Den 20 voormiddag. Zij had den nacht tamelijk gerust doorgebragt, de pijnen waren gering geweest, en de Vrouw ſcheen wel gemoed.

Den

Den 21 kort na middernacht werd ik verzocht ſpoedig te komen. De Vrouw had eenige uuren zwaare, kort op elkander volgende, weeën gehad. Door het onderſlaan, kon ik wel iets voelen, maar niets onderſcheiden. De Vrouw had in geen tweemaal vier en twintig uuren afgang gehad, waarom ik een verzagtend klisteer liet zetten, waar na een goede afgang volgde, 't geen eenige verligting bijbragt. Ik bleef eenige uuren afwagten, of er geene verandering zou komen; dan, te vergeefs. Ik werd ſchielijk elders verzocht, zoo dat ik haar eenigen tijd moest verlaaten.

'sAvonds kwam ik wederom. De weeën waren niet zoo pijnelijk, en hadden langer tusſchenpooſen; de baarmoeder ſcheen in het bekken te zullen zakken. Zij had weinig gerust, waarom ik haar een ligt rustmiddel voorſchreef.

Den 23 's morgens. Zij had in den voornagt zeer geneegen geweest, om te ſlaapen. De baarmoeder was iets laager in het bekken gezakt, en derzelver mond omtrent de groote van een dubbeltje ontſlooten. De gantſche dag verliep zonder merkelijke verandering. Omtrent den avond, was de baarmoeder ter groote van een rijksdaalder ontſlooten; de vlieſen bleeven ſlap onder de weeën, welke niet zwaar waren, en lange tusſchenpooſen hadden.

Den 24 's morgens was 'er weinig verandering.

'sAvonds.

'sAvonds. Den gantſchen dag waren de weeën als te vooren geweeſt; de mond der baarmoeder was meer ontſlooten.

Den 25 'smorgens zeer vroeg, werd ik in haast gehaald. Ik vond den mond der baarmoeder ruim geöpend, en de vliefen onder de weeën geſpannen. Ik hoopte nu op eene ſpoedige verlosſing, daar de vlaagen ſterk waren, en kort op alkander volgden. Ik kon onderſcheiden, dat het hoofd voorkwam, en omtrent half in het bekken gezakt was. Drie uuren waren 'er verloopen, zonder dat ik kon bemerken, dat ik iets gewonnen had; wanneer 'er voor mij iets van de uiterſte noodzaaklijkheid voor viel, waarom ik haar moest verlaaten. Ik beval eene Vrouw, welke geduurende den arbeid de baarende had bijgeſtaan, en ook meer Vrouwen verlost heeft, voor haar zorg te dragen, en ik onderrichtte dezelve wat zij te doen had; de Kraamvrouw gerustſtellende, met haar te verzékeren, dat alles wel ſtond, en dat ik ten ſpoedigſten zou weder komen.

Omtrent tien uuren voor den middag, wederkeerende, vond ik de Vrouw verlost van een gezonden jongen. Mij werd verhaald, dat zij, omtrent een uur na mijn vertrek, drie zwaare weeën had gekreegen, waar door zij verlost was.

AANMERKING.

Het onderwerp van deeze waarneeming is een klein Vrouwtje, met kromme beenen, en ingevallen lendenen; de ingang van het bekken is bij haar naauw, en de uitgang ruim. Ik heb deeze Vrouw viermaal verlost. In alle haare verlosfingen is het hoofd van het Kind met veel moeite door de naauwte van het bekken gezakt; dan zo dra deeze hinderpaal overwonnen was, volgde de verlosfing zeer fpoedig.

Zou men niet met réden mogen veronderftellen, dat deeze vrouw, in de eerste dagen, alleenlijk valfche weeën gehad heeft?

De gelégenheid fchijnt hier gefchikt om, over den aart der weeën, wat uitgebreider te handelen.

De fchrijvers ftellen drie onderfcheidene foorten van weeën, waare, valfche, en gemengde weeën. De waare, of goede, ook wel uitdrijvende weeën genaamd, koomen regtftreeks op het kind; de vrouw wordt als werktuiglijk aangedrongen, om neder te persfen, waar door het voorkomende deel des kinds tegen den mond der baarmoeder wordt aangedreven, dezelve uitgefpannen, verwijd, en vervolgens de verlosfing bevorderd.

De tweede foorte of valfche weeën, zeggen de fchrijvers, te beftaan in eene pijnelijke kramptrekking der baarmoeder, waar door derzelver mond geflooten en vernaauwd wordt;

wordt; dan, hoe ſtellig zij deeze bepaaling opgeeven, heb ik meenigmaal, in hévige valſche weeën, deeze beweeging in de baarmoeder, en derzelver mond, vergeefs gezocht. Ik oordeel, dat men de oorzaak der valſche weeën, veeltijds buiten de baarmoeder moet zoeken, en voor al, in het gedarmte. De derde ſoort, gemengde weeën genaamd, welken ik afgebrooken weeën noem, zijn onafſcheidelijk van eenen langduurigen en pijnelijken arbeid, matten de lijderesſen ten uiterſten af, en maaken het uitoeffenen der vroedkunst lastig en verdrietig. Het ſchijnt uit de bepaaling, welke de ſchrijvers deeze weeën geeven, dat zij de oorzaak der zelven niet met de vereiſchte aandacht onderzocht hebben. De beſchrijving, welke zij 'er van geven, is deeze; gemengde weeën hebben plaats, wanneer waare weeën ſchielijk door valſchen worden afgebrooken, waar door de uitdrijvende kragt merkelyk verminderd en de verlosſing vertraagd wordt; en waar door de vrouwen, bij het uitſtaan der hevigſte ſmerten, zeer afgemat worden.

Het komt mij, behoudens beter oordeel, voor, dat deeze bepaaling niet zeer juist is. Ik zal mijne gedachten hier laaten volgen. Ik heb reeds ter loops aangeſtipt, dat deeze ſoort van weeën onafſcheidelijk zijn, van langduurige en pijnelijke verlosſingen. De vrouw, waar van ik het laatst melding maakte, had den ingang van het bekken zeer naauw,

 ge-

gelijk ik reeds gezegd heb; door deeze naauwte, werd het hoofd belet door te zakken, waar door, de, inwerking zijnde, deelen, in 't begin hunner ſamentrekking geſtuit werden, en dezelve een ſoort van trilling ondergaan, welke voor onze en alle lijderesſen, zeer pijnelijk en ſmertelijk is, en zoo lang blijft voort duuren, tot dat de tegenſtand overwonnen is, gelijk men in het beloop van de voorverhaalde verlosſing gezien heeft. Een naauw bekken echter is niet eeniglijk de oorzaak deezer gemengde weeën, daar zijn nog veele andere oorzaken, zo wel van de zijde des Kinds, als van de Moeder, waar van de voornaamſte in het vervolg mijner waarneemingen zullen voorkomen.

Men heeft in deeze waarneemingen kunnen zien, en het zal in het vervolg nader blijken, dat ik geen gebruik maake, van de, oneigenlijk genaamde, arbeid verwekkende, middelen, om welken de Geneesheeren zoo menigmaal door de Vroedvrouwen worden aangezocht; doch welken door geen kundigen immer zullen toegediend worden: maar zij zullen tot voldoening der Lijdersſen en Naastbeſtaanden, liever een onſchaadelijk middel verkiezen voorteſchrijven. Op het platte land waar zij zich meest al bij Heelmeeſters vervoegen, onder welken men 'er vindt, die onbeſchaamd genoeg zijn, om hunne middel, voor onfelbaar uit te venten,

ten, gaat het gebruik deezer, arbeid verwekkende, middelen meer in zwang. Mij is een deezer ſnaaken bekend, die men, als Vroedmeeſter, plagt te gebruiken; hij nam altoos een fleſje mede, waar van hij de Vrouw bij zijne komst terſtond een gedeelte ingaf; was de verloſſing onder het gebruik niet geëindigd, dan moest 'er een tweede, vervolgens een derde weezen. Hier mede bereikte hij ſteeds zijn doel, het geen voornamelijk in 't vullen zijner beurs beſtond.

Bij zwakke en tedere Vrouwen, ontmoet men ſomwijlen eenen traagen arbeid, die alleen uit zwakheid voortſpruit; hier komen hartſterkende middelen te pas, dan veel al kan men zijn oogmerk beter bereiken, door gepaste ſpijſen en dranken, als met de beste Artzenijën.

IV. Waarneeming,

Aangaande eenen verdrietigen arbeid.

Een man, die omtrent anderhalf uur van mij afwoonde kwam mij verzoeken, om zijne Vrouw in de verloſſing te willen bijſtaan, in vertouwen, dat zijne Vrouw, onder mijne hulp, gelukkiger zou wezen, dan in de voorgaande verloſſingen, waar in zij, drie reizen agter elkander, na veele ſmerten te hebben doorgeſtaan, een dood kind gebaard hadt.

Den 2 April 1775 wierd ik gehaald. Zij klaagde van pijnen in den buik en lendenen, het water was afgeloopen, het geen haar zeer ongerust maakte. Ik onderfloeg haar onder de eerfte wee, en bevond den mond der baarmoeder ter grootte van een hollandfche fchelling geöpend; ik oordeelde uit de hardigheid, welke ik tusfchen beiden voelde, dat het hoofd voorkwam. Ik bleef eenigen tijd afwagten, of de arbeid voordgang zou hebben. Dan, na eenige uuren toeven, kon ik befpeuren, dat het eeniglijk valfche weeën waren. Ik beval, dat zij wat thée met melk zou drinken, en fchreef haar het volgende drankje voor.

℞ *Sijr. Papav. Errat. unc.* I. *aq flor. chamom. Roman. unc.* V.
— *Carmin. Donker. unc.* I. *Laud. liq. Sijden. dragm.* I.

Hier van liet ik haar twee lepels ingeeven; een wijl tijds hier na bedaarden de pijnen, en de Vrouw viel in een gerusten flaap. Ik belastte, indien, bij het ontwaaken, de pijnen wederom kwamen, nogmaals twee lepels in te geeven: waar na ik vertrok. Den 5 werd ik wederom gehaald. De pijnen waren veel zwaarer; het overige vond ik nog in den zelfden ftaat. De vrouw hadt in geen tweemaal vierentwintig uuren afgang gehad; ik liet haar de volgende klifteer zetten.

℞ *Lact. dulc. aq. coct. a. unc. iiij. ol. lin. unc.* I. *fal. ipfon. dragm. ij. f. Clysm.*

Hier-

Hierop volgde een ruime afgang, en de pijn verminderde. Vervolgens liet ik haar twee lepels van het voorige drankje gebruiken, waarna alles wederom bedaarde, en de Vrouw in ſlaap viel: wanneer ik wederom vertrok.

Den 7 omtrent middernacht, werd ik met veel ſpoed gehaald. Ik onderſloeg haar; doch vond geene verandering aan den mond der baarmoeder; de pijnen waren hévig; de Vrouw was dorſtig; de huid was heet en droog, en de pols vol en koortſig. Ik liet haar een ader openen, en de volgende kliſteer zetten,

℞ *Ser: lact. unc.* VII. *Mell. Comm. unc.* I.
Nitr. dragm. ij. f. Clysm.

waarna een ruime afgang met verligting volgde. Ik liet haar veel gerſtendrank met citroenſap drinken, en bleef het overige van den nacht bij haar. Tegens het aankomen van den dag, begon alles te bedaaren; de huid werd vogtig, en de Vrouw viel in een zagten ſlaap. Den 11 tégens den avond, werd ik wederom gehaald, de pijnen waren als vooren, het overige zonder verandering; de pols was zagt en bedaard, en de huid klam. Ik liet haar een en andermaal van het pijnſtillend middel gebruiken. Omtrent middernacht bedaarden de pijnen, en de vrouw viel in ſlaap, ik vertrok in den ogtendſtond. Den 13 's morgens, werd ik wede-

 rom

rom gehaald, en bevond alles, als de voorige reizen; ik gebruikte dezelfde middelen, met dezelfde uitwerking.

Den 17den, en 18den bleef alles genoegzaam in denzelfden toeſtand.

Den 19 's morgens werd ik wederom gehaald; de vrouw deed mij boodſchappen, dat de pijnen nu geheel anders waren, en hoopte, dat het voortgang zou hebben. Ik bevond ook, dat de weeën goed waren, alhoewel ſlap, en met lange tusſchen pooſen. Het hoofd was laager in het bekken gezakt, en de mond der baarmoeder meer ontſloten. Ik bleef eenige uuren vertoeven; doch ziende, dat het eene traage arbeid was, ging ik middelerwijl een na bij woonenden Vriend bezoeken. Ik beval de zorg aan de Vroedvrouw, welke 'er meest altijd was bij geblèven, met belofte, dat ik niet lang zou weg blijven. Op weg zijnde, komt mij een rijtuig te gemoet, het welk aan mijn huis was geweest, en van daar mij was toegezonden: de voerman verzocht mij, dat ik toch terſtond zou mederijden, om eene arme Vrouw te helpen. Nadien de arbeid hier traag voortging, en het maar een uur verre was, trad ik op het rijtuig. Terug komende, ging ik het voorgenoomen bezoek bij mijnen vriend afleggen, en tévens om te vraagen of men om mij had gezonden. Naauwlijks was ik bij mijnen vriend in huis, als de Man kwam om mij te verzoeken, toch ſpoedig te komen. Hij zag

zag 'er zeer treurig uit, ik vraagde 'er de réden van, om dat het, antwoorde hij, al wederom zoo ongelukkig zal afloopen, als met de voorige verlosfingen: want de Vroedvrouw heeft mij gezegd, dat 'er veele zwarte vuiligheid afliep, het welk zij zeide, een zeker téken te zijn, dat het kind reeds dood is. Ik troostte hem zoo goed ik kon, dan ik was niet zonder vrees, dat de voorzegging waar kon weezen. Ik vond de Vrouw ten volle in arbeid; het hoofd was beneden in het bekken gedaald; en de mond der baarmoeder ruim geopend. De arbeid ging zo fpoedig voort, dat de vrouw, binnen een uur, van een kloeken en gezonden jongen verloste. De nageboorte volgde kort na het Kind.

De Moeder zoog haar Kind, en beiden bleeven voorfpoedig.

Aanmerking.

Alhoewel de mond der baarmoeder geöpend, de vliefen verbrooken, en het water afgeloopen was, waren deeze pijnen niet anders dan de zoo genaamde valfche weeën, welke haare zitplaats in de darmen hadden, het welk de uitwerking, der aangewende middelen, ten klaarften heeft aangetoond.

Dan, men mag zich hierop niet zorgeloos verlaaten; want het gebeurt niet zelden dat deeze valfche weeën, de baarmoeder en an-

 dere

dere deelen, door mede gevoel, aandoen, en in werking brengen, het geen niet zelde de verlosfing ten gevolge heeft.

In zodaanige gevallen, als ik in deeze waarneeming verhaald heb, mag, en kan men veilig krampftillende, en rustverwekkende middelen gebruiken, dan altoos fpaarzaam, en met de vereischte omzigtigheid. Verzagtende klisteeren warme en verdunnende dranken, met de bovengemelden gepaard, brengen gewoonelijk verligting bij: als door de hevige en aanhoudende pijnen, de pols vol en koortfiger, de huid heet en droog, en de Vrouw dorftig is, dan moet men alle verhittende middelen vermijden, zonder uitftel een ader laaten openen, en die of dergelijke middelen aanwenden, als in deeze waarneemingen vermeld zijn.

Alhoewel het nimmer goed is, dat het water zo vroegtijdig afloopt, blijkt het echter uit deeze waarneeming, dat zulks kan gefchieden zonder aan het Kind eenig hinder toe te brengen. Mij zijn gevallen voorgekoomen, waar in het water, reeds meer dan vier weeken voor de verlosfing, was afgeloopen, en de verlosfing echter even gelukkig geweest is. Ik heb in deeze waarneeming reeds te kennen gegeeven, dat ik voor het Kind bebekommerd was, door het verhaal van den Man, dat de Vrouw veele zwarte vuiligheid ontlastte, het welk ik oordeelde, dat het *Meconium* was, en ook bevond waar te zijn,

daar

daar dit zelden gefchiedt, als het Kind leeft, en met het hoofd voorkomt; doch, ik bevond de beenderen van het bekkeneel vast en onbeweeglijk, en de Vrouw antwoorde op mijne vraag, dat zij haar Kind kort te vooren nog gevoeld had; het welk mij eenigzins gerust ftelde, en de Moeder op eene gelukkige verlosfing deed hoopen; in welke hoop wij ons ook tot eene algemeene blijdfchap niet te leur gefteld gevonden hebben.

V. Waarneeming,

Aangaande de verlosfing eener Vrouw, die met dezevende maand, een groote hoeveelheid valsch water loosde.

Den 28 Junij 1780, werd ik verzocht bij eene Vrouw te komen. Zij verhaalde mij, dat zij eenige krimpingen in den buik voelende, eens flaags veel water was kwijt geraakt, het welk haar zeer ongerust had gemaakt, nademaal zij rekende omtrent zeven maanden zwanger te zijn; doch dat deeze ontlasting haar veel had verligt; en dat zij thans geen pijn meer gevoelde. Het water ftroomde in den beginne in eene groote hoeveelheid langs de vloer, en thans loosde zij geduurig nog eenig vogt. Ik onderfloeg haar, en bevond den mond der baarmoeder gefloten, rond, en uitpuilende, de hals was nog niet geheel verwijd. Uit deeze omftandigheden, befloot ik, dat de Vrouw haare rekening goed gemaakt,

maakt, en waarschijnlijk niet dan valsch water ontlast hadt. Toen ik haar dit te kennen gaf, was zij wederom gerust. Ik beval haar zich stil te houden, en, zo-dra zij wederom pijnen gevoelde, mij zonder uitstel kennis te geeven.

De Vrouw bleef in het vervolg haarer zwangerheid zeer wel, en droeg haare vrugt met meer gemak, dan zij voor de ontlasting gedaan hadt.

Den 26 Augustus liet zij mij haalen. Ik vond haar in vollen arbeid, de mond der baarmoeder was ruim geöpend, de vliesen uitgezet en gespannen, de weeën waren goed en doordringende, en het hoofd, het welk ik kon onderscheiden, was laag in het bekken gezakt. Binnen een uur verloste de Vrouw van een gezond meisje.

De nageboorte volgde een kwartier uurs na het kind.

AANMERKING.

De valsche wateren hebben hunne zitplaats, tusschen de twee vliesen, *Chorion en Amnios* genaamd, dewelke zich van elkander verwijderen, en zitplaats aan deeze wateren verschaffen. Zij zijn van weinig aanbelang, en kunnen in alle tijdperken der Zwangerheid ontlast worden. Dan veel al worden zij ontlast, tégen, of met het begin van den arbeid.

Veel-

Veelmaals heb ik valſche waters zien ontlasten, doch nimmer zoo veel als bij deeze vrouw, zij was voor de ontlasting zeer dik, en ongemaklijk, daarna was zij merkelijk dunner, en droeg zonder eenig ongemak, zoo als ik reeds vermeld heb, tot den tijd der verlosſing.

VI. Waarneeming,

Aangaande eene verlosſing, waar in het kind met het opper-hoofd voor kwam, het aangezigt na de ſchaambeenderen gekeerd.

Den 10 Augustus 1786 voormiddag, wierd ik verzocht bij eene vrouw te komen, welke hoog zwanger was, en reeds verſcheide kinderen gebaard had, doch telkens eene traage en pijnelijke verlosſing ondergaan hadt; het was nu de derde verlosſing, waar in ik haar zou bijſtaan.

Zij verhaalde mij, dat zij voor af, eenige krimpingen in den buik voelende, veel water ontlast had, waarom zij om mij had gezonden, doch nu geene pijn meer gevoelde; dat in alle haare voorgaande verlosſingen, het water vroegtijdig was gebrooken, maar nooit met zoo weinige en zoo ſlappe pijnen. Ik bevond, door het onderſlaan, dat het hoofd nog hoog zat, ik kon den mond der baarmoeder niet bereiken. Ik verzékerde de vrouw dat het nog geen ernst met haar was; doch dat zij

ge-

gerust moest weezen, en den tijd afwagten; dat ik noodzaakelijk naar buiten moest; maar dat ik ſpoedig wederom zou komen.

'sAvonds omtrent tien uuren, werd ik wederom verzocht bij haar te koomen: zij kreeg tamelijke goede weeën, en de tusſchen pooſen waren niet zeer lang, de mond der baarmoeder was ter groote van een drie gulden ontſlooten, de vliefen werden geduurende de weeën ſlap geſpannen; doch het hoofd zat nog boven aan den ingang van het bekken; waarom ik oordeelde, dat zij wederom als voormaals, eene traage verlosſing zou hebben. Ik nam afſcheid om wat te gaan rusten, het welk ik des tijds zeer noodig hadt, haar tévens vermaanende, om mij niet te ſpaaren, als mijne hulp vereischt wierd.

Omtrent twee uuren na middernacht, wierd ik met haast geroepen. Zij hadt zwaare en doordringende weeën, welke kort op elkander volgden, de mond der baarmoeder was ruim geöpend, de vliefen verbrooken, het hoofd laag in het bekken gezakt. Doch hoeveel moeite ik aanwendde, om de ligging van het hoofd te kennen, ik kon voor als nog 'er geene zékerheid van krijgen. Ik vond de pijl-naad regt voor, van de ſchaambeenderen naar agter loopende: maar ik kon geenzins ontdekken, of het aangezigt voor of agter lag; dan de weeën, welke ſterk en doordringende waren, deeden het hoofd naderen, waarna, ik de kleine fontanel,

né-

névens de hoek - naad benéden in de ſcheede voelde, waardoor ik verzekerd werd, dat het aangezigt na voören was gekeerd; dan de aanhoudende en doordringende weeën, deeden weldra het agter-hoofd over de gaffel opwaars glijën, en het hoofd gebooren worden; zonder dat ik iets tot bevordering der verlosſing toebragt, dan eeniglijk de bilnaad onderſteunen ; het ligchaam volgde gemaklijk, als ook de nageboorte.

Het was een gezonde jongen, van een middelmaatige grootte.

Aanmerking.

Toen ik 's morgens bij de vrouw kwam, dacht ik, dat de waare waters waren weggeloopen, dan 's avonds, was ik aangenaam bedrogen, als ik ontdekte, dat de waters zich begonnen te vormen: niet te min was ik bevreesd, dat zij wederom een langduurige en pijnelijke verlosſing zou hebben: nademaal zij gewoon was, drie of vier dagen in arbeid te weezen; uitgezonderd de voorige verlosſing, wanneer het maar vierentwintig uuren geduurd heefd.

Deeze vrouw is een kort perſoon, van eene gezonde geſteldheid, middelmaatig vet, zij heeft den ingang van het bekken naauw, om dat de ſtompe hoek van het heilig- en lendenbeen binnenwaards geboogen is, waar door haare verlosſing gemeenlijk langduurig en pijnelijk

ſtelijk is; zoo dat men het voor ditmaal, als een bijzonder geluk moet aanmerken, dat het hoofd in deeze ligging, deeze hinderpaal zoo gemaklijk heeft overwonnen: dan de ondervinding heeft mij geleerd, dat in alle liggingen van het hoofd, de natuur veeltijds alleen in ſtaat is, om de verlosſing te volbrengen.

VII. WAARNEEMING,

Aangaande eene verlosſing, waar in het hoofd met de kruin tegen het linker zit-been bleef zitten.

Den 14 October 1785 werd ik geroepen bij eene vrouw, welke ik nog eenige reiſen verlost heb, en die nu wederom zwanger was. Zij had zwaare en doordringende vlaagen, de wanden van den mond der baarmoeder waren zagt, en reeds ter grootte van de palm van een hand geöpend, de vlieſen waren als eene groote blaas uitgezet, en vulden de gantſche ſcheede. In deeze omſtandigheid kon ik de ligging van het hoofd niet ontdekken; doch dewijl deeze vrouw gewoon was, voorſpoedig en gemaklijk te verlosſen, was ik geenzins ongerust. Midderwijl onderſteunde ik de bilnaad, geduurende de weeën; na dat de arbeid nog een uur had geduurd, braken de vlieſen, het hoofd zakte in het bekken: maar ik bevond, dat de kruin

kruin ſterk tégen het linker zit-been gedrukt werd. Ik bragt de regterhand tusſchen het hoofd, en het zit-been in, om het, geduurende de weeën, in een regte lijn te brengen; doch het hoofd werd telkens zoo ſterk tegen mijne hand gedrongen, dat ik verſcheidenmaal genoodzaakt werd, mijne hand uit te haalen. Eindelijk gelukte het mij, het agter-hoofd onder de ſchaambeenderen te brengen; ik meende het hoofd met de hand in deeze ligging te houden, doch eene ſterke vlaag dwong mij de hand uit te haalen, en met dezelfde wee, werd het hoofd en ligchaam gebooren. Het was een gezond meisje, van een middelmaatige grootte.

De nageboorte volgde kort na het kind.

AANMERKING.

Ik dacht binnen een uur deeze verlosſing te zullen eindigen: maar daar verliepen meer dan drie uuren. Ik had veel moeite, om het hoofd van het zit-been te krijgen; indien de weeën niet zoo ſterk, en doordringende hadden blijven aanhouden, zoude ik nooit mijn oogmerk bereikt hebben; dan ik vertrouwde veel op de kragten en gezonde ſterkte van de vrouw.

Zonder ſterke weeën, zal men in deeze of ſoortgelijke gevallen, de vrouw en zich zelven vergeefs afmatten: offchoon men het hoofd eenigzins kan verplaatſen, zal het telkens, na de wee, in de voorige plaats we-

derkeeren, zoo het niet door ſterke, en doordringende weeën wordt doorgezet. Gemeenlijk ontmoet men in dergelijke liggingen, afgebrooken weeën, welke de vrouwen afmatten; daarom moet men, bij zwakke vrouwen, op zijne hoede weezen, en niet te lang draalen: maar tijdig tot kragtdaadiger middelen zijne toevlugt neemen, wil men beide moeder en kind behouden; waar van ik nader zal ſpreeken, als ik over het gebruik der tang zal handelen.

VIII. WAARNEEMING,

Wegens eene verloſſing, waar in het kind met het linker opperhoofds-been voorkwam.

Den 23 Augustus 's avonds omtrent tien uuren, werd ik verzocht bij eene vrouw te komen, welke van haar vierde kind zwanger was. In de twee voorige verloſſingen, had ik haar bijgeſtaan. Zij verhaalde mij, dat zij 's morgens door ſnijdende pijnen in den buik ontwaakt werd, waar op verſcheiden dunne afgangen waren gevolgd, dat geduurende een uur de pijnen bijna onlijdelijk waren, dat zij niet dacht, dat het arbeid was; doch om dat het tegen den nacht ging, om mij had gezonden, om te weeten of het arbeid was, en zoo niet, dat ik toch iets zoude geeven, om de pijnen te doen bedaaren: doch ik zag weldra aan haare beweeging, dat zij wel degelijk in arbeid was; de

weeën

weeën kwamen fomtijds zoo hévig, dat zij gedwongen werd met luiderkeele uit te fchreuwen. Bij het onderflaan bevond ik den mond der baarmoeder tamelijk ontflooten, de vliesen, met water gevuld, zeer gefpannen; uit de ronde hardigheid welke ik rondom den mond der baarmoeder voelde, oordeelde ik, dat het hoofd voorkwam; de vrouw was gewoon in een armftoel te verlosfen, waar om ik haar beval op te ftaan; op dat het bed niet zou bedorven worden door het afloopen der wateren, waar tegen het zelve niet voorzien was.

Intusfchen bleef de arbeid fterk aanhouden; omtrent een uur na mijne komst braken de vliefen, ik onderzocht aanftonds de ligging van het hoofd: maar ik kon geen naaden ontdekken, ik was genoodzaakt eenige vingers in de fcheede te brengen, waar door ik de pijlnaad ontdekte, dewelke van de eene zijde naar de andere liep; tegen de fchaambeenderen voelde ik een oor, waar door ik ontdekte, dat het aangezigt naa de linkerzijde gekeerd was, en dat het linker opperhoofdsbeen regt over den doortogt ftond. Om de ligging van het hoofd te verbeeteren, bragt ik mijne linkerhand zoo verre vóor bij het agterhoofd, als ik kon, om, geduurende de weeën, het agterhoofd voorwaarts, en het aangezigt in de holligheid van het heiligbeen te brengen: het welk door goede en doordringende weeën geholpen zijnde, mij

 bin-

binnen korten tijd gelukte, waar na het hoofd weldra gebooren werd. De schouders welke ik vreesde, dat op de schaambeenderen en den stompen hoek van het heiligbeen zouden blijven zitten, zakten met de eerste wee in het bekken, en het geheele ligchaam werd gebooren.

Het was een kloeke en gezonde Jongen.

De nageboorte volgde kort na het Kind.

De Vrouw lag voor twaalf uuren wederom in haar bed en is voorspoedig hersteld.

AANMERKING.

Geene van haare voorige verlossingen zijn zoo voorspoedig geweest als deeze: de twee voorige, waar in ik haar heb bijgestaan, hebben vijf of zes uuren geduurd, alhoewel het hoofd eene goede ligging hadt; haare eerste verlossing, waar in zij door eene vroedvrouw is bijgestaan, heeft meer dan vier-entwintig uuren geduurd.

De vrouw is een jong gezond mensch, met een wel gemaakt bekken.

De dwarse ligging van het hoofd mag men, met regt, voor de kwaadste ligging onder de hoofd geboorten stellen; om dat de grootste meeting van het hoofd voor de kleinste meeting. van den doortogt staat, waarom de vroedkundige moet trachten, het agterhoofd onder de schaambeenderen te brengen, zoo als ik in de waarneeming heb

aangeweezen; doch hij zal zich zelven en de Vrouw vrugteloos afmatten, als het bekken niet zeer ruim, in évenrédigheid met het hoofd, is, en daar en boven door ſterke en doordringende vlaagen geholpen wordt.

IX. WAARNEEMING,

Wégens eene verlosſing, waar in het kind met het linker opperhoofds-been voorkwam.

Den 9 Junij 1786 des morgens omtrent agt uuren, werd ik in haast geroepen bij eene vrouw, welke ik gewoon was te verlosſen, en die nu wederom hoog zwanger was: daar komende werd mij verhaald, dat haar, in de éetzaal bezig zijnde, zeer onverwagt veel water was afgeloopen; haar gemaal hier door verſchrikt zijnde, hadt met veel haast om mij gezonden, en zijne vrouw in de kraamkamer doen gaan.

Onder dit verhaal kwam 'er eene wee, welke ik waarnam om haar te onderſlaan; het kind was zeer laag in het bekken gezakt: maar de mond der baarmoeder was nog zoo verre agterwaars gelegen, dat ik dezelve niet kon bereiken: doch door de ronde hardigheid welke ik kon voelen, beſloot ik, dat het hoofd voorkwam. Ik wagtte nog eenige weeën af, en verzocht de Vrouw om op het bed te gaan liggen; mid-

derwijl maakte ik den ſtoel gereed om haar in te plaatſen: (want het is altijd haare verkiezing in eenen armſtoel te verlosſen) zoo dra zij op het bed was, begon de arbeid zoo zeer toe te neemen, dat zij op het bed niet langer wilde blijven, en genoodzaakt werd, haar ſpoedig in den ſtoel te helpen: in den ſtoel zittende, onderſloeg ik haar, en bevond den mond der baarmoeder ter grootte van eene palm der hand ontſlooten, het welk mij gelegenheid gaf om de ligging van het hoofd te onderzoeken. Ik voelde de pijlnaad onder op de ſcheede, de welke van de eene na de andere zijde den endeldarm overkruiste, zoo als in de voorige waarneeming; ik vond een oor tegen de ſchaambeenderen; maar ik kon hetzelve maar gedeeltelijk bereiken, om dat de baarmoeder nog niet genoegzaam geöpend was; dan door de ſterke en bijkans aanhoudende weeën, werd de baarmoeder weldra geheel geöpend, en ik bevond dat het agterhoofd in de regterzijde lag, en onder de weeën voorwaards draaijde, waarin ik de natuur te hulp kwam, door mijne vingers der linkerhand, tusſchen de ſcheede en het agterhoofd te brengen, en onder de weeën het agterhoofd voorwaards te draaijen, en het zelve onder de ſchaambeenderen te brengen. Ik bleef met deeze handgreep aanhouden, tot dat ik mijn oogmerk bereikt had, wanneer ik mijne hand uithaalde, en door de eerste wee werd het

hoofd

hoofd gebooren. Zodra het hoofd gebooren was, keerde het aangezigt naar de linker zijde, het welk mij deed vermoeden, dat het ligchaam ook dwars lag: ik trok zagtjes met het hoofd, om te beproeven of het ligchaam wilde volgen, dan meer dan eenen gewoonelijken tegenſtand ontmoetende, bragt ik zonder draalen mijn regter hand in, en bevond dat de ſchouders op het heiligbeen en ſchaambeenderen bleven zitten; toen bragt ik mijne vingers aan de borst; den duim tegen den ſchouder, welke op het heiligbeen zat, vervolgens maakte ik eene beweging, om de ſchouders eenigzins opwaards en na de regterzijde te bewegen, dezelve van het heiligbeen af te brengen, het welk ten gevolgen hadt, dat beide de ſchouders met de eerſte wee in het bekken zakten, en het kind gebooren werd.

Het was een kloeke en gezonde Jongen.

De nageboorte volgde kort na het kind.

Deeze verlosſing had nog geen volle uur geduurd.

Aanmerking.

Deeze Vrouw heeft buitengewoone lengte, is blond haïrig, zeer tenger, bleek van aangezicht, doch van eene gezonde geſteldheid, en heeft een ruim en wel gemaakt bekken; alle haare verlosſingen zijn voorſpoedig geweest; dan geene zoo voorſpoedig als deeze.

Alle deeze omſtandigheden overwegende, gevoegd bij de goede en ſterke vlaagen, deeden mij zeer gerust zijn, en op eene ſpoedige en gelukkige verlosſing hoopen.

Men heeft in de waarneeming konnen opmerken, dat de natuur alleen in ſtaat zou geweest zijn om de ligging van het hoofd te verbeeteren, en te doen gebooren worden; doch de ſchouders hadden weldégelijk de hulp eener vroedkundige hand benoodigd. Deeze en dergelijke gevallen, als ik nu beſchreeven heb, hebben mogelijk den geleerden *Smellie* aanleiding gegeven, om als eenen vasten regel dáár te ſtellen, dat het hoofd altijd in deeze ligging den ingang van het bekken doorzakt; doch de dagelijkſe ondervinding toont het tegendeel; het zijn enkele gevallen, waar in men deeze ligging ontmoet.

Ik zou een groot getal ſoortgelijke gevallen kunnen bij brengen, doch ik denk, dat deeze weinige genoeg zijn, om te bewijzen, dat de natuur veel al vermogend genoeg is, om in dergelijke liggingen van het hoofd, het zelve alleen te doen gebooren worden. Zie de aanmerking op de zevende waarneeming.

X. WAARNEEMING,

Wegens eene verlosſing, waar in ik bevond dat de Vrouw eene ſcheef liggende baarmoeder hadt.

Den 25 Maart 1785 werd ik verzocht bij eene vrouw te komen, welke in arbeid was. Zij

Zij verhaalde mij, dat ze voor drie uuren pijnen had beginnen te gevoelen; en dezelve van tijd tot tijd hadden toegenoomen, maar niet zeer doorgongen; dat het water omtrent voor een half uur was gebrooken, waar over zij ongerust werd, dewijl in haar voorige verlosfing het kind kort na het water was gevolgd. Ik antwoordde op haar verhaal; dat zij zich daar over niet moest ontrusten, dat dit aan veele vrouwen was overgekoomen, en die évenwel gelukkig zijn verlost. De eerfte wee waarneemende om te onderflaan, vond ik de baarmoeder ter grootte van eene palm der hand ontflooten; dan de opening was langwerpig rond, en lag naar de linker zijde, de onderfte rand was veel dikker dan het overige, en de verwijdering minder; het hoofd lag dwars in het bekken, het agterhoofd in de linkerzijde; de weeën welke kort op elkander volgden, waren kort en afgebrooken. Alle tékenen dat de fcheeve ligging der baarmoeder de oorzaak was van den traagen voortgang. Mijne vingers met olie befmeerd hebbende, bragt ik dezelve famengevoegd in de uitwendige teeldeelen, om de zelve te verwijden, en vervolgens tusfchen het agterhoofd, en de baarmoeder, om geduurende de weeën, het agterhoofd in eene regte ligging, en onder de fchaambeenderen, te brengen; doch ik werd door de weeën flegt geholpen, en met mijne vingers kon ik niet veel uitvoeren: waarom ik ver-

koos een weinig te poofen, om te zien of 'er eenige verandering ten goede zou koomen; dan na een uur vergeefs te hebben gewagt, beval ik de vrouw op bed te leggen, en wel op haar linkerzijde, ik befloot de baarmoeder, op eene zagte manier, zoo veel te verwijden, dat ik de geheele hand zou kunnen inbrengen: want de wanden van den mond der baarmoeder waren tamelijk zagt uitgezonderd de onderfte rand, de welke in de regter zijde lag. Na eene wijl hier méde bezig geweest te zijn, kreeg ik zoo veel ruimte, dat ik de geheele hand kon inbrengen; nu kon ik de natuur meer hulp toebrengen, het fcheen ook, of de natuur, deezen onderftand voelende, haare kragten verdubbelde; want de weeën werden fterker, en doordringender. Door deeze veréenigde kragten, kwam het hoofd nader, en kreeg allengskens eene betere ligging. Ik bleef op deeze wijze voortgaan, tot dat het agterhoofd onder de fchaambeenderen geplaatst was, wanneer ik het werk aan de Natuur overliet, en beval de Vrouw op haaren rug te leggen: de Natuur liet mij ook niet verlegen; want na dat het beletfel gedeeltelijk weg genoomen was, werden de weeën zoo fterk en aanhoudende, dat het hoofd binnen korten tijd gebooren werd, de fchouders zakten in het bekken, en het geheele ligchaam volgde.

Het

Het was een gezond meisje, van eene middelmaatige grootte, het hadt een klein en bol gezwel op het regter opperhoofds been, digt bij de hoeknaad. Ik betastte den buik; doch ik kon, de gewoone hardigheid niet vinden, als eenigzins aan de regterzijde; ik bragt mijn regterhand in, om te onderzoeken, hoe, en waar de nageboorte zat; ik bevond dezelve aan de regterzijde, omtrent een duim breed boven den mond der baarmoeder, en aan de bovenzijde gedeeltelijk los, waarom ik besloot de ontlasting van de Natuur af te wagten. Ik sloeg de streng om mijne vingers dezelve sterk houdende, zoo als ik verwagtte geschiede het; de nageboorte werd ontlast, omtrent een kwartier uurs na het kind; zij hadt eene langwerpig ronde gedaante, of zoo als de groote *Levret* zich uitdrukt, *en Raquette*; de streng was op den smallen rand ingeplant, en was aan deeze zijde veel dikker dan het overige gedeelte.

De Vrouw was zeer voorspoedig in haar kraambed. Ik beval een drukdoek in rooden wijn nat gemaakt, op het gezwel van het hoofd des kinds te leggen, waar door het binnen weinige dagen verdween.

AANMERKING.

Dat de plaatsing der nageboorte, in de eene of andere zijde van de baarmoeder, oorzaak is van de scheve ligging der baarmoeder,

is

is door de meeste nieuwe Schrijvers aangenomen: doch aangaande de gevolgen zijn zij het niet eens: eenigen ſtellen de gevolgen zeer zwaar voor, om dat de nageboorte, van de gewoone plaats (den bodem) afwijkende, de baarmoeder naa de eene of andere zijde, waar in zij geplaatst is, doet overhellen; en om dat het gedeelte der baarmoeder waar in de nageboorte geplaast is, geduurende de zwangerheid minder word uitgezet, waar door zij eenen ongeregelden vorm verkrijgt, en vervolgens het kind ten opzigte der baarmoeder, in geene regte lijn kan liggen; waar door het hoofd eene zijdelijke ligging verkrijgt, de ſchouders op het heilig en ſchaambeenderen blijven zitten, welk een en ander oorzaak is, dat de weeën ſlap, en afgebroken zijn, de verlosſing zwaar en moeielijk, ja gevaarlijk wordt, beide voor moeder en kind. Doch in hoe verre zulks waar is, leert de dagelijkſche ondervinding, en kan door deeze waarneeming worden opgemaakt. Niet te min, zijn de verlosſingen, waar in de baarmoeder aan de eene of andere zijde merkelijk overhelt, altijd zwaarer en traager, dan in eene regtliggende, alles gelijk zijnde; doch deeze gevallen zijn veel zeldzaamer dan men in het algemeen voorgeeft. Eene kleine overhelling is van weinig aanbelang, men ontmoetze ſomtijds zoo gering, dat men veel oplettenheid noodig heeft, om ze te onderſcheiden.

XI.

XI. WAARNEEMING,

Wegens eene verlosſing, waar in ik bevond, dat de Vrouw eene ſcheef liggende baarmoeder hadt.

Een Man, omtrent drie uuren van hier woonägtig, kwam mij verzoeken, om zijne vrouw in de verlosſiing bij te ſtaan: zij was van haar tweede kind zwanger, haare eerſte verlosſing was zwaar en langduurig geweest, en de gevolgen zeer gevaarlijk; zij hadt langen tijd tégen den dood moeten worſtelen, meer dan drie maanden bedlegerig geweest, en genoot tot héden nog geene volmaakte gezondheid. Hij oordeelde dat de kwaade behandeling der Vroedvrouw de eenige oorzaak was van het onheil; en om dit in het vervolg voor te komen, nam hij zijne toevlugt tot mij; vriendelijk verzoekende, hem hier in te voldoen; het was voor mij wat ver afgelegen, om haar van den beginnen bij te ſtaan; dan aan zijn aanhoudend verzoek niet konnende wederſtaan, gaf ik mijn woord.

Den 23 Julij 1786 werd ik gehaald; omtrent half vier uuren namiddag kwam ik ter plaatſe, waar hij woonde; de vrouw lag te bed, zij klaagde over pijnen in den buik en lenden, dewelke haar met poofen aanvielen; ik bleef een wijl tijds bij haar zitten, en bevond, dat de weeën zeer ſlap waren, en lange tusſchen poofen hadden. Ik was begeerig

geerig om te weeten, of de verlosſing voortgang zoude hebben. Door het onderſlaan bevond ik, dat het kind nog hoog zat, de mond der baarmoeder was weinig geöpend, en geheel naa de regterzijde gekeerd; ik voelde tusſchen de wanden een hard, vast, en rond ligchaam, het welk ik oordeelde het hoofd te wezen; ik was nu zéker, dat de baarmoeder ſcheef lag, en naa de linkerzijde overhelde, waar uit ik eene traage verlosſing verwagtte; doch ziende, dat de Vrouw jong en wel gemaakt was, had ik moed, dat het zich wel zoude ſchikken. De Vrouw en naastbeſtaanden ſcheenen ongerust, dat het, als in de voorige verlosſing, wederom zwaar zou toegaan; ik ſtelde hen gerust, met te zeggen, dat het wel wat traag zou voortgaan; maar, dat ik vertrouwde, dat de verlosſing gelukkig zou eindigen. Ik beval de vrouw op haar regter zijde te leggen, en alzoo de weeën af te wagten: eenigen tijd gelegen hebbende, verzocht zij om op te ſtaan, het welk ik toeſtond, want de weeën kwamen zoo zelden, dat 'er ſomtijds een half uur verliep, voor dat zij 'er een voelde; omtrent agt uuren 's avonds begonnen de weeën wat toe te neemen, die zij nu liggende, dan zittende of wandelende, verwekte; midderwijl was het hoofd wat lager in het bekken gezakt, de mond der baarmoeder meer geöpend, de vliesen wierden maar ſlap geſpannen: deezen voortgang beſpeurende, bleef

bleef ik met geduld het gevolg van den arbeid afwagten. Omtrent tien uuren kwam 'er een onverwagt bezoek; haar vader, daar omtrent met een fchip op reis zijnde, hoorde zeggen, dat zijne Dogter in arbeid was, liet zich met eene boot aan het huis van zijne Dogter roeijen; de ontmoeting was zoo aandoenelijk als onverwagt, waar van ik niet veel goeds verwagtte, om dat ik hoorde dat het voor korten tijd zoude zijn. De weeën fcheenen in den beginne flapper te worden; doch na een uur kwamen ze weder als te vooren; omtrent twaalf uuren was de tijd dat de oude man moest vertrekken, het affcheid was téder, en aller aandoenelijkst, het fcheen, dat de Vrouw alle hoope verloor; ik had veele moeite om haar te troosten en wat op te beuren. De oude man was naauwlijks vertrokken, of de weeën kwamen veel fterker, en waren aanhoudender; ik bevond, bij het onderflaan, dat de baarmoeder ruim geöpend was, en het hoofd laag in het bekken gezakt; wanneer de vliefen flap waren, onderzocht ik de ligging van het hoofd, en bevond, dat het dwars in het bekken lag; het agterhoofd naa de regterzijde gekeerd. Ik bragt twee vingers onder tégen het hoofd, om de vliefen niet te breken, en eene wee af te wagten, geduurende de wee werd ik ontwaar, dat het agterhoofd voorwaards draaide, waarom ik befloot de Natuur haar werk te laten verrichten, en af

te

te wagten, tot dat de vliefen zouden fcheuren. De Vrouw bleef nu op bed liggen; omtrent twee uuren na middernacht braken de vliefen, ik onderzocht nu naauwkeurig de ligging van het hoofd; het agterhoofd was meer voorwaarts gekeerd doch de kruin zat tegen den knobbel van het regter zitbeen; ik bragt de vingers van mijn linkerhand, tusfchen het hoofd en het zitbeen, om geduurende de weeën, het hoofd in eene goede ligging te brengen, hier méde zoo lang aanhoudende, tot dat het agterhoofd onder de fchaambeenderen geplaatst was; verder de verlosfing van het hoofd aan de Natuur over laatende, alleenelijk geduurende de weeën de bilnaad onderfteunende. De vlaagen kwamen fterk, en met kleine tusfchenpoofen, waar door het hoofd weldra gebooren werd; de fchouders zakten in het bekken, en werden névens het geheele ligchaam, in een oogenblik gebooren.

Het was een gezonde Jongen van eene middelmaatige grootte.

De nageboorte volgde een groot kwartier uurs na het kind. Zij was in de linkerzijde der baarmoeder geplaatst, omtrent twee vingeren breed boven den mond; zij hadt eene eijronde gedaante; de navel ftreng was omtrent een duim breed van den fmallen rand geplaatst.

De vrouw is zeer voorfpoedig herfteld.

AAN-

Aanmerking.

Onder de nieuwe en voornaame Schrijvers, vindt men eenigen, welken ſtellen, dat in eene ſcheefliggende baarmoeder, de arbeid in het begin wel goed kan weezen; doch zoo dra het hoofd in het bekken begint te zakken, en de baarmoeder gedeeltelijk verwijd is, de arbeid ophoudt. *Zij* trachten hunne ſtelling door veele rédenen te ſtaaven, dan ik kan ſtellig verzékeren, dat ik veelmaals het tégenſtrijdige ondervonden heb.

Wederom vindt men eenigen onder de voornaame Schrijvers, welken in eene ſcheefliggende baarmoeder, de keering aanraaden, en deeze handgreep, tijdig ondernoomen, hemel hoog verheffen. Niet tegenſtaande ik veel eerbied heb voor die Mannen en hunne geleerde ſchriften, kan ik de keering niet algemeen goed keuren; zij zeggen wel, dat het hoofd belet word gebooren te worden, om dat het dwars ligt, en vervolgens de ſchouders op het heilig-en ſchaambeenderen blijven zitten. Hoe verre zulks altijd waar is, heeft men in deeze twee waarneemingen gezien; nogthans wil ik gaerne bekennen, dat de ſchouders in dergelijke gevallen, op deeze beenderen blijven zitten, en de verloſſing van het hoofd voor een wijl tijds vertraagen; doch hoe meenigmaal gebeurt het niet, dat het hoofd in de beste ligging

gebooren zijnde, de ſchouders blijven zitten, het zij dat ze op het heilig- en ſchaambeenderen, of door eene bovenmaate grootte, of uit een andere oorzaak, op de darmbeenderen blijven zitten? waar uit men moet beſluiten, dat het voor geen volſtrekt beletſel te houden is.

Hoe kwaalijk zoude men dus niet handelen, met zich aan deeze lesſen te binden, en in alle gevallen, waar in de baarmoeder aanmerkelijk overhelde, zonder onderſcheid de keering te onderneemen? men kan het zelve toetſen aan deeze en twee volgende waarneemingen, waarbij ik nog een groot getal andere zou kunnen voegen. In deeze waarneeming was de overhelling zeer aanmerkelijk, en evenwel zou de Natuur alleen in ſtaat geweest zijn, om de verlosſing te volbrengen. Dan geſteld zijnde, de natuur bleef in gebreke, het zij door zwakheid, of andere oorzaaken, en het hoofd bleef in het bekken zitten; dan kan men zijne toevlugt tot de tang neemen, het welk ik veel veiliger oordeel voor Moeder en Kind, dan roekeloos en te vroegtijdig de keering te onderneemen, wanneer de baarmoeder nog maar weinig ontſloten is, welker verwijding men zonder eenig geweld te gebruiken en veele ſmerten te veroorzaaken, niet kan bevorderen, waar van de gevolgen altijd te vreezen zijn; behalven dat het kind in dergelijke keeringen gemeenelijk omkomt. Is het hoofd reeds geheel in het bekken gezakt;

zakt; dan is de keering volſtrekt onmogelijk.

Het is dan, mijns bedunkens, veiligst, behoudens beter oordeel, met geduld af te wagten, wat de Natuur vermag; ten waare dat dringende omſtandigheden, of andere hinderpaalen de keering vorderde.

De zijdelijke ſcheefligging is zelden zoo groot, dat zij alleen de natuurlijke verlosſing onmogelijk maakt. Geheel anders is het geſteld met eene vooroverhellende baarmoeder; deeze kan zeer gevaarlijk weezen, beide voor Moeder en voor Kind; doch hier over nader in het vervolg.

De agteroverhelling der baarmoeder kan in een wel geſchapen Vrouw nimmer plaats hebben.

Het Kind hadt geen gezwel op het hoofd, om dat het niet lang op eene plaats is blijven zitten.

Ik heb dikwijls ondervonden, dat een aangenaam bezoek, of eene onverwagte blijde tijding, den arbeid heeft opgewakkerd: doch nimmer gedacht, dat eene aandoening van droefheid, dezelfde uitwerking konde hebben; gelijk ik onder deeze verlosſing heb zien gebeuren.

XII. Waarneeming,

Wegens eene verlosfing, waarin ik bevond, dat de Vrouw eene fcheefliggende baarmoeder hadt.

Den 4 November 1786. 's avonds omtrent half vijf werd ik geroepen bij eene Vrouw, welke, van haar tweede Kind zwanger zijnde, eenige baarends pijnen gevoelde: zij verhaalde mij, dat ze van voor de middag reeds pijnen gevoeld hadt, en die nu zoo fterk toenamen, dat zij niet langer had durven uitftellen om mij te zenden. Ik bevond ook werkelijk, dat de weeën tamelijk zwaar waren, en korte tusfchenpoozen hadden; ik verzocht haar te mogen onderflaan, het welk zij mij toeftond. Ik bevond dat het Kind in het bekken gezakt was, maar ik kon den mond der baarmoeder niet bereiken. Ik bevoelde den buik en bevond, dat dezelve zeer veel voor over helde; welk een en ander teken mij te kennen gaven, dat 'er eene voor over-hellende baarmoeder plaats hadt; oordeelende, dat de verlosfing wat traag zou voortgaan, en mijn bijzijn elders hoog noodzaakelijk vereischt werd. Ik verzocht de vrouw op het ledikant te liggen, en zoo dra mijne hulp noodig was, mij zonder uitftel kennis te laaten geeven. Ik was naauwlijks een kwartier uurs vertrokken, als ik verzocht word fpoedig te koomen. De vliezen waren verfcheurd, en zij hadt eensklaps veel water ontlast, waar

van zij zeer ontfteld was. Ik vond den mond der baarmoeder geheel agterwaards geweeken, tegen het heiligbeen, en omtrent de grootte van een drie gulden ftuk geöpend; de onderfte rand dik, de ligging van het hoofd kon ik voor als nog niet onderfcheiden. Middelerwijl bleeven de weeën fterk aanhouden, en hadden korte tusfchenpoofen, de mond der baarmoeder werd meer ontflooten, wanneer ik bevond, dat het hoofd bijna dwars in het bekken lag, het aangezicht naa de onderfte uitranding van het linker darmbeen gekeerd. Zoo dra de baarmoeder zoo veel ontflooten was, om mijne hand te kunnen inbrengen, bragt ik de linkerhand binnen op dezelve wijze en tot het zelfde einde, als ik hier voor reeds vermeld heb. Wanneer het hoofd gebooren was, zakten de fchouders in het bekken, en het geheele ligchaam volgde zonder moeite. Het kind was een kloeke gezonde dogter.

De nageboorte ontlastte van zelve binnen korten tijd, niet tegenftaande de navelftreng ver bezijden het middelpunt was ingeplant.

Het kraambedde was zeer voorfpoedig.

AANMERKING.

De fcheefligging der baarmoeder, in deeze verlosfing, was aanmerkelijk genoeg, om oorzaak te kunnen weezen van eene zwaare en moeilijke verlosfing, indien het zoo algemeen

waar was, als eenige ſchrijvers voorgeeven; het blijkt uit deeze waarneemingen, dat wanneer de weeën goed en doordringende zijn, en de verlosſing door eene vroedkundige hand behoorlijk beſtierd wordt; dezelve zoo gelukkig en voorſpoedig kan zijn, als de meeste natuurlijke verlosſingen.

De geheele tusſchentijd van dat ik, voor 't eerst, bij haar was gekomen, was nog geen drie uuren.

XIII. Waarneeming,

Wegens eene Verlosſing, waar in ik bevond, dat de Vrouw een ſcheefliggende baarmoeder hadt.

Den 13 November 1786. voormiddag werd ik verzocht bij eene vrouw te komen, welke voor de vierde maal hoog zwanger was. Kort na middernacht was zij door pijnen in de lenden ontwaakt, welke haar het overige van den nacht belet hadden te ſlaapen; deeze vrouw was geduurende de Zwangerheid zeer ongerust geweest, en met vreeze, dat het voor dit maal niet wel met haar zou afloopen, om dat zij zich geheel anders gevoelde, dan in haare voorige dragten: zij hadt mij 'er ook dikmaals over gesprooken, en ik vond haar altoos zeer droefgeestig; doch ik trachtte haar zoo veel op te beuren als ik kon.

Den volgenden dag, voormiddag, kwam ik haar bezoeken, en vond haar als den voorigen dag; om te voldoen onderſloeg ik haar, en bevond, dat de baarmoeder op den ingang van het bekken ſtond: maar ik kon den mond der baarmoeder niet bereiken.

Kort namiddag werd ik verzocht bij haar te koomen, de pijnen waren zwaarder, en volgden korter op elkander, het kind was laager in het bekken gezakt, de mond der baarmoeder zat tegen het heiligbeen, en was ruim een drie gulden geopend; de onderſte of voorſte rand was dik en hing voor het hoofd, de agterſte of bovenſte rand kon ik niet bereiken; dit, gevoegd bij eenen voòr overhangenden buik, gaf duidelijk te kennen, dat de baarmoeder zeer voorwaards lag. Ik verzocht de vrouw om op bed te liggen, ten deele op dat zij zich niet zoude vermoeien: want het was een teder vrouwtje; ten deele om den buik, geduurende de weeën, door een breeden doek op te heffen, en te onderſteunen. Omtrent vijf uuren werd ik andermaal geroepen; het hoofd kon ik nu duidelijk onderſcheiden, en het was laager in het bekken gezakt; de mond der baarmoeder meer ontſloten; doch de vlieſen werden maar weinig geſpannen onder de weeën. Omtrent negen uuren verzocht de vrouw in den ſtoel te mogen zitten, het welk ik haar toeſtond; zij was naauwlijks in den ſtoel gezeeten, of zij kreeg eene ſterke doordringende wee, waar door het hoofd merkelijk laager zakte,

en de baarmoeder veel verwijd werd; na deeze wee volgden 'er nog eenige kort op elkanderen; de vliefen fcheurden, en haar liep veel water af. Nu bevond ik, het geene reeds vermoed had, te weten, dat het hoofd dwars in het bekken ftond, het aangezigt naar de regterzijde gekeerd; ik trachtte het hoofd op de meergemelde manier in eene goede ligging te brengen, het welk gedaan zijnde, liet ik de verlosfing van het hoofd aan de natuur over, alleenlijk de bilnaad met de hand onderfteunende. Het hoofd werd weldra gebooren, en het aangezigt draaide geheel na de regter zijde; de fchouders volgden niet, gelijk gewoonelijk gefchiedt, doch ik had zulks wel verwagt, om dat het hoofd zich naa de geboorte zijdelings draaide; ondertusfchen voelde ik, dat een gedeelte der navelftreng was uitgevallen, waar door het kind in gevaar was van om te koomen, indien ik niet fpoedig de fchouders van het heilig- en fchaambeenderen, geligt had; het welk ik op de volgende manier verrichtte: ik ging met de regterhand langs het heiligbeen tot aan den fchouder, welke op het heiligbeen zat, drukte denzelven op- en zijdewaards, waar door het ligchaam draaide, en in het bekken zakte, en met eene wee werd het kind gebooren.

Het was een Jongen, hadt meer dan eene middelmaatige grootte; het Kind gaf geen téken van leven; ik liet een weinig bloed uit de navelftreng loopen, blies het in den mond,

mond, en borſtelde het onder de voeten, door welke middelen het ſpoedig bijkwam, en ſedert zeer wel is gebleven.

De nageboorte bleef niet lang agter, de navelſtreng was omtrent een duim breed van den rand ingeplant.

Aanmerking.

De vrouw was omtrent tien uuren verlost, en omtrent negen uuren was de arbeid eerst regt begonnen; zo dat de verlosſing vrij voorſpoedig en gelukkig is geweest, te meer, als men in overweging neemt, dat de vrouw een zwak en téder mensch is, het kind groot, en de overhelling der baarmoeder zeer aanmerkelijk was; zoo dat deeze waarneeming wederom een ſpreekend bewijs oplevert, dat de ſcheefligging der baarmoeder zeer zelden oorzaak is van eene zwaare verlosſing.

Men heeft in de waarneeming gezien, dat het ligchaam de draaing van het hoofd niet was gevolgd, waar door de ſchouders dwars boven het bekken, op het heilig en ſchaambeenderen bleven zitten; was ik niet behendig geweest, om de ſchouders van deeze beenderen te brengen, dan zou het kind waarſchijnelijk onder de geboorte zijn omgekomen. Het was mij moeielijk deeze handgreep te verrichten, om dat de vrouw in den ſtoel zat. Als de vrouwen op een kort of rustbed liggen, dan laat ik haar in deeze

gevallen, met het hoofd zeer laag en de billen hoog liggen, of als de vrouw in ſtaat is, op haare kniën en elleboogen te rusten, in welke geſtalte, het kind door zijn eigen zwaarte met de ſchouders eenigzins van de beenderen afwijkt, en aan den vroedkundigen gelegenheid geeft om deeze handgreep gemaklijker te kunnen uitvoeren.

Als de kinderen flaauw zijn, en weinige tékenen van leeven geven, laat ik ſomtijds een weinig bloed uit de navelſtreng loopen, en ik blaas de kinderen herhaalde reizen in den mond, de neusgaten geſlooten houdende; waar door ik veele kinderen, als 't waare, het leven wederom heb ingeblaazen.

Alhoewel, geduurende den arbeid eene agteroverliggende geſtalte, de geſchiktſte ſchijnt in een voor overhellende baarmoeder, en dus door de geleerde ſchrijvers wordt gehouden, en als de beste wordt aanbevoolen; en waarin ik volkomen met hun inſtem; niet te min raade ik alle vroedkundigen, zich niet onverzettelijk aan alle voorſchriften te binden; maar met de ondervinding te raadpleegen.

Ik heb hier voor reeds gemeld, en herhaale het nogmaals, dat ik dikwijls de nadeelige gevolgen heb ondervonden, van de Vrouwen in eene gedwongene geſtalte te houden, in natuurlijke verlosſingen. Het is best aan haare begeerte wat toe te geeven, ten zij het ongerijmd, of ontijdig is. Deeze vrouw had geduurende vier uuren op bed gelegen, en in dien tusſchentijd veele en

ſom-

ſomtijds hevige pijnen gehad, met weinig voordeel; zoo dra zij volgens haar verzoek in den ſtoel zat, waren de weeën ſterk en doordringende, en hadden eene ſpoedige verloſſing ten gevolge.

XIV. Waarneeming,

Wegens eene verloſſing, waarin ik bevond, dat de Vrouw eene verbaazend voorwaardshellende baarmoeder hadt.

Den 13 September 1784 vroeg in den ogtendſtond, werd ik gehaald twee uuren van hier, bij eene vrouw, welke, reeds Moeder van veele kinderen, nu in eenen gevaarlijken toeſtand was: mij werd verhaald, dat de vrouw den geheelen nacht en een gedeelte van den voorigen dag, veele en zwaare pijnen had gehad; de Vroedvrouw verhaalde mij, dat het hoofd voorkwam; maar ſedert eenige uuren, geen ſtroo breed was genaaderd; de vrouw lag op een kort bed, was zeer afgemat, met eene kleine en ſnelle pols, angſtig en benaauwd, haar aangezigt zoo zeer veranderd, dat zij bijna onkenbaar was geworden. Toen ik de vrouw wilde onderſlaan, bevond ik, dat de buik geheel over de ſcheede hing, zoodaanig, dat ik genoodzaakt was, met eene hand den buik opwaards te heffen; ik bevond, dat het hoofd omtrent twee derde in het bekken was gezakt,

zakt, met het aangezigt na vooren gekeerd; het hoofd lag niet beklemd, ik kon de vingers onder, en bezijden het hoofd om, brengen: maar geenzins tusfchen het hoofd en de fchaambeenderen. De gevaarlijke toeftand van de Moeder, de kwaade ligging van het kind, in overweeging neemende, ftond ik een wijl in beraad, hoe ik de verlosfing best zou onderneemen; tot de keering kon ik niet befluiten, om dat het hoofd reeds te laag in het bekken was gezakt; daarenboven, was de vrouw buiten ftaat om op haar knien en elleboogen, te liggen, en in de agterover ligging was het onmogelijk geweest om de voeten te bereiken; zoo dat 'er niets overig was, dan tot het gebruik der tang overtegaan; waartoe ik befloot.

Na dat ik de tang behoorlijk geplaatst, en met een band verzekerd had, trachtte ik het hoofd geheel in het bekken te brengen; doch ik vond zoo veel tegenftand, dat ik genoodzaakt was geweld te moeten gebruiken, om het hoofd in het bekken te brengen; het welk niet te verwonderen is, om dat het geheele ligchaam over en buiten de fchaambeenderen hing, en gevolglijk bezwaarlijk moest volgen; doch zoo dra het hoofd geheel in het bekken was, had ik niet veel werk om het zelve te verlosfen; het hoofd gebooren zijnde, volgde het ligchaam zonder moeite.

Het

Het kind was een meisje van eene middelmaatige grootte, en ſcheen reeds eenige uuren dood te zijn geweest.

Ik beval den buik der vrouw wel te onderſteunen, vervolgens onderzocht ik of de baarmoeder zich ſamentrok, om de nageboorte te ontlasten; het welk bevindende, dekte ik de uitwendige teeldeelen met een warmen doek, de ontlasting der nageboorte eeniglijk van de natuur afwagtende, de welke na verloop van een half kwartier uurs volgde. Ik ſloeg een breeden band om den buik en beval daar en boven aan twee vrouwen met beide handen dezelve wel te onderſteunen. De vrouw was naauwlijks in het bed, of valt in eene flaauwte, krijgt eenige ligte ſtuiptrekkingen, en gaf den geest.

AANMERKING.

Niets kan een gevoelige ziel ſterker aandoen, dan eene vrouw, korten tijd na de verlosſing, te zien ſterven, na dat hij alles heeft aangewend, wat in zijn vermoogen was, en met zweet en arbeid de verlosſing behoorlijk verricht heeft; doch ik vertrouw, dat niemand onder de Vroedkundigen, mij van kwaade behandeling, of eenig verzuim zal kunnen beſchuldigen, ik vermeen alles te hebben aangewend, dat in dergelijke gevallen kan gedaan worden; het komt mij voor, behoudens beter oordeel, dat het

doo-

doodelijk gevolg voornaamelijk aan de verſlapte deelen moet toegekend worden, de welke hun ſteunpunt verlooren hebbende, buiten ſtaat geſteld waren, om het aangevoerde bloed aan het hart te rug te voeren; waar op noodwendig de flaauwte is gevolgd, even als in het buikwater, als men door de buikſteek de ontlasting te ſchielijk doet; en ik dus met reden mag zeggen, dat de vrouw door eene ſoort van ledigheid is geſtorven, of zoo als de Geneeskundigen gewoon zijn zich uit te drukken, *ab inanitione:* ook heeft hier niet weinig aan toegebragt, de langduurige en pijnelijke arbeid, de voorgaande menigvuldige baaringen, door welke herhaalde uitrekkingen de deelen niet weinig van hunne veerkragt verliezen.

Alhoewel het hoofd niet beklemd was, kon het toch door de weeën niet laager gebragt worden, om dat de hals op de ſchaambeenderen zat, en het overige van het kind buiten het bekken hing, het welk ik duidelijk kon voelen; waarom ik bedugt was, het hoofd te zullen aftrekken; doch ik was bezorgd geweest, de vrouw zeer laag met de borst te leggen, den buik opwaards te doen houden, en geduurende de bewerking regelmaatig en zonder rukken te trekken.

Nademaal men van den beginne kon voorzien, dat 'er op eene natuurlijke verlosſing geenzins te hoopen was, hadt men tijdig de keering moeten doen, als het eenige middel

del zijnde, waar door men Moeder en Kind had kunnen behouden.

XV. Waarneeming,

Wegens eene verlosfing van tweelingen.

Den 19 Januarij 1783 werd ik geroepen bij eene vrouw, welke ik nog tweemaal verlost had; ik vond haar in vollen arbeid, bij de eerstkomende wee onderfloeg ik haar, en vond de vliefen groot, rond, en gefpannen, voor de geboorte; het hoofd in het bekken, de weeën waren fterk, en met korte tusfchenpoofen, door de vliefen werd de bilnaad, en de overige deelen uitgezet en verwijd; de vliefen fcheurden, waar mede veel water afliep, en kort daar na werd het kind gebooren. Met de hand den buik betastende, zoo als ik gewoon ben, voelde ik een tweede, ik bond de navelftreng op twee plaatfen, en fneed ze tusfchen beide door, en gaf het kind aan de Baker over. Ik onderzocht de ligging van het tweede kind, en bevond dat het water groot gevormd, en de vliefen gefpannen waren, het hoofd reeds gedeeltelijk in het bekken gezakt; oogenblikkelijk volgde 'er eene fterke vlaag, waar door het hoofd geheel in het bekken zakte, waarom ik gerust de verlosfing aan de Natuur overliet. Minder dan een kwartier uurs na het eerfte verloste zij van het tweede. Het eerfte was eene dog-

dogter, en het laatste een zoon tot over groote blijdschap voor den Vader, om dat hij reeds twee dogters hadt. Ik vatte beide de strengen, en, handelde éven als of het eene enkelde nageboorte was; ik werd genoodzaakt, om de grootte, dezelve te vatten met den duim en den voorsten vinger, op de plaats waar de streng is ingeplant, tevens met beide strengen zagtjens trekkende, waar mede ik ze ongeschonden afhaalde; het was eene dubbelde nageboorte, alleenelijk door de vliesen samengehecht.

AANMERKING.

Alhoewel ik 'er zeer voor ben, zo dra het eene kind gebooren is, het tweede zonder uitstel te keeren; dan bevindende, dat de Natuur zich schikte, en vermoogend genoeg was, om de verlossing van het tweede spoedig te volbrengen, achtte ik het veiligste het werk der Natuur aftewagten; want hoe gemakkelijk ook men een tweede kind kan keeren, kort na de geboorte van het eerste, evenwel lijdt Moeder en Kind ook meer door de keering, dan door eene spoedige natuurlijke verlossing.

XVI. WAARNEMING,

Wegens eene Verlosſing van Tweelingen.

Den 30 April 1782 werd ik gehaald bij eene vrouw, welke voor de eerſtemaal zwanger was: zij klaagde van groote pijnen in den buik en lenden, en die ſcheenen wel met eenige persſinge verzeld; doch zeer zwak. Door het onderſlaan kon ik niets onderſcheiden, waarom ik het aanmerkte, als voorloopende pijnen, dewelke bij de eerſte verlosſing gemeenlijk voor af koomen; waarom ik heen ging, met belofte van kort na den middag weder te zullen koomen.

Omtrent drie uuren daar na, werd ik in haast geroepen; ik vond het kind met de billen voor de geboorte, het aangezigt naa agteren gekeerd; ik ſtak beide mijne voorſte vingers in de lieſen, de duimen op de billen geplaatst, geduurende de weeën trok ik al wiggelende, en met de vierde of vijfde wee was zij verlost. De hand op den buik leggende, voelde ik een tweede kind; ik bond en doorſneed de ſtrengen, gelijk als ik in de voorgaande waarneeming vermeld heb. De vrouw zat in een armſtoel, het welk niet zeer geſchikt is, om de keering te doen; dan gezien hebbende, dat het eerſte kind niet groot was, vertrouwde ik, dat het tweede niet grooter zoude weezen,

en gevolglijk de keering niet moeielijk zou vallen; waarom ik geen tijd nam, om een kort bed te maaken. Ik onderzocht de ligging van het kind, en bevond, dat het dwars lag; vervolgens ging ik met de hand tot aan de voeten, brak aldaar de vliesen, omvatte beide de voeten, en verloste de vrouw in een oogenblik.

Omtrent de nageboorten was het als in de voorige waarneeming.

Het waren twee zoonen, en zij leefden maar eenige dagen.

Aanmerking.

Het was eene zeer schielijke verandering bij deeze vrouw, en dat in eene eerste verlossing; drie uuren te vooren, zat het kind nog hoog, en ik kon den mond der baarmoeder niet bereiken, en in deezen korten tusschentijd was de verlossing zoo verre gevorderd. Ik heb dikwijls zulke schielijke veranderingen bijgewoond. Het is mij gebeurd, dat ik bij het onderslaan, den mond der baarmoeder niet kon bereiken, en terwijl ik met de vrouw zat te praaten, kreeg zij eene geweldige vlaag, waar door de baarmoeder ruim geöpend werd, en ik de vliesen groot en gespannen tusschen de schaamlippen vond, en in een half kwartier uurs gelukkig verloste. Daarom vermaan ik alle jonge Vroedmeesters op hunne

hoe-

hoede te zijn, van niet te veel te voorzeggen; want de vrouwtjes zijn gewoon veel te vraagen, en zouden wel willen, dat de Vroedkundige haar voorzeide, op wat tijd en uur men de vrouw zal verlosſen. Ik voor mij houd (zoo als men zegt) altijd een ſlag om den arm, anders loopt men gevaar, van zijnen goeden naam te verliezen, en beſpot te worden.

Ik heb de keering in den ſtoel niet aangehaald, om eene vertooning van behendigheid te maken, of, om ter navolging aan te prijzen, geenszins; want men ontmoet bij wijlen, onder de bewerking, moeielijkheden, welke men voor af niet heeft kunnen voorzien, en in den ſtoel bezwaarlijk zou te boven koomen; ik zou het niet ondernoomen hebben, was ik niet verzekerd geweest, dat het kind klein was, en het maar bij de voeten had te vatten.

XVII. Waarneeming,

Wegens eene Verlosſing van Tweelingen.

Den 1 Januarij 1785 werd ik gehaald een uur van hier, bij eene vrouw, welke voor de eerſtemaal zwanger was. Het was des tijds een zeer jong en téder vrouwtje, zij hadt geduurende meer dan tweemaal vierentwintig uuren zwaaren arbeid gehad, waar door zij zeer afgemat was geworden; de

Vroedvrouw hadt haar en de vrienden altijd verzekerd, dat het kind met het hoofd voorkwam, en dus wel zat; met twee of drie weeën zou de vrouw verlost zijn. Ik bevond door het onderſlaan, dat het met de billen voorkwam, de buik na agteren; de billen waren eenigzins gezwollen, en éven in den ingang van het bekken gezakt; ik maakte ſpoedig een kort bed, liet de vrouw 'er op leggen; ik plaatſte mij voor de vrouw, bragt mijne hand tusſchen het heiligbeen en de billen in, tot aan de voeten, welke langs het ligchaam lagen uitgeſtrekt; ik omvatte een voet, bragt denzelven buiten de ſcheede; vervolgens den tweeden, en verloste het kind in minder dan drie minuten. Ik betastte den buik, en werd een tweede kind gewaar; ik bond en ſneed de navelſtreng af, en gaf het kind aan eene vrouw over. Ik kon door de vlieſen heen voelen, dat het tweede met den rug voorkwam; zonder de hand uit te haalen, ging ik langs de billen en beenen tot aan de voeten; omvatte ze beiden, brak aldaar het water en haalde het kind in een oogenblik. Het waren twee meisjes, zij zijn zeer wel opgekoomen. De nageboorte volgde kort na de kinderen.

De Moeder is zeer ſpoedig herſteld, zij heeft daar na nog veele kinderen gebaard, waar van ik haar altijd verlost heb op een na.

AANMERKING.

Het water was meer dan zes uuren voor mijne komst gebroken geweest.

Alle teekens, welke men opgeeft om te weeten of de vrouw van een of meer kinderen zwanger is, zijn feilbaar, en dus is het voorzigtig, geene voorzegging te doen.

Aangaande de keering zal ik in het tweede Hoofdftuk afzonderlijk handelen.

XVIII. WAARNEEMING,

Wegens eene Verlosfing van Tweelingen.

Den 22 October 1782 werd ik gehaald bij eene vrouw, welke in arbeid zat; zij hadt al reeds een wijl tijds de weeën bij zich zelve afgewagt; doch zij namen zoo fterk toe, dat zij het niet langer durfde uitftellen, om mij te zenden: bij de eerst opkomende wee onderfloeg ik haar; de baarmoeder was nog weinig geöpend; dan vermoedende, dat het voortgang zou hebben, zoo bleef ik bij haar. De weeën namen toe, en volgden kort op elkanderen, waar door de mond der baarmoeder meer werd geöpend, en de waters begonnen zich te vormen.

Na verloop van een uur; was de mond der baarmoeder ruim geöpend, en bijna geheel verdweenen; de waters groot uitgezet, vulden de geheele fcheede; de

vlaagen kwamen geweldig, en hadden zeer korte tusfchenpoofen; des niettegenftaande, kon ik niet merken, dat het hoofd, het welk ik gevoeld had, iets naderde: het welk mij ongewoon voorkwam, om dat deeze vrouw een zeer ruim bekken heeft, en in de voorige kraamen voorfpoedig verloste. Ik befloot te onderzoeken, of ik 'er de oorzaak van kon ontdekken; de hand langs de regterzijde wat dieper in de fcheede brengende, voelde ik een tweede water, het welk mij weinig kleiner dan het eerfte toefcheen, door welke ontdekking ik oordeelde, dat 'er twee kinderen waren, welke elkanderen den doortogt fcheenen te betwisten. Ik wagtte nog een wijl, in vertrouwen, dat het naaste bijzijnde kind door de geweldige vlaagen zou worden doorgedreven, doch vrugteloos. Ik brak het eerfte water, om te beproeven, of het hoofd dan beter zou doorfchieten, even vrugteloos; in tegendeel, het fcheen, dat het tweede water hier door meer ruimte bekomen hebbende, zich veel grooter uitzettede; het hoofd van het eerfte kind bleef als onbeweeglijk zitten, middelerwijl werd de vrouw moedeloos, en zeer afgemat, het welk mij deed befluiten, het voorfte met de tang te verlosfen, het welk ik binnen korten tijd gelukkig uitvoerde. De vliefen van het tweede waren met de verlosfing van het eerfte gebrooken; ik bragt mijne hand in; het kind

kind ſtond met het hoofd op den ingang van het bekken; ik verſchoof het zelve een weinig, om met de hand te kunnen doorkoomen, tot aan de voeten, welke ik omvatte, en haalde het in een oogenblik.

Het waren twee kloeke meisjes, voor tweelingen, en zijn zeer wel opgekoomen.

De nageboorte volgde als gewoonelijk.

Het Kraambed was voorſpoedig.

Aanmerking.

Als twee kinderen bijna gelijk voorkomen, en elkanderen den doortogt ſchijnen te betwisten, gelijk hier het geval was, kan 'er een zeer moejelijke verlosſing uit ontſtaan: het welk ik waarſchijnelijk zou hebben ondervonden, had ik het gebruik der tang langer uitgeſteld.

Alhoewel het tweede met het hoofd voorkwam, durfde ik de verlosſing aan de natuur niet overlaaten, om dat de vrouw door den zwaaren arbeid reeds was afgemat, waar door de verlosſing nog langduurig en verdrietig zou hebben konnen weezen, en ik het in mijn vermogen had, om het in een oogenblik te haalen; want men heeft zelden veel moeite om het tweede te keeren.

XIX. Waarneeming.

Wegens eene Verlosfing van Tweelingen.

Den 8 December 1768. werd ik gehaald een uur van hier, om eene vrouw te verlosfen, bij welke het kind met den arm gebooren was. Het fcheen een klein en téder vrouwtje. Zij was zeer afgemat, door den langduurigen arbeid, welke meer dan tweemaal vier-en-twintig uuren geduurd hadt, door de roekelooze behandeling der Vroedvrouw. Ik maakte een kort bed, liet de vrouw 'er op leggen, en behoorlijk onderfteunen; ik onderzocht vooreerst de ligging van het kind, en bevond, dat de regter arm gebrooken, de fchouder ontwrigt, en met een gedeelte der borst gebooren was; het hoofd lag in de regter zijde, de borst tegen de fchaambeenderen: mijne regterhand willende inbrengen, vond ik eenen ongelooflijken tegenftand, zoo fterk was de borst in het bekken gedrukt; met veele moeite deezen tegenftand te boven gekomen zijnde, ging ik langzaam met de hand binnen, om bij de voeten te koomen; doch ik vond zoo veel handen en voeten door malkanderen verward, dat ik niet wist waar mij aan te houden; het fcheen of 'er niets dan handen en voeten in de baarmoeder beflooten waren. Met wat meer oplettendheid de zaak onderzoekende, bevond ik, dat 'er nog één tweede

de kind was, welks vliefen ook gebrooken waren; ik trok mijne hand terug tot aan de regter dije, ging langs de buiten zijde tot aan de knie, ontplooijde dezelve, en vatte den voet, welken ik buiten bragt; vervolgens ging ik met de hand langs de binnen zijde der linker bil, en dije tot aan de knie, en handelde als met den voorigen voet; ik omvatte ze beiden met een, doch, trok eerst zagtjes, doch ik moest veel kragt gebruiken, om het kind te doen keeren; eindelijk week de borst en arm terug, en de billen zakten in het bekken, waar op de verlossing volgde. Het tweede haalde ik zonder moeite, het was een jongen, en leefde; het eerfte was een meisje, en fcheen reeds een tijd lang dood te zijn geweest.

De nageboorte volgde een kwartier uurs na de kinderen.

De vrouw is volmaakt en fpoedig herfteld.

AANMERKING.

De arm van het kind was dun en flap, waar uit ik oordeelde, dat het kind kort na het doorzakken van den arm geftorven is, door de mishandeling der Vroedvrouw, en waar door de vliefen van het tweede waarfchijnelijk ook zijn verfcheurd geworden. Als de arm met een gedeelte der borst zoo ver is doorgetrokken, en de waters langen tijd en t' eenemaal verloopen zijn, is de keering

ring allermoejelijkst, doch hier over zal ik in het tweede hoofdftuk in het breede handelen.

Men kan het zich niet wel verbeelden, hoe verward het den Vroedkundigen voorkomt, als 'er twee kinderen binnen de baarmoeder beflooten, en de vliefen van beide verbrooken zijn; waar door men de handen en voeten zoo door malkanderen verward vindt, dat men niet weet waar zich aan te houden; doch men moet, zoo als ik in de waarneeming vermeld heb, langs de borst, buik, en de buiten zijde van de bil tot aan de knie of voet op gaan, denzelven uitgehaald zijnde, langs de binnen zijde van dit been tot aan de andere bil, en ook langs de binnen zijde van deeze, tot aan de andere knie, of voet; en dus doende, zal men nimmer dwaalen; want wil men onbedacht en roekeloos handelen, en den eerstvoorkoomenden voet vatten, en uithaalen; dan zou men eenen onverfchoonelijke misflag begaan, welke bezwaarlijk zou te herftellen zijn.

XX. Waarneeming.

Wegens eene Verlosfing van een Tweeling.

Den 24 Januarij 1787. 's morgens omtrent agt uuren, werd ik gehaald, twee uuren van hier, bij eene vrouw, welke van een kind verlost was, en van het tweede niet had kunnen

nen verlost worden door haar Vroedmeester.

Deeze Heel- en Vroedmeester verhaalde mij, dat hij den 22 's avonds bij de vrouw gekomen was, en bevonden hadt, dat het water gebrooken was, en het kind met beide voetjes voorkwam, het welk hij fpoedig en gelukkig gehaald hadt; doch willende de nageboorte haalen, voelde hij nog een water, waar uit hij befloot, dat 'er nog een tweede kind zou volgen; middelerwijl liet hij de vrouw op bed leggen, in afwagting, dat de arbeid wederom zou beginnen, om dat dezelve geheel was opgehouden; na de geboorte van het eerfte. Geduurende, den nacht, voelde de vrouw wel eenige pijnen, doch zonder voortgang; tégens den dag bedaarden dezelve, en de vrouw viel in flaap. Den geheelen dag bleef alles bedaard, tot tégens middernacht, wanneer de pijnen wederom kwamen, en langzamerhand toenaamen; omtrent twee uuren na middernacht, kwamen de vlaagen geweldig, ten drie uuren brak het water, en te gelijk viel een arm door; hij meende het te keeren; maar door de fterke weeën zakte de arm meer en meer door; waar door hij belet werd het kind te kunnen keeren, vervolgens genoodzaakt was, 'er van te fcheiden, en mijne hulp te verzoeken.

De vrouw lag op bed, ik onderfloeg haar zoo als zij lag, en bevond, dat de arm tot over den fchouder gebooren was. Het fcheen eene

eene groote kloeke vrouw, het was haare derde of vierde Zwangerheid.

Ik maakte een kort bed, liet de vrouw 'er op leggen en behoorlijk onderfteunen. Ik onderzocht de ligging van het kind; het lag op zijn linker zijde, den arm der zelfde zijde tot aan den fchouder gebooren, een gedeelte der borst en hals was tot in het bekken gezakt, de kin haakte in de linker zijde, op den rand van het bekken, het agterhoofd tégen den regter fchouder gedrukt; ik ging met mijn linkerhand langs de borst en buik, tot aan den linker voet, bragt denzelven buiten; den regter op de zelve wijze uitgehaald hebbende, volbragt ik de verlosfing binnen weinige minuten; het was een meisje, doch dood, het welk ik wel vermoed had, omdat een kind in dusdaanige ligging niet lang in leeven kan blijven; het eerfte was ook een meisje, en zag 'er gezond uit; zij waren beide groot voor tweelingen.

De nageboorte volgde kort na het kind.

De Moeder is voorfpoedig herfteld.

AANMERKING.

Is het niet beklaagenswaardig, dat de eenvoudige landman genoodzaakt is, zijne tédere en dierbaare echtgenoote, zijn lieve kroost, zijne waardfte panden, in onkundige handen overtegeeven, en toe te vertrouwen?

Is

Is 'er wel iets van grooter aanbelang, en het welk de aandacht der Overheid meer verdient, dan eene verbeetering in het uitoeffenen der Vroedkunde ten platten lande? de Regenten der Dorpen bemoeijen zich weinig hier méde, als zij eene Vroedvrouw bezorgd hebben, of een Chirurgijn, welke onderneemend genoeg is, om het werk bij de hand te vatten, zonder eens te onderzoeken, of zij de vereischte bekwaamheid bezitten, dan niet; bij voorkoomende ongelukkige gevallen hoort men nog wel eens zeggen, van fommige Regenten, het is ongelukkig, dat wij geene bekwaame lieden hebben: maar zij willen geene moeite noch kosten doen om ze te bekoomen.

Had deeze Chirurgijn de minfte bekwaamheid bezéten, dan zoude hij gehandeld hebben, zoo als ik hier voor verhaald heb, het welk des tijds zeer gemakkelijk was, en waar door hij de moeder van veele benaauwde uuren, en fmerten zou bevrijd hebben, en zij een blijde moeder zou geworden zijn van twee leevende kinderen.

XXI. Waarneeming,

Aangaande het afhaalen, van eene bijgeblevene Nageboorte.

Den 18 Julij 1778. werd ik gehaald, drie uuren van hier, bij eene arme vrouw, welke door

door eene nabuurige Vroedvrouw, den voorigen dag, van haar kind verlost was; maar de nageboorte niet kunnende krijgen, was de Vroedvrouw vertrokken. De vrouw had ſterk gevloeid, en werd van tijd tot tijd ſlegter, waarom zij in den nacht om een Priester hadden gezonden, welke, zijne zaaken verricht hebbende, hun hadt aangeraaden, om mij te zenden. Het arme ſchepſel lag op ſtroo, in een hoop bebloedde lappen; haar aangezigt was bleek, de handen en voeten koud, met eene kleine bijna onvoelbaare pols. Den buik betastende, voelde ik een klein eirond gezwel, éven boven de ſchaambeenderen; met de vingers in de ſcheede voelende, vond ik de nageboorte tusſchen de ſchaamlippen, zoo dat ik niet meer te doen had, dan dezelve te vatten en uit te neemen. Ik liet de vrouw iets tot verkwikking toedienen, waar door zij eenigzins bijkwam; en is gelukkig behouden geblëven.

XXII. Waarneeming,

Aangaande het afhaalen van eene bijgebleevene Nageboorte.

Den 3 Meij 1783. werd ik gehaald, twee uuren van hier, bij eene vrouw, welke van haar kind verlost, maar de nageboorte bijgeblëven was; de vrouw lag op bed, het aangezigt was bleek, en was moedeloos; de

naast-

naastbeſtaanden waren vol droefheid, doch herſtelden zich op mijne komst; zij hadden gevreesd, dat de vrouw voor mijne komst zou geſtorven zijn, de Vroedvrouw verhaalde mij, dat het meer dan zéven uuren geleeden was, dat zij het kind gehaald hadt, maar de nageboorte niet hadt kunnen krijgen; dat de vrouw veel bloed verlooren hadt, waarop verſcheide flaauwtens gevolgd waren, ik betastte den buik, en bevond, dat de baarmoeder zich gedeeltelijk ſamen getrokken hadt, de pols nog tamelijk vol en geregeld was, waar op ik de vrouw gerust ſtelde, en eene gelukkige verlosſing beloofde. Ik onderzocht inwendig den ſtaat der nageboorte, en vond dezelve geheel afgeſcheiden. De mond der baarmoeder, geheel ontſlooten.

Ik bragt twee vingers tusſchen de baarmoeder, en den onderſten rand der nageboorte, vatte ze met den duim, en de twee voorſte vingers, te gelijk met de ſtreng zagtjes trekkende, waar méde de nageboorte, vlieſen, en eenig geklonterd bloed volgde; waar na de baarmoeder zich toeſloot, en de vloed geſtuit werd. De vrouw is vrij ſpoedig herſteld.

AANMERKING.

Voor dat ik dit hoofdſtuk eindige, zal ik over het afhaalen der nageboorte handelen, en de meeſte voorkoomende gevallen door voorbeelden trachten aan te toonen.

Ik heb deeze twee waarneemingen willen bijbrengen, om te bewijzen, hoe zorgvuldig de Natuur is, om tot haar eigen heil en behoud méde te werken, om zich van het overtollige en ſchaadelijke te ontdoen: dan ik bedoel geenzins, hier méde te beweeren, dat men de ontlasting der nageboorte, altijd en alleen, aan de Natuur kan toevertrouwen, en overlaaten; daar zijn te veele ongelukkige voorbeelden voor handen, welke deeze ſtelling zouden tegenſpreeken; des niet te min, vindt men onder geleerde ſchrijvers, ſommigen, welken ſtellen, dat men de ontlasting der nageboorte veilig aan de Natuur mag overlaaten; het welk zij trachten te bewijzen door voorbeelden, waar in verhaald wordt, dat eenige dagen ja weeken na de geboorte van het kind, de nageboorte ontlast is geworden, zonder eenig toeval te veroorzaaken. Werpt men hun tégen, dat 'er veele gevallen zijn, waarin de kraamvrouwen, na eenige dagen, onder de verſchrikkelijkſte toevallen, tegen den dood geworſteld te hebben, met de nageboorte in den buik geſtorven zijn; dan zullen zij antwoorden, dat dit komt, om dat 'er te veel geweld gebruikt is, om de nageboorte te krijgen, waar door de baarmoeder gepijnigd en beleedigd wordt, waar na ontſteeking met de gewoonelijke toevallen volgt, waar door dit deel buiten ſtaat word geſteld, om de nageboorte af te ſcheiden, en te ontlasten. Ik

ſtaa

ſtaa volkomen toe, dat dit veelmaals plaats heeft; doch dit is niet altijd zoo; mij zijn veele gevallen bekend, en nog drie gevallen binnen een jaar, eenige uuren ver en hier in den omtrek, gebeurd, welke vrouwen jammerlijk zijn geſtorven met de nageboorte in den buik; van twee ben ik wel onderricht, dat 'er geen geweld gebruikt was; doch hoe veele gevallen zijn 'er niet, dat door het agter blijven van een klein gedeelte der nageboorte, ja zelfs der vliefen, de dood is veroorzaakt geworden?

Alle Schrijvers zijn het eens, dat men de nageboorte zonder uitſtel moet afhaalen, als 'er eene bloedſtorting is. Dan wie kan verzekeren, offchoon 'er daadelijk geene bloedſtorting bij is, dat 'er na verloop van meer of minder tijd geene gevaarlijke ſtorting zal ontſtaan? dewelke niet zal ophouden, voor dat de nageboorte ontlast is, en tot welker bevordering, men als dan veel geweld zou moeten pleegen. Van andere toevallen welke door het bijblijven der nageboorte worden veroorzaakt, zal ik hier niet melden. Evenwel daar kunnen gevallen voorkoomen, dat men geweld zoude moeten gebruiken, om de nageboorte te krijgen: dan oordeel ik best, de ontlasting aan de Natuur over te laaten; doch deeze gevallen moeten zeer zeldzaam zijn, om dat mij dergelijk geval nog nooit voorgekoomen is. Behalven elders, heb ik nu drie-en twintig jaaren in den *Ou-*

den-Bosch in eenen verren omtrek, de Vroedkunde geoefend, en ik heb nimmer eene vrouw verlaaten, voor dat zij van de nageboorte verlost was; alhoewel ik fomwijlen wel eenige uuren heb moeten toeven. Hier bij kan ik met waarheid voegen, dat, geduurende deeze drie-en-twintig jaaren geen een eenige vrouw in het kraambedde is geftorven, van allen, welke ik van het begin der verlosfing heb bijgeftaan, en zeker veele honderden beloopen. Alleenlijk is 'er eene van mijne kraamvrouwen geftorven; deeze vrouw hadt geduurende de laatfte maanden haarer zwangerheid, eene angstvalligheid des gemoeds, welke haar in het kraambed bijbleef, haar onophoudelijk ontrustte en afmatte, waar door zij eene koorts kreeg, dewelke tot eene rotkoorts overging, waar aan zij den negenden dag na de verlosfing is overleeden.

Thans zal ik melden, hoe ik gewoon ben, in het afhaalen der nageboorte te handelen.

Zoo dra het kind gebooren is, en door fchreuwen of andere tékens zijnen welftand te kennen geeft, bind ik de ftreng met een bekwaam bindfel, omtrent drie duim van den navel; moet 'er nog een of meer kinderen volgen, dan bind ik de ftreng op twee plaatfen, en handel zoo als ik hier voor reeds vermeld heb; doch als 'er maar een kind is, fnijd ik de ftreng buiten het bindfel

fel met een fchaar door, en geef het kind aan een vrouw over: vervolgens betast ik den buik van de vrouw; voel ik even boven de fchaambeenderen, of wat naa de eene of andere zijde, een hard eirond ligchaam, van grootte als een kinder-hoofd, gevoeld de vrouw eenige pijnen, als kleine weeën, vloeit 'er te gelijk eenig bloed uit de fcheede; dan ben ik zeker, dat de baarmoeder zich rondom de nageboorte heeft famengetrokken, en reeds een gedeelte is afgefcheiden, en het tijdftip dáár is, om de ontlasting te bevorderen. Dan flinger ik de ftreng tweemaal over twee of drie vingeren; zijn 'er meer kinderen, alle de ftrengen, houde dezelve ftrak; de twee voorfte vingers van de andere hand fchuif ik over de ftreng, tot voor aan in den mond der baarmoeder; ik druk met dezelve de ftreng zagt nederwaards; is de nageboorte in de eene of andere zijde der baarmoeder geplaatst, dan richt ik het drukken en trekken, na de tégen overgeftelde zijde; men voelt telkens, dat door de pijnen der moeder, de nageboorte meer en meer word afgefcheiden en nader aan de fcheede komt; als ze geheel is afgefcheiden, en met den grooten omtrek regt voor den mond der baarmoeder ftaat, dan vat ik met de twee voorfte vingers en den duim den onderften rand en breng ze in de fcheede; vervolgens haal ik ze voorzigtig uit; met de andere hand omvat ik, agter de nageboorte, de

vliefen, waarmede ik voorzigtig en langzaam trek, tot dat zij geheel volgen. Het gebeurt fomtijds, dat men dat harde en rondagtig ligchaam, waar van ik hier voor gemeld heb, niet ontdekt; dan is het een teken, dat de bodem der baarmoeder is omgekeerd, of ingevallen, of in een ftaat van werkeloosheid of verlamming is. Vindt men, dat de bodem is omgekeerd, het welk zelden gebeurt, of ingevallen is, en zich als de bodem van een flesch vertoont; dan moet men dezelve met den rug der hand te rug brengen, en houden tot dat men voelt, dat zij zich famentrekt. Als de baarmoeder in een ftaat van werkeloosheid of verlamming blijft; dan moet men zich wagten van eenige poogingen aan te wenden, om de nageboorte te haalen, al was 'er een bloedftorting bij; men moet in dit geval, de baarmoeder inwendig door ligte aanraakingen, tot famentrekking trachten te beweegen; middelerwijl laat men door eene bekwaame Vrouw den buik zagtjes wrijven. Is de bloedftorting zoo fterk, dat men voor gevaar vreest; dan moet men, zonder uitftel, doeken, in kouden azijn of water nat gemaakt, over den geheelen buik leggen; of koude infpuitingen in de baarmoeder doen.

XXIII.

XXIII. WAARNEEMING,

Aangaande eene doodelijke bloedſtorting, veroorzaakt door het bijblijven der nageboorte.

Den 9 December 1785 werd ik met veel haast gehaald, drie uuren van hier; ik vond eene vrouw zieltoogende liggen; de handen en voeten waren koud, de pols onvoelbaar, het aangezigt bleek, met koud zweet bedekt, het bloed was door het bed en over de vloer geloopen. De Vroedvrouw verhaalde mij, dat de vrouw voor haare komst reeds verlost was, dat zij had getracht de nageboorte te haalen; maar dat zij ze niet hadt kunnen krijgen; dat middelerwijl zij bezig was, de vloed hadt toegenoomen, waarom de vrienden om mij gezonden hadden, en zij verder geene moeite had aangewend; maar de vrouw onaangeroerd had laaten liggen. Ik voorzag wel, dat mijne hulp vergeefs zoude zijn, dan ik was niet minder zeker, dat, als de nageboorte langer bijbleef, de vrouw onvermijdelijk zou ſterven; en dewijl men in wanhopige gevallen, nog wel eens op een goede uitkomst mag hoopen, als men gepaste middelen aanwendt, zoo beſloot ik de nageboorte aftehaalen; te meer om dat ik op den buik voelde, dat de baarmoeder zich eenigzins hadt ſamengetrokken.

Ik gaf den gevaarlijken toeſtand aan de vrienden te kennen, doch waarvan zij reeds

overtuigd waren, en mij verzochten, alles aan te wenden, wat in mijn vermogen was. De mond der baarmoeder was zagt, en genoegzaam open om de hand, zonder fmerte te veroorzaaken, in te konnen brengen; ik ging met de hand, de vingers gefloоten, langs de ftreng, tusfchen de vliefen en de baarmoeder in, om te onderzoeken, of 'er een gedeelte los was; hetwelk ik bevond; ik ging met de vingers onder het losfe gedeelte, het zelve zagtjes beweegende, om het overige gedeelte aftefcheiden; de baarmoeder hing gedeeltelijk over de fchaambeenderen, het welk de bewerking moeijelijk maakte, om dat ik mijne hand moest krommen, om over de fchaambeenderen te kunnen reiken; met de andere hand onderfteunde ik de baarmoeder; want zij week telkens op de minfte beweging, welke ik binnen deed: na dat ik de heele nageboorte had afgefcheiden, haalde ik ze uit.

De vrouw bleef nog altijd in de voorige flaauwte, ik liet haar een glas kouden wijn toedienen; doch alles was vruchteloos, zij gaf den geest een kwartier uurs na de ontlasting der nageboorte.

De nageboorte was langwerpig eirond, *en Raquette*, de ftreng was bij den fmallen rand ingeplant.

AAN-

AANMERKING.

Men heeft uit het verhaal deezer waarneeming kunnen zien, dat deze vrouw zeer waarfchijnelijk behouden zou geweest zijn, was de nageboorte vroegtijdig afgehaald geweest. In gevallen van eene fcheefliggende baarmoeder, wordt de hand des Vroedkundigen dikmaals vereischt, om de ontlasting der nageboorte door afpelling te bevorderen. De nageboorte was, bij deeze vrouw, aan het voorfte en onderfte gedeelte der baarmoeder ingeplant; het gedeelte dat naast aan den bodem was geplaatst, was door de famentrekking der baarmoeder meer dan een derde afgefcheiden; het overige gedeelte, welk digt aan den mond der baarmoeder gehecht was, werd niet afgefcheiden, om dat dit deel der baarmoeder, zich laater en traager famentrekt, dan de bodem; en door het bijzijn der nageboorte belet wordt zich geheel te fluiten, en gevolglijk de vloed moet aanhouden, zoo lang de nageboorte niet ontlast is. Men behoeft in dergelijke gevallen geen geweld te gebruiken; zij laat zich gemakkelijk affcheiden, alleen wordt 'er voorzigtigheid en oplettendheid vereischt.

Ik voor mij, als ik ondervind, dat de baarmoeder fcheef ligt, onderzoek ik den ftaat derzelve, en der nageboorte; zoo dra de baarmoeder zich famentrekt, en de nageboorte op de gewoone manier niet fpoedig

ontlast wordt, gaa ik onbeſchroomd over, om de ontlasting door afpelling te bevorderen; en ik kan in waarheid betuigen, dat het mij nimmer berouwd heeft.

XXIV. Waarneeming,

Aangaande eene zwaare bloedſtorting, veroorzaakt door het bijzijn der nageboorte.

Den 19 September 1777 werd ik geroepen bij eene arme vrouw, een uur van hier. Zij lag op eenige vodden, plat op den grond; het bloed was om haar heen geſtroomd, de handen en voeten waren koud, het aangezigt bleek, en met koud zweet bedekt, de pols bijna onvoelbaar, en zij geheel buiten kennis, met een zwakke ſtem. Ik plaatſte mij op de kniën voor de vrouw; ik ging met mijne hand langs de ſtreng in de baarmoeder, het welk zonder eenige moeite toeging; ik bevond, dat de baarmoeder eenigzins om de nageboorte was ſamengetrokken, en dezelve een weinig had afgeſcheiden; ik ging met de vingers onder het losſe gedeelte, om het overige af te ſcheiden: dan het was of ik mijne vingers tusſchen een vischnet ſtak: want de voornaame bloedvaten der nageboorte, waren zoo hard en ſtijf als koorden; het overige gedeelte, was van zoo zagte en los ſamenhangende geſteldheid, dat het meer geleek naar geklonterd bloed, dan naar een vaatagtig weezen;

zen; ik had veeltijd en geduld noodig, voor dat de nageboorte geheel was afgefcheiden. Onder de bewerking, werd ik ontwaar, dat de baarmoeder zich naar evenredigheid toefloot, het welk mij hoope tot behoud gaf.

Aanmerking.

Na dat ik de vrouw behoorlijk bezorgd had, onderzocht ik de nageboorte; de vaten, welke ik zoo hard en ftijf bevonden had, geleeken weezendlijk meer naar peefen dan naar bloedvaaten; het losfe gedeelte, het welk ook bloedvaaten fcheenen, doch niet klaar konden onderfcheiden worden, heeft waarfchijnelijk de bloedftorting veroorzaakt.

Ik had weinige hoope van de vrouw te zullen behouden, ik vreesde, dat zij onder de bewerking den geest zoude geeven; doch toen ik voelde, dat de baarmoeder zich famen trok, fchepte ik moed van haar te zullen behouden.

Ik liet de vrouw op de zelfde plaats liggen, om dat de beweeging eene nieuwe ftorting zou kunnen veroorzaaken, en een glaasje kouden wijn drinken. De baarmoeder trok zich faamen, en de vloed was van weinig aanbelang; na verloop van een uur kwam de warmte in handen en voeten te rug, de pols werd kloeker, en geregeld. Ik nam affcheid, onder belofte van den volgenden dag te zullen weder komen.

Ik vond haar den anderen dag tamelijk wel, ſchreef haar eenige verſterkende middelen, en eene gepaste leevenswijze, voor. Waar door zij, alhoewel langzaam, volmaakt herſteld is geworden.

Dit was de derdemaal, dat ik bij deeze vrouw gehaald ben, om de nageboorte aftehaalen, telkens met eene zwaare bloedſtorting verzeld, doch niet zoo hevig, als in dit laatſte geval; ook waren de nageboorten, in de voorige gevallen, van het zelfde ſamenſtel: doch in geen zoo hoogen graad; ſoortgelijke nageboorten, heb ik bij meer andere vrouwen ontmoet.

Alle Vroedkundigen zijn het hier in eens, dat men bij zwaare bloedſtortingen, de nageboorte, zonder uitſtel, moet afhaalen; zoo als ik hier voor reeds heb aangehaald: maar geſteld zijnde, daar was geene groote ſtorting vooraf gegaan, zou hier de baarmoeder in ſtaat geweest zijn, om door haare ſamentrekking de nageboorte afteſcheiden, en te ontlasten? mijns bedunkens, neen.

XXV. WAARNEEMING,

Wegens eene Verlosſing, waar in ik de nageboorte in een bijzonderen zak beſlooten vond.

Den 2 Junij 1762 werd ik met veel ſpoed gehaald, bij eene vrouw, welke in arbeid en zeer

zeer gevaarlijk was. Ik zag het bloed langs de vloer heen ftroomen, het aangezigt der vrouw was bleek, de pols zeer klein; zij hadt voor mijne komst verfcheide flauwten gehad; de Vroedvrouw verhaalde mij, dat de vrouw, in het begin van den arbeid, al-reede een weinig had gevloeid; doch zij hadt daar geene zwaarigheid in gemaakt, om dat het van weinig belang fcheen. Na dat het water tamelijk groot gegroeid was, waarin de vliefen onder een fterke vlaag gebrooken waren; waarop de arm van 't kind tot aan den fchouder was uitgekoomen, en te gelijk de vloed zoo fterk was toegenoomen, datze bevreesd was geweest, dat de vrouw in eene flaauwte zou gebleeven zijn, en om mij hadt gezonden.

Ik bevond, zoo als de Vroedvrouw verhaald hadt, het kind met den arm tot aan den fchouder gebooren; de vrouw lag in een laage rustbank, zoo dat ik genoodzaakt was, een kort bed te maaken, om de vrouw op te leggen, hoe ongaarne ook, ik de vrouw liet beweegen: de vrouw en helpers wel geplaatst zijnde, ondernam ik het kind te keeren, het welke ik binnen drie minuuten verrichtte; het was een jongen, fcheen wat flaauw, doch kwam fpoedig bij, en heeft zich in het vervolg wel laaten voeden. De ftreng afgebonden zijnde, gaf ik het kind over, om vervolgens de nageboorte te haalen; ik hadt gemeend, zij zoude aanftonds vol-

volgen; maar ik vond meer wederſtand dan ik verwagt had; ik bragt de hand in de baarmoeder, om de oorzaak te onderzoeken; langs de ſtreng ingaande, vond ik, dat dezelve door een rond gat ging, aan de linkerzijde der baarmoeder. Ik werd door deeze ontdekking een weinig bedeest, meenende, dat de baarmoeder geſcheurd was; doch ik herkwam wel dra uit mijne dwaaling, door het herdenken aan de lesſen van den grooten *Levret*, mijn geweezen Leermeeſter, aan wien ik altijd met de grootſte eerbied zal gedenken. Ik werd des te meer verzeekerd, dat de nageboorte in een bijzonderen zak beſlooten zat, om dat ik den rand der opening effen en glad bevond: ik ſtak een vinger in de opening, draaide denzelven rond, om de opening te verwijden, tot dat ik 'er twee en vervolgens alle de vingers kon inbrengen; het welk zeer gemakkelijk toeging. De nageboorte was bijna geheel los, ik ſcheidde het overige gedeelte af, en bragtze geheel buiten, zonder nogthans de binnen zijnde hand uit te haalen; om dat ik vooraf wilde onderzoeken, hoe de zak zou verdwijnen. De holligheid verminderde allengskens, en binnen korten tijd, was de zak verdweenen, en met het overige der baarmoeder gelijk.

De nageboorte was langwerpig rond, de ſtreng was digt bij den ſmallen rand ingeplant. Ik liet de vrouw eenige uuren op het kort bed liggen, en iets tot verkwikking toedienen.

Den

Den volgenden dag bevond ik de vrouw redelijk wel, de kraamzuivering was behoorlijk, en de vrouw is, na weinige weeken, volmaakt herfteld.

XXVI. WAARNEEMING,

Wegens eene nageboorte welke in een bijzonderen zak beflooten zat.

Den 25 Julij 1768 werd ik gehaald drie uuren van hier, bij eene vrouw, welke van haar kind gelukkig verlost was, maar de nageboorte bijgebleeven; de Vroedvrouw verhaalde mij, dat de nageboorte op de gewoonelijke manier niet volgende, zij de hand in de baarmoeder gebragt had, om ze aftepellen; maar dat zij de nageboorte niet heeft kunnen vinden; welk zij aan de naastbeftaanden hadt te kennen gegeeven, waar door zij zeer ongerust zijn geworden, en om mij hebben gezonden.

Ik bevond de vrouw kloek en fterk, en tamelijk wel gemoed, de pols vol en bedaard, de ontlasting van bloed was gering.

Met eene hand vatte ik de ftreng, met de andere ging ik langs dezelve in de baarmoeder; ik ontdekte aanftonds een ring of opening, in de linker zijde der baarmoeder, waar door de ftreng heen ging; ik verwijdde den ring op de voorgemelde manier, tot dat ik alle de vingers kon inbrengen, ik

vond

vond maar een klein gedeelte der nageboorte afgefcheiden; het overige afgefcheiden hebbende, bragt ik dezelve buiten, waarna de baarmoeder zich famentrok, zoo als ik in de voorige waarneeming verhaald heb.

Het kraambed was voorfpoedig, na veertien dagen kon de vrouw haare huifelijke bezigheden waarneemen.

AANMERKING.

In de eerfte waarneeming van deezen aart heeft men gezien, dat de vrouw eene zwaare bloedftotring hadt, welke zich reeds in het begin van den arbeid hadt vertoond, en mogelijk doodelijk zou geweest zijn, als ik 'er niet fpoedig was bij geweest, om het kind te keeren, en de nageboorte af te haalen; waar door de baarmoeder in ftaat gefteld werd, om zich famentetrekken, en den vloed te ftuiten, waar door de vrouw behouden werd.

De vrouw van de tweede waarneeming, hadt geene bloedftorting; dan wat de gevolgen zouden geweest zijn, als men de ontlasting der nageboorte aan de Natuur hadt overgelaaten, is nader te gisfen, dan te bepaalen.

Volgens den Grooten *Levret* ontmoet men deeze gevallen niet, dan bij eene fcheef liggende baarmoeder, wanneer de nageboorte niet in den bodem geplaatst is; waar door de baarmoeder ongeregeld word uitgezet, en na dat het kind gebooren is, zich om de nageboor-

boorte famentrekt, en dezelve als in een bijzonderen zak omfluit. Hij geeft ook eenige tekens op, waar door men kan weeten, wanneer zulks te vreezen is; tevens voor raad geevende, de nageboorte zonder uitftel aftehaalen, om hetzelve voor te komen.

Dan aangezien een fcheef ligging der baarmoeder dikmaals voorkomt, en deeze gevallen zeldzaam, en het geval daar zijnde, nimmer gevaarlijk is, om dat de nageboorte door eene kundige hand, zonder moeite kan afgehaald worden; zoo is het, mijns bedunkens, best, (behoudens de verfchuldigde eerbied aan den grooten Man) zich hier mede niet te verhaaften.

XXVII. Waarneeming,

Wegens eene Kraamvrouw, bij welke een gedeelte der Vliefen was bijgebleeven.

Den 10 December 1779 werd ik verzocht bij eene vrouw te koomen, zij verhaalde mij, datze voor vijf dagen voorfpoedig was verlost, en tot den derden dag redelijk wel was geweest; dan datze gisteren pijn, en hitte in den buik en lenden hadt beginnen te voelen, welke van tijd tot tijd hadt toegenoomen, en nu bijna onverdraaglijk werd. Ik betastte den buik, en bevond denzelven dik gefpannen, en op het aanraaken pijnelijk, de kraamzuivering was opgehouden, de pols fnel en vol, de huid heet en droog; verder klaagde

de zij van zwaare hoofdpijn, en dorst. Ik verzocht haar te mogen onderſlaan, het welk zij mij toeſtond: tusſchen de ſchaamlippen voelde ik iets, het welk ik oordeelde vliesſen te weezen; ik vatteze tusſchen twee vingers, omze voorzigtig uit te haalen; maar zij wilden niet volgen, waar door ik vermoedde, dat 'er nog een groot gedeelte binnen de baarmoeder was; ik ging met de vingers tot aan den mond der baarmoeder, trok voorzigtig uit vreeze van ze te zullen ſcheuren; doch zij glibberden telkens door de vingers: eindelijk, na eenig geduld geoeffend te hebben, gelukte het mij, datze volgden. Ik gis, dat 'er omtrent een derde deel der vliesſen waren bij gebleeven.

Onder de bewerking had ik gevoeld, dat de mond der baarmoeder heet, hard en gezwollen was.

Ik liet, in mijn bijzijn, een ruime aderlaating doen, en beval een verzagtende kliſteer te zetten, het welk ik nog eenige maalen liet herhaalen; ik ſchreef een verkoelend mengeldrankje voor, om alle uuren een lepel van te gebruiken; verders beval ik veel gerſtendrank met citroenſap te drinken; de buik was te pijnelijk om 'er iets op te kunnen leggen. Den volgenden dag was de koorts en pijn veel minder; den tweeden dag begon de kraamzuivering wederom te vloeijen, de toevallen verdweenen allengskens, en de vrouw herſtelde volmaakt.

Aanmerking.

Ik heb getragt door deeze waarneeming aan te toonen, hoe gevaarlijk het weezen kan, als 'er een gedeelte der vliefen is bijgebleeven, wat gevolgen heeft men dan niet te vreezen; als de nageboorte geheel of ten deele bij blijft? want ik kan niet verwagten, dat iemand, wie de aanmerking met aandacht geleezen heeft, eenigzins in twijfel zal trekken, of de toevallen bij deeze kraamvrouw, weezendlijk door het bijblijven der vliefen veroorzaakt zijn; mijns bedunkens geeven de omftandigheden, en gevolgen de fpreekendfte bewijzen daar van.

* * *

II. HOOFDSTUK.

BEHELZENDE EENIGE TEGENNATUURLIJKE VERLOSSINGEN.

XXVIII. WAARNEEMING.

Wegens eene Verlosſing, waar in het Kind met een voet voorkwam.

Den 29 Julij 1780 wierd ik gehaald, twee uuren van hier, bij eene vrouw, welke in arbeid zat; daar koomende, verhaalde de Vroedvrouw, dat de vrouw omtrent tien uuren geleden, pijnen gevoelende, haar hadt laaten haalen; dat zij hadt bevonden, dat het water begon te groeijen, en vier uuren daar na was gebrooken, en een voetje in de geboorte was gevallen; waar na de arbeid ten eenemaal hadt opgehouden, en zij geen moed genoeg hebbende om de verlosſing te onderneemen, om mij gezonden hadt.

Ik vond den voet tusſchen de ſchaamlippen, de teenen na agteren gekeerd, den grooten teen naa de linkerzijde der moeder, waaruit ik beſloot, dat het kind op den buik lag, en het linker voetje was doorgezakt. Ik maakte een kort bed, waar op ik de vrouw liet leggen, en behoorlijk onderſteunen. Ik beſmeerde mijne regterhand met olie, plaatſte mij op eene knie voor de vrouw, ging met de beſmeerde hand langs de binnenzijde van het been en dije onder den buik van 't kind tot aan de knie, het beentje lag dwars tegen den buik, ik vatte het voetje met de twee voorſte vingers, boven den enkel, bragt het zagtjes langs den buik bij den voorigen voet; dit gedaan hebbende, zette ik mij op een laagen ſtoel voor de vrouw, ik omvatte beide de voeten met de volle hand, de hielen in het hol der hand, den voorſten vinger tusſchen de beenen, boven den enkel; ik trok zagtjes tot dat de beenen gebooren waren, welke ik met een doek omvatte, telkens hooger omvattende naar maate zij gebooren werden, altijd zoo hoog boven het gewrigt, als het mogelijk was; ik trok vervolgens met kleine draaijngen, tot dat het kind tot aan den buik gebooren was; ik onderzocht de ſtreng, en vond dezelve geſpannen, ik vatteze met de twee voorſte vingers en den duim, trokze voorzigtig nederwaards, op datze onder het uithaalen van het kind, niet zoude breeken; vervolgens omvatte ik beide de

heupen, en trok altijd met kleine draaijngen, tot dat het geheele ligchaam tot bij den hals gebooren was; toen onderfteunde ik het kind met de regter hand; met de linkerhand ging ik langs den opperarm tot aan den elleboog; ik fchoof twee der voorfte vingers in de plooij van den elleboog, trok denzelven agterwaards na den rug, vervolgens den onderarm langs de borst nederwaards fchuivende, tot dat hij uitviel, den tweeden haalde ik op dezelfde wijze; vervolgens omvatte ik het kind met de regter hand, den nek tusfchen de twee voorfte vingers, den duim onder den oxel, het platte der hand op den rug, de twee voorfte vingers der linker hand bragt ik in den mond van het kind, tevens met den onderarm het ligchaam onderfteunende; het aangezigt was eenigzins na de regter zijde gekeerd, doch ik draaijde het geheel op zijde, en bragt de kin tegen de borst: in deeze houding trok ik zagtjes al wikkelende van de eene na de andere zijde, het hoofd door den ingang in het kleine bekken, wanneer ik het voorhoofd na het heiligbeen draaijde, vervolgens hefte ik het ligchaam met beide handen opwaards, trok zagtjes, waar door het hoofd, onder den boog der fchaambeenderen na buiten draaijde.

Het was een gezond meisje van eene middelmatige grootte.

De nageboorte volgde kort na het kind.

De moeder is fpoedig herfteld.

AAN

AANMERKING.

De waters hadden den mond der baarmoeder genoegzaam verwijd en verzagt, om de verlosſing zonder uitſtel te kunnen onderneemen. In gevallen, waar het kind nog hoog zit, alhoewel 'er een of twee voeten gebooren zijn, wanneer de mond der baarmoeder nog weinig ontſlooten, dik en hard is, verkies ik een wijl tijds te wagten, tot dat de mond der baarmoeder meer verwijd en verzagt is, om dat het kind zoo hoog in het bekken niet ſchielijk zal ſterven: maar is de mond der baarmoeder genoegzaam ontſlooten, en komt een voet, hand, of arm voor, al zijn de vlieſen nog niet gebrooken, gaa ik zonder uitſtel tot de verlosſing over.

Ik verkies, zoo als ik in de waarneeming heb aangetoond, op een ſtoel voor de vrouw te zitten; men kan in ſoortgelijke gevallen gemaklijker werken zittende, dan ſtaande of knielende; een Vroedmeeſter moet altoos trachten zoo gemakkelijk te werken als mogelijk is; hij vindt buiten dat geleegenheid genoeg om zich te vermoeijen.

Op het tijdſtip, als ik het hoofd zal haalen, ſtaa ik op van den ſtoel, om dat ik het hoofd zoo gemaklijker kan doen draaijen, onder den boog der ſchaambeenderen.

Eenige ſchrijvers zijn tegen het uithaalen der armen, anderen zijn 'er voor; ik voor mij, zoo dra ik eenigen wederſtand ontmoet,

 haal

haal ik ze uit, ten zij het kind zeer bedorven is. Men loopt geen gevaar (zoo als veelen voorgeven,) dat de mond der baarmoeder zich om den hals zal fluiten, het doorzakkend hoofd en de hand van den Vroedmeester zal zulks wel beletten.

Als de armen tegen het heilig- en schaambeenderen zitten, moet men den arm welke naast het heiligbeen zit, eerst uithaalen, en vervolgens den anderen; men moet nooit aan den boven arm trekken, om den elleboog te ontplooijen, men zou den zelven heel ligt breeken, hoe hooger men de hand in de baarmoeder brengt, hoe gemaklijker men den elleboog zal ontplooijen. Somtijds ligt de arm dwars over den hals, en is dan moeielijk om te ontplooijen, waarom men den arm mogelijk zou binnen laaten, en het hoofd trachten te haalen; maar, behalven dat het hoofd bezwaarlijk zal volgen, is men in gevaar van den arm te breeken.

In dergelijke gevallen handel ik aldus:

Bij voorbeeld, het aangezigt ligt naa de linker zijde gekeerd, de regter arm dwars over den hals tegen de schaambeenderen; dan ligt ik met de regter hand het kind om hoog, de linker hand breng ik langs het hoofd in, en tracht met de toppen der vingeren den arm over het hoofd te schuiven; dan verwissel ik van hand, en ontplooi den elleboog, zoo als ik hier voor gezegd heb: maar is de arm niet genoegzaam voor bij het hoofd,

hoofd, dan gaa ik met de hand zoo hoog in, dat ik den onder arm kan bereiken, en breng denzelven voor bij het hoofd, waar na de opperarm van zelfs zal volgen.

XXIX. Waarneming,

Aangaande eene verlosfing, waarin het kind met een voet voorkwam.

Den 3 Augustus 1778 werd ik gehaald, een uur van hier, bij eene vrouw, welke in arbeid was: de Vroedvrouw verhaalde mij, dat zij den dag te vooren bij de vrouw gehaald was, flappen arbeid hadt gevonden, en een uur na haare komst, het water gebrooken was, en ten eenemaal afgeloopen; waarna zij de vrouw hadt onderflaagen: maar geen deel van het kind hadt kunnen bereiken, en geduurende twee uuren, de arbeid geheel had opgehouden; na welken tijd de arbeid wederom was begonnen, en omtrent den avond een voetje in de fcheede hadt gevonden; waarmede zij onder ieder wee had getrokken, in vertrouwen, dat zij het op deeze wijze zou gekreegen hebben; maar dat de vrienden ongerust waren geworden, en om mij hadden gezonden. Het linker been was tot aan de knie gebooren, de teenen na vooren; ik bragt de linker hand in, om het ander voetje te haalen, en handelde verder zoo als ik hier voor heb aangeweezen, tot dat het tot aan

de billen gebooren was; vervolgens omvatte ik met eene hand de agter deelen van het kind, de vingers over den rug uitgeſtrekt; met de andere hand den buik, de vingers over de borst uitgeſtrekt; op deeze wijze trok ik al draaijende tot dat het kind geheel op den buik gekeerd, en tot aan de ſchouders gebooren was. Verder handelde ik het zoo; als ik in de voorige waarneeming beſchreeven heb.

Het kind was een kloeke gezonde jongen. De nageboorte volgde, en de vrouw was ſpoedig herſteld.

AANMERKING.

Veele voornaame Schrijvers leeren, dat men een kind, het welk, met de voeten gebooren zijnde, op den rug ligt, zoo als hier het geval was, op de zijde moet keeren, om voor te koomen, dat het met de kin aan de ſchaambeenderen blijft haaken: het is juist om deeze reden, dat ik het kind geheel op den buik keere; want het hoofd draaijt niet altijd in evenredigheid met het ligchaam; zelfs heeft men ondervonden, dat het hoofd weinig of niets gedraaijd was; offchoon men het kind op den buik gekeerd hadt. Dit gebeurd, als het hoofd met het ligchaam in geene regte lijn ligt; maar na de eene of andere zijde gekeerd is, en men het kind naa de overgeſtelde zijde draaijt; het is mij in vroeger

ger tijd eenige reizen overgekomen; doch eene geoefende hand ontdekt zulks ras, door den wederſtand, welke men onder de bewerking ontmoet; dan dit leert men best door eene langduurige ondervinding.

Aangaande het hoofd om het door den ingang van het bekken te krijgen, is het best, dat men het dwars of zijdelings draaijt, om dat de grootſte meeting van het hoofd dan in de grootſte meeting van het bekken ligt.

XXX. Waarneeming,

Aangaande eene verlosſing, waar in het kind met een been tot over de dije gebooren was, het aangezigt naa vooren gekeerd.

Den 4 November werd ik met veel ſpoed gehaald, twee uuren van hier, bij eene vrouw, welke van haar eerſte kind in arbeid was. De Vroedvrouw verhaalde, dat zij den voorigen dag bij de vrouw was gehaald, den arbeid ſlap hadt bevonden, en omtrent den avond het water gebrooken was, waar mede een voetje in de ſcheede zakte; tegen middernacht waren de weën ſterker geworden; zij hadt geduurende den nacht en een gedeelte van den voormiddag haar best gedaan om de vrouw te verlosſen; doch de vrienden ongerust en onverduldig zijnde hadden om mij gezonden. Het boven verhaalde werd mij door een Docter en Chirurgijn bevestigd.

 Ik

Ik bevond de vrouw zeer afgemat en moedeloos; het was nu omtrent tien uuren voormiddag.

Ik vond den voet met een band omknoopt, het geheele been tot over de dije geboorcn; het balzakje tusſchen en buiten de ſchaamlippen ongemeen gezwollen; het was het regter voetje, met de teenen naa vooren gekeerd, ik ging met de regterhand in de baarmoeder, om het linker voetje te krijgen; ik voorzag dat het mij veele moeite zou kosten, om dat de billen zoo ver waren doorgezakt; de knie lag tegen het aangezigt gebogen, het been ſchuins over de borst; het kind lag op den rug, het hoofd eenigzins voor over geboogen; ik draaijde het aangezigt naa de linkerzijde van de moeder, vervolgens drukte ik de knie op de borst, vatte den voet en bragt denzelven over den buik in het bekken, bij het regter; ik draaide het kind naa de linkerzijde der moeder, op den buik, en handelde verder als in de voorige waarneeming,

De nageboorte volgde op de gewoone wijze.

Het was een grof kind, het hadt geen hinder; alleenelijk was het regter been en balzakje dik gezwollen, het welk na weinige dagen verdween, door het opleggen van doeken met water en wijn bevogtigd.

De vrouw is zeer ſpoedig herſteld.

Aan-

AANMERKING.

Als het kind zoo verre is doorgezakt, valt het zeer moeijelijk de voeten te krijgen; doch ik zal hier over nader fchrijven, als ik zal handelen over de gevallen van kinderen, welke met de billen voor komen.

Het zal mogelijk vreemd fchijnen, dat ik met de hand in de baarmoeder het hoofd zijdelings draaijde; ik ben het gewoon in foortgelijke gevallen, men kan het in een oogenblik en zonder moeite verrichten, het doet geene de minfte fmerten aan moeder of kind, het is maar eene kleine beweeging met de hand, zonder dat men daarom de zelve hooger behoeft in te brengen; ik doe de draaijing van het lijf naa de zelfde zijde, waar door ik zeker word, dat het hoofd eene goede ligging heeft.

Kan men een fpreekender bewijs vorderen van iemands onkunde, dan dit geval oplee-vert? Hadt deeze Vroedvrouw de minfte kun-digheid bezeten, dan hadt zij zoo dra het wa-ter gebrooken was, het ander voetje gehaald, het welk destijds zeer gemakkelijk was, en mij nu bezwaarlijk viel; maar neen, zij heeft het met een been willen haalen; en om met meer geweld te kunnen werken, heeft zij een band om den voet gebonden, waar mede zij zoo lang getrokken heeft, als het maar eenig-zins wilde volgen. Wat zij voor het ove-rige al gedaan hadt weet ik niet; denkelijk

is

is zij aanhoudend bezig geweest; want de lijderesse was zeer afgemat en klaagde bitter over de smerten, haar door de Vroedvrouw aangedaan. Zou men wel kunnen gelooven, dat deeze Vroedvrouw door een Professor van eene ver afgeleegen Stad ten sterkste is aanbevoolen? en daar en boven, nog door een Doctor, welke is aangesteld, om 's Lands Vroedvrouwen te Examineeren, niet alleenlijk met een streelend getuigschrift is voorzien, maar nog bij monde haare bekwaamheid geroemd? Door dit alles gesterkt, durft zij zich alomme beroemen, dat zij nimmer een Vroedmeester tot onderstand noodig heeft, en alle werktuigen kan en mag gebruiken. Ik wil graag bekennen, dat de Heeren door deeze soorte van Vrouwen kunnen bedrogen worden; want veel al, kunnen zij haar lesje bij uitstek wel van buiten; maar vraagt men haar buiten het boekje, dan zal men ras ondervinden, dat zij niet begrijpen wat zij zeggen, waar van ik meenigmaal de ondervinding gehad heb; waarom het zeer noodzaakelijk is, dat hier op wat naauwkeuriger gelet worde.

XXXI. Waarneeming,

Aangaande eene verlossing, waar in het kind met de billen voorkwam.

Den 3 Augustus 1775 werd ik verzocht bij eene vrouw te komen, welke van haar eerste kind

kind zwanger was. Zij klaagde, dat zij naa middernacht door pijnen ontwaakt was, welke met tusſchenpooſen wederkwamen; zij verbeelde zich wel, dat het nog geen ernst was; maar tot haare gerustſtelling om mij gezonden had. Door het onderſlaan, kon ik niets dan een ronden vleezigen bol onderſcheiden. Ik ſtelde haar gerust, haar tevens tot geduld vermaanende, met belofte van in den namiddag te zullen weder koomen. Ik bevond, bij mijne wederkomst, de weeën veel ſterker, met korter tusſchenpooſen, den mond der baarmoeder ter grootte van een Rijksdaalder geöpend; maar ik kon nog niets onderſcheiden; mijn bijzijn elders vereischt wordende, nam ik affcheid, met verzeekering, van zoo dra mogelijk te zullen wederkoomen. Tegens den avond weder komende werd mij verhaald, dat de vrouw veele en ſterke weeën gehad hadt; de mond der baarmoeder was dun en zagt, en meer ontſlooten; het kind ſcheen in den ingang van het bekken te zullen zakken: ik vermoedde reeds, dat 'er eenig ander deel dan het hoofd voorkwam: maar ik kon, voor als nog, niets zeker onderſcheiden.

In verkoos liever nog een wijl te wagten, dan door het inbrengen van de geheele hand, de vrouw ontijdige ſmerten te veroorzaaken, om dat ik door een weinig uitſtel niets kon verzuimen. Intusſchen kwamen de vlaagen zeer ſterk, en hadden korte tusſchenpooſen.

Na

Na dat 'er ruim een uur verloopen was besloot ik de ligging van het kind te onderzoeken; en naar bevinding van zaaken te handelen; de vrouw lag reeds op een kort bed, ik liet haar behoorlijk onderfteunen; mijne hand befmeerd hebbende, bragt ik de vingers een voor een in, vervolgens met geflooten vingers de geheele hand; ik bevond dat de billen in den ingang van het bekken zaten, de rug naa vooren gekeerd, de baarmoeder was ruim geopend, ik ging met de hand tusfchen de vliefen en de baarmoeder langs den buik binnen; onder welke bewerking de vliefen fcheurden, de beenen lagen langs de borst uitgeftrekt; ik vatte beide de voeten, bragtze buiten de fcheede; verders heb ik gehandeld, als ik hier voor heb aangeweezen. *Zie de negenentwingfte waarneeming.* De verlosfing heeft maar weinige minuten geduurd; het was een kloek gezond meisje.

De nageboorte volgde op de gewoone manier.

De moeder is fpoedig herfteld.

AANMERKING.

Had ik de verlosfing niet tijdig ondernoomen, zou ik door langer uitftel, van eene gemaklijke verlosfing, eene zeer zwaare en moeijelijke hebben veroorzaakt, waar door het kind zou hebben konnen omkomen, en mogelijk ook de moeder; de vrouw zou middeler-

lerwijl afgemat zijn geworden, de billen tusſchen den ingang van het bekken geperst, waar door zij zouden zwellen, en den doortogt bezwaarlijk maaken, waar door de ſcheede en de bijliggende deelen der moeder, buiten maate zouden gedrukt, uitgezet, en mogelijk verſcheurd geworden zijn; waar na veeltijds ontſteeking volgt. Om deeze kwaade gevolgen te vermijden, ben ik 'er altijd voor geweest, en het heeft mij nimmer berouwd, om de voeten te haalen, zoo dra de baarmoeder genoegzaam ontſlooten of maar gedeeltelijk ontſlooten, de wanden zagt en rekbaar zijn. Het is zeer gemakkelijk uit te voeren, als men het tijdig onderneemt; maar laat men de billen te ver doorzakken, dan wordt het bezwaarlijk en veelmaals onmogelijk om de voeten te krijgen, en men is genoodzaakt, het kind dubbeld te laaten koomen, dan hier over in het vervolg nader.

De vlieſen waren plat tegen de billen geſpannen, en dan is het moeijelijk om dezelve te ſcheuren; men kan veilig de hand tusſchen de vlieſen en de baarmoeder inbrengen, onder voorwaarde nogthans, dat men niet haaſtig of roekeloos hier mede te werk gaat; de hand in de baarmoeder zijnde, kan men ze gemakkelijk ſcheuren; als ze, onder de bewerking niet reeds verbrooken zijn.

XXXII.

XXXII. Waarneeming;

Van eene verlosſing, waar in het Kind met de billen voorkwam, den rug naa de regter zijde gekeerd zijnde.

Den 10 April 1778 werd ik gehaald, twee uuren van hier bij eene vrouw, welke reeds vier en twintig uuren in arbeid geweest was; de waters waren meer dan zestien uuren gebrooken geweest, en niet tegenſtaande de vrouw veele en ſterke vlaagen had gehad, was het kind niets genaderd; de Vroedvrouw kon mij niet zeggen, welk deel voorkwam. Ik vermoedde wel, dat het kind eene verkeerde ligging hadt; waarom ik aanſtonds een kort bed maakte: ik had niet kwaalijk gegist, ik bevond dat het kind met de billen voorkwam, met den rug naa de regter zijde gekeerd, de regter bil zat tegen en op de ſchaambeenderen; ik had de regterhand in de ſcheede, en ging met dezelve tusſchen de billen langs den buik tot aan het linker voetje, het welk ik vatte en buiten de ſcheede bragt; het tweede willende haalen bevond ik, dat het over de ſchaambeenderen lag; ik bragt mijne vingers tusſchen de ſchaambeenderen en de dije van het kind; ik drukte de knie tegen de borst, en ſchoof met de vingers over de knie langs het been, waar door het voetje van de ſchaambeenderen glipte, het welk ik vatte en buiten de ſcheede bragt; ik omvatte bei-

beide de beenen om het kind laager uittehaalen; maar de regter bil haakte nog op de ſchaambeenderen; ik was dus genoodzaakt met de linker hand agter tegen de bil te duwen, om dezelve van de ſchaambeenderen af te ſtooten, waardoor het kind eenigzins op den buik draaide, en de billen in het bekken zakten; het kind tot aan de oxels gebooren zijnde booden de ſchouders veel wederſtand; ik haalde de armen uit, waarna het kind zonder moeite volgde. Het was eene gezonde kloeke dogter.

De nageboorte volgde kort na het kind.

De moeder hadt een voorſpoedig kraambed.

AANMERKING.

Doorgaands kan men de voeten gemakkelijker haale; als het kind op de zijde, dan dat het op den buik of rug ligt, om dat men dan meer ruimte heeft om de hand in te brengen.

Ik kon den regter voet zoo laag niet uitbrengen, als den linker, om dat de dije op de ſchaambeenderen bleef haaken; als ik met de voeten had getrokken, voor dat ik de regter bil van de ſchaambeenderen geſchooven had, dan zou ik waarſchijnelijk de dije hebben gebrooken.

Als het kind op den rug of buik ligt, en de armen bezijden het hoofd uitgeſtrekt lig-

gen, dan is het, in dit geval, om 't even, welken arm men eerst ontplooit.

XXXIII. Waarneeming;

Aangaande eene verlosſing, waar in het kind met de billen voorkwam.

Den 17 October 1773 werd ik gehaald drie uuren van hier, bij eene vrouw, welke in arbeid was: de vrouw lag op een kort bed, en ſcheen zeer afgemat. De Vroedvrouw verhaalde mij, dat het haar eerſte kraam was; zij was den voorigen namiddag bij de vrouw gekoomen en hadt haar met taamelijken arbeid bevonden, welke allengskens hadt toegenoomen; omtrent middernacht was het water gebrooken, waar na zij bevond, dat het hoofd voorkwam: maar de weeën waren federt verſlapt, en het hoofd bleef onbeweeglijk zitten, het welk de naast beſtaanden ongerust maakte en om mij hadt doen zenden. Na dit verhaal te hebben aangehoord, onderſloeg ik de vrouw, en bevond, dat het kind met de billen voorkwam, met den rug naa vooren gekeerd, de billen waren gezwollen en vulden den geheelen ingang van het bekken; ik ging met de hand, den rug derzelve naa het heiligbeen gekeerd, langs den buik tot aan de knie; ik vond de beenen over de borst uitgeſtrekt; met den duim onder de knie drukte ik dezelve tegen de borst, de vin-

vingers ſpreidde ik al duwende langs het been tot dat ik het voetje kon vatte; het welk ik buiten de ſcheede bragt; het andere voetje haalde ik op de zelfde manier; verders heb ik gehandeld, zoo als hier voor beſchreeven is. Het was eene gezonde grove meid.

De nageboorte volgde kort na het kind.

De moeder is ſpoedig herſteld.

AANMERKING.

Voor dat de vlieſen gebrooken zijn kan men zich in de bil-geboorten ligt vergisſen; ook na dat de vlieſen gebrooken zijn, als de billen door eene langduurige klemming gezwollen zijn, en voor al, als het kind op de zijde ligt, en de eene bil meer dan de andere is doorgezakt; doch eene geöefende hand zal de verduistering wel ophelderen. Het verwonderde mij, dat de Vroedvrouw zich hier zoo grof heeft vergist, omdat zij anders gantsch niet onkundig is, en wel de bekwaamſte van allen, welke wij in eenen verren omtrek bezitten.

XXXIV. Waarneeming,

Wegens eene verlosſing, waar in het kind met de billen voorkwam, de borst naa vooren gekeerd.

Den 10 December 1771 werd ik gehaald drie uuren van hier, bij eene vrouw welke in arbeid was. Ik vond eene jonge vrouw, van een gezond en ſterk geſtel, zij had in geen tweemaal vier en twintig uuren geſlaapen, en weinig voedſel gebruikt, de zwaare weeën, en kwaade behandeling der Vroedvrouw, hadden haar zeer afgemat; het water was meer dan vierentwintig uuren gebrooken geweest; de Vroedvrouw zeide, het was een jongen, en kwam met de billen voor, welke onbeweeglijk bleeven zitten: de vrouw lag op een kort bed, ik bevond, dat het kind met de billen voorkwam, de borst naa vooren gekeerd, de billen waren gedeeltelijk in het bekken gezakt, en nevens het balzakje zeer gezwollen. Ik voorzag de moejelijkheid van de voeten te krijgen; ik ging met de regter hand in de linker zijde van het bekken langs de dije tot aan de knie; ik bevond, dat de beenen elkander overkruisten, en het linker, dat ik zocht, over het regter lag; de baarmoeder was zeer naauw om het kind ſaamen getrokken, waar door ik zeer belemmerd was; ik bragt mijn vinger beneden de knie en palmde allengskens den voet naa mij

toe;

toe; het welk ik niet zonder moeite uitvoerde; ik kon den voet maar even in het bekken brengen, om dat de billen te ver waren doorgezakt, en de knie tegen de ſchaambeenderen ſtuitte; ik ging met de hand andermaal in tot op de knie, drukte dezelve tegen den buik en met de twee voorſte vingers als haaken gekromd, haalde ik de knie van onder het ſchaambeen; vervolgens haalde ik het ander voetje, het welk eenigzins gemakkelijker toeging. Ik handelde verder, zoo als ik hier voor heb aangeweezen.

Het was een kloeke jongen: op de gezwollen deelen liet ik doeken leggen in wijn en water nat gemaakt, waar door de zwelling na weinige dagen verdween.

De naageboorte volgde kort naa het kind.

De vrouw is vrij ſpoedig herſteld.

AANMERKING.

De kinderen, welken met de billen voorkoomen, en op den rug liggen, worden zelden door de Natuur alleen gebooren; want de rug kan zich niet buigen naar den ingang van het bekken als de buik; waarom de billen tegen de ſchaambeenderen ſtuiten, ten waare het kind zeer klein is, of het bekken in evenredigheid zeer ruim.

Sommigen zouden moogelijk verkoozen hebben, het kind dubbeld te laaten koomen, of af te haalen; doch wanneer men in aanmer-

king neemt, dat de vrouw zeer was afgemat, zoo dat men van de Natuur geene hulpe kon verwagten, en het zwellen der billen een teeken is, dat de billen zeer beklemd zitten, waar van ik ten volle overtuigd werd, als ik de hand tusfchen de billen langs den buik wilde inbrengen, het welk volftrekt onmoogelijk was; waarom ik genoodzaakt was, de hand langs de heup in te brengen om de voeten te haalen; het welk mij veele moeite baarde: doch liever verkoos, dan het kind dubbeld te haalen; het welk niet zonder geweld en mogelijk niet zonder werktuigen zou hebben kunnen gefchieden; waar door het kind waarfchijnelijk zou omgekoomen zijn.

Als het kind met de billen voorkomt, en die zoo ver in den ingang van het bekken gezakt zijn, dat men bezwaarlijk de voeten kan vatten, dan willen eenige fchrijvers, dat men de billen met de volle hand omvat, opwaards ligt, en op de eene of andere zijde wendt, om dat men in deeze ligging de voeten gemaklijker kan vatten, en uithaalen; dan deze handgreep laat zich wel uitvoeren, als men 'er tijdig bij is, of het kind in evenredigheid van het bekken klein is; maar is het kind grof en zijn de billen gezwollen, de baarmoeder droog en om het kind famengetrokken, dan is het onmogelijk, deeze handgreep uit te voeren.

Een jong Vroedmeefter zou mogelijk den voet, welke mij eerst in de hand kwam, hebben

uit-

uitgehaald, doch hoe kwaalijk hij hier in geſlaagt zou zijn, heeft men uit de waarneeming kunnen opmaaken. Men moet, voor dat men een voet zal uithaalen, voor af de ligging der beenen wel onderzoeken, en dan is het in ſoortgelijke gevallen, om 't even, welken voet men eerst uithaalt, als men denzelven in eene regte lijn, zonder het ander been te overkruiſen kan uitbrengen.

XXXV. Waarneeming,

Aangaande eene verlosſing, waar in het kind met de billen voorkwam, de borst naa vooren gekeerd zijnde.

Den 3 November 1772 werd ik gehaald, drie uuren van hier, bij eene vrouw, welke in arbeid zat; de vrouw was zeer afgemat, zij had meer dan driemaal vierentwintig uuren in arbeid geweest, de waters waren omtrent zes en dertig uuren te vooren gebrooken; de billen vertoonden zich tusſchen de ſchaamlippen, de rug tegens het heilig been; de ſchede en ſchaamlippen waaren vreeslijk gezwollen, en zeer pijnelijk. Ik bragt de voorſte vingers van beide mijne handen, als haaken tusſchen de lieſen, de duimen tegen de billen, en trok al wiggelende; maar te vergeefs; ik bragt de kromme haaken welke aan de uiteinden der tang van *Levret* zijn tusſchen

 de

de liefen; doch deeze hadden vooraf zoo veel door de Vroedvrouw geleeden, dat ik de dijen zou afgetrokken hebben, waarom ik hier ook van afzag. Ik bragt de tang langs de dijën in; dezelve overkruist, gesflooten, en met een band wel verzekerd hebbende, trok ik al wiggelende naa de eene en andere zijde, het kind zoo ver uit, tot dat ik de knien kon ontploojen; vervolgens wende ik het kind op den buik, en handelde verder, gelijk als ik hier voor heb aangeweezen.

Het was een ongemeen grof kind, en fcheen al een wijl dood te zijn geweest.

De naageboorte volgde gemaklijk, daar verliepen eenige weeken voor dat de vrouw herfteld was.

AANMERKING.

Niet tegenftaande ik ten volle verzekerd was, dat het kind reeds dood was, en vervolgens niet kon misdoen met de dijën af te rukken, en afzonderlijk aftehaalen, waar door ik voor het ligchaam meer ruimte zou bekomen hebben om het zelve met den haak aftehaalen; zoo ben ik 'er toch altoos voor geweest, om een dood kind zoo befcheidenlijk te handelen als mogelijk is, ten waare, de Moeder eenig naadeel 'er door zou moeten lijden: want het is alleronaangenaamst voor eene aandoenelijke ziel, een verhakkeld en verfcheurd kind onder het oog der bijftaan-

ders

ders te moeten brengen, het baard mistrouwen in de konst, en veragting voor den beoeffenaar.

Als men in dergelijke gevallen de tang gebruikt, moet men dezelve niet hooger dan tot op de heupen inbrengen, waar op zij een vast ſteun punt kan hebben; als men ze hooger inbrengt zoude men de ribben indrukken, en beleedigen.

XXXVI. WAARNEEMING,

Wegens eene verlosſing, waar in het kind eene hand aanbood, voor dat de vliefen gebrooken waren.

Den 11 Maart 1768 werd ik verzocht bij eene vrouw te komen, welke van haar tweede kind zwanger was. Zij was den geheelen nacht pijnelijk geweest; dan tegens den dag hadden de pijnen toegenoomen; maar voelende, dat 'er geen haast was, hadt zij tot den dag uitgeſteld, om mij te zenden. Ik kon nog niets bereiken, ik ſtelde de vrouw gerust, met belofte van tegens den middag te zullen wederkoomen. Ik vond de baarmoeder weinig ontſlooten, tegens den avond was dezelve meer ontſlooten, de vliefen werden onder de weeën geſpannen; maar vormden zich langwerpig, in plaats van rond, waar uit ik vermoedde, dat het kind eene kwaade ligging hadt; dan ik

kon voor als nog geen deel van het kind bereiken. Ik befloot nog eenigen tijd af te wagten: middelerwijl werden de weeën zwaarder; na omtrent twee uuren vertoefd te hebben, befloot ik te onderzoeken, hoe de zaaken gelegen waren. Ik bevond de wanden van den mond der baarmoeder zagt en ruim genoeg geopend, om de hand door te laaten, en ik voelde door de vliefen heen, dat 'er een hand voorkwam, ik befloot zonder uitftel het kind te keeren. Ik maakte fpoedig een kort bed, liet 'er de vrouw op leggen en behoorlijk onderfteunen. Ik kon door de ligging van het handje oordeelen, dat het hoofd in de regter zijde lag, gevolglijk moest ik de voeten in de linker zijde zoeken; ik bragt de regter hand in de baarmoeder, ik bevond dat het kind op den rug lag, de voeten tegens de borst, de vliefen waren door het inbrengen der hand niet gebrooken; ik omvatte beide de voeten, de twee voorfte vingers ftak ik tusfchen de beenen, om de vliefen te fcheuren, door welker opening ik de voeten omvatte, bragtze met de hielen langs de billen in de fcheede, en vervolgens buiten de fchaamdeelen; onder het uithaalen draaijde ik de teenen allengskens naa agteren, waar door het kind op den buik wende, verder verloste ik de moeder binnen drie minuten van een gezonden kloeken jongen.

De

De naageboorte volgde een kwartier uurs na het kind.

De vrouw hadt door de verlosſing niets geleden, en haar kraambed was zeer voorſpoedig.

Aanmerking.

Men heeft ſomtijds veel moeite om de vlieſen te breeken, en voornaamelijk als het kind eene verkeerde ligging heeft; waarom ik beſloot de vlieſen binnen de baarmoeder te breeken, welke manier mij zoo wel is bevallen, dat ik federd altijd getracht heb dezelve heel te houden. Als men de vlieſen vooraf breekt, kan men niet beletten, dat 'er veel water ontloopt, waar op de baarmoeder zich ſomtijds ſchielijk en geweldig ſamentrekt, en de keering zeer moeijelijk maakt, en op de boven gemelde manier behoudt men al het water, en kan het kind wenden en draaijen zoo als men begeert, zonder dat moeder of kind 'er iets door lijdt.

XXXVII. Waarneeming,

Wegens eene verlosſing, waarin het kind met den arm tot aan den elleboog gebooren was.

Den 23 April 1770 werd ik gehaald twee uuren van hier, bij eene vrouw, welke in ar-

arbeid was: de Vroedvrouw verhaalde mij, dat, omtrent vijf uuren geleeden, het water was gebrooken, en een arm was doorgezakt. Voorleden jaar is het zelfde geval mij overgekoomen, zeide zij, en ik zond om den Heer Doctor . . . . de welke mij vraagde of ik met de hand of met den haak wilde verlost worden? ik antwoordde, dat hij kon handelen zoo als hij het best oordeelde; waarop hij mij in een kwartier uur met den haak verloste. Ik antwoordde op deeze loflijke hiſtorie, dat ik dacht, deeze vrouw in minder dan een kwartier uurs, met de handen van een leevend kind te zullen verlosſen. Na dat de vrouw op een kort bed lag, plaatſte ik mij op eene knie voor de vrouw; ik bevond dat de regter arm tot aan den elleboog gebooren was, en het hoofd in de regterzijde lag. Ik ging met de regterhand langs den arm in de baarmoeder, onderzocht de ligging van het kind, het welk op de regterzijde lag; ik ſchoof mijne hand langs dezelve zijde en dije tot aan de knien, welke geboogen lagen, ik ontplooijde de eene na de andere, en bragt beide de voeten buiten de ſcheede; waarna ik mij op een ſtoel plaatſte; ik omvatte de voeten met een doek, vervolgens de dijën en trok zagtjes tot dat de billen in het bekken zakten en de arm binnen ging, het welk het tijdſtip is, waar in de keering volbragt werd. Verders heb ik gehandeld zoo als hier voor is aangeweezen.

Het

Het was een kloeke gezonde jongen; de verlosfing hadt geen vijf minuten geduurd. De nageboorte volgde kort na het kind, en de moeder was weder fpoedig herfteld.

AANMERKING.

De Vroedvrouw was niet minder verwonderd over de fpoedige verlosfing, dan ik van haare hiftorie. Ik heb deezen Doctor, welke nu voor eenige jaaren overleden is, altoos voor een kundig man gehouden; doch ik kan geene reden vinden, waarom hij den haak verkoos; te meer, om dat, volgens de gezegdens der Vroedvrouw, de waters, maar weinige uuren geleeden, waren verloopen; ik zal dergelijke verlosfingen, fpoediger met de hand dan met den haak verrichten.

Men zal mij mogelijk van verwaandheid befchuldigen, om dat ik durf belooven, de vrouw in minder dan een kwartier uurs van een leevend kind te zullen verlosfen, aangezien men onder de verlosfing zwaarigheden kan ontmoeten, welken men niet heeft kunnen voorzien; als een naauw bekken, en zoo voorts. Dan ik was onderricht, dat de waters, maar weinige uuren geleeden, waren afgeloopen; en dat de vrouw een ruim bekken hadt, daar van was ik verzekerd, om dat ik haar nog tweemaal, in dergelijke gevallen, had bijgeftaan.

Als ik een kind moet keeren, maak ik het kort bed zoo hoog, dat, als ik op eene knie zit, het onderlijf der vrouw met mijne borst gelijk komt, is het kort bed laager; dan moet men zich te veel krommen, het welk zeer vermoeiende word; en als men regt kan zitten, zal men veel gemaklijker werken; ook kan men met de handen beter voor en agter komen. *Zo* dra ik de voeten in of buiten de fcheede gebragt heb, plaats ik mij op een ftoel voor de vrouw. Zie verder de agtentwintigfte waarneeming met de aanmerking.

XXXVIII. WAARNEEMING,

Wegens eene verlosfing, waar in het kind met een voet en arm gebooren was.

Den 24 Junij 1760 werd ik gehaald, een half uur ver, bij eene vrouw, welke in arbeid was, en door de Vroedvrouw niet konde verlost worden. Ik vond 'er eene dronken Vroedvrouw; zij verhaalde mij, dat het kind met een arm en een voet gebooren was, dat zij haar best gedaan had, en nu wel wilde zien, wat ik kon doen; want dat zij gehoort had, dat ik een grooten baas ben. Ik gaf geen antwoord op het geen het dronken fchepfel babbelde. De vrouw was zeer zwak en afgemat, ik vond, dat het regterbeen tot aan de knie en de regter arm tot aan

den

den elleboog gebooren was, den voet vond ik met een kousfeband gebonden, waarmede zij zoo roekeloos getrokken hadt, dat ik het voetje zou hebben kunnen ronddraaijen; verder was het been en de arm zeer gezwollen de huid overal afgekrapt of verfcheurd; ik vraagde hoe lang het geleeden was, dat de vliefen gebrooken waren, zij antwoordde, dat het omtrent tien uuren geleeden was. Ik liet de vrouw op een kort bed leggen, en onderzocht voor eerst de ligging van het kind; ik bevond dat het hoofd op het linker, en de billen op het regter, darmbeen lag, en ik ging met de linker hand langs de binnen zijde van het been tot aan de lies, en vervolgens verder om de knie of voet te bereiken; de baarmoeder was droog en naauw om het kind faamengetrokken; het been lag tegen den rug geboogen; ik meende de knie te ontplooien; maar dit wilde mij niet gelukken, zij ftuitte op het darmbeen; vervolgens vatte ik den voet, bragt denzelven van onderen agter langs de regter dije buiten de fcheede; ik omvatte beide de beenen, het regter boven de knie, om de onftooken deelen zoo veel te vermijden als mogelijk was; ik trok naar de linkerzijde der moeder, om de billen van het darmbeen te doen glijen, waar door die in het bekken zakten, en het kind op den buik draaide. Verder handelende zoo als ik hier voor heb aangeweezen. Het was een jongen, gaf flaauwe

tee-

teekens van leeven, doch kwam ſpoedig bij; De voet en arm welke voor waren gekomen zagen 'er vreeslijk uit; den tweeden dag zag men aan het been teekens van het vuur; doch door de goede zorg, welke ik 'er voor droeg, is het zeer wel herſteld; het kind liep op den gewoonen tijd, het voetje was een weinig ſtijf; doch men kon het naauwlijks zien. De moeder is ook naa weinige weeken herſteld.

AANMERKING.

Het is bijna ongelooflijk, dat een teder ſchepſel aan zoo veele mishandelingen heeft kunnen wederſtaan; ook is de geneezing door allen bewonderd, welken het geval hebben gezien en bijgewoond.

Volgens de lesſen van eenige Vroedkundige ſchrijvers, zou ik met de regterhand het hoofd hebben moeten opwerken; terwijl ik met de linkerhand de beenen nederwaards trok, om door deeze dubbelde beweeging de keering gemaklijker te verrichten; doch zoo veel mij de ondervinding geleerd heeft, kan men, mijns bedunkens, deeze handgreep wel agter laaten: alle handgreepen, welke ik bij de ſchrijvers heb aangetekend gevonden, en van eenig aanbelang heb geoordeeld, heb ik onderzocht en herhaalde reizen beproefd, ook deeze; doch ik heb nimmer het nuttige daar in gevonden, het geene de ſchrijvers 'er van belooven; indien men de zaak met de

ver-

vereischte aandacht en onzijdigheid overweegt, en met de ondervinding te raaden gaat; zal men overtuid worden, dat, ingevallen, waarin het water maar weinige tijd is afgeloopen, de keering gemaklijk word verricht, en het opwerken van het hoofd overboodig is; is het water langen tijd afgeloopen, de baarmoeder droog en naauw om het kind famengetrokken; dan kan men het hoofd niet opwerken zonder veel geweld te gebruiken, en de vrouw onlijdeke pijnen te veroorzaaken; waar van de gevolgen altijd te vreezen zijn.

XXXIX. Waarneeming,

Aangaande eene verlosfing, waar in het kind met den arm tot aan den fchouder gebooren was.

Den 28 April 1782 werd ik gehaald, twee uuren van hier, bij eene vrouw, welke meer dan vierentwintig uuren in arbeid geweest was; en door de Vroedvrouw niet kon verlost worden: de arbeid was den voorigen dag traag geweest, tegen middernacht waren de pijnen toegenoomen, waarmede het water brak, en een arm uitviel; het welk nu omtrent agt uuren geleeden was. Ik bevond, dat de regter arm tot aan den fchouder was doorgezakt, de mond der baarmoeder was weinig ontflooten, doch de wanden waren zagt; ik liet de vrouw op het kort bed leggen;

gen; ik besmeerde mijne regter hand, verwijdde den mond der baarmoeder allengskens, tot dat ik de hand kon inbrengen; het kind lag op zijn regter zijde, de rug na vooren gekeerd; het hoofd lag in de linker zijde, het ligchaam lag schuins opwaards, de billen tegen den bodem der baarmoeder, de kniën tegen de borst geboogen; ik vatte beide de voeten en bragt ze langs het heiligbeen in de scheede; ik kon dezelven niet buiten de scheede brengen; want zij waren zoo glibberig, dat ik om een been een strik moest brengen, waar mede ik zagtjes trok, te gelijk den anderen voet met de hand trekkende, de uithangende arm ging allengskens naa binnen, en de billen zakten in het bekken; het kind lag nu op den rug, ik keerde hetzelve onder het verder uithaalen op den buik, en handelde verder zoo als ik hier voor beschreeven heb.

Het was een kloeke gezonde jongen; de naageboorte volgde kort na het kind; en de vrouw is spoedig herfteld. Eenige Jaaren te vooren heb ik deeze vrouw in het zelfde geval nog eens bijgestaan.

AANMERKING.

Alhoewel de billen in de regter zijde lagen, en men vervolgends gewoon is de linker hand te gebruiken; evenwel was het in dit geval om 't even, om dat de kniën omtrent

trent voor het middelpunt van het bekken lagen, en ik dus met de binnen zijnde hand de voeten even gemaklijk kon vatten, en niet genoodzaakt was, van hand te verwisfelen; het welk men altoos moet trachten te vermijden, zoo veel moogelijk is; want het verwisfelen van hand, is pijnelijk voor de vrouw.

XL. WAARNEEMING;

Aangaande eene Verlosfing, waar in het kind met den arm tot aan den elleboog gebooren was.

Den 24 December 1779 werd ik gehaald, twee uuren van hier; de waters waren omtrent tien uuren voor mijne komst afgeloopen, het kind was met den linker arm tot aan den elleboog gebooren, en was zeer gezwollen. Het kind lag op den rug, het hoofd in de regter en de billen in de linker zijde; ik had met de regter hand de ligging onderzocht, waar mede ik tusfchen de billen tot aan de voeten inging, welke langs het lijf geboogen laagen; ik vatte den linker voet en bragt denzelven langs de billen in en buiten de fcheede; vervolgens den regter op de zelfde manier, en verder verlostte ik de vrouw van een gezonden jongen. De nagegeboorte volgde een kwartier uurs na het kind; het was de derde maal, dat ik deeze

vrouw in eene verkeerde geboorte heb bijgeſtaan.

Aanmerking.

Eenige ſchrijvers willen, dat men, in deeze ligging, de kinderen op de zijde werkt; doch dit is ligt te ſchrijven, maar bezwaarlijk uit te voeren, en is zeer pijnlijk voor de vrouw; ook heeft men in deeze waarneeming gezien, dat de keering zonder deeze bewerking kan geſchieden. Anderen willen, dat men het hoofd en ſchouders moet opwerken; doch hier over zal ik mij nader verklaaren.

Als de waters langen tijd zijn afgeloopen, en de baarmoeder droog en om het kind ſaamengetrokken is, dan is het zeer moeijelijk beide de voeten te gelijk uit te haalen; daarom verkies ik een voor een te haalen; en als men eenen voet heeft uitgehaald, wint men veel ruimte, waar door men den anderen gemaklijker kan krijgen; en is min pijnelijk voor de moeder.

XLI. Waarneeming,

Wegens eene Verlosſing, waar in het kind met den arm gebooren was.

Den 12 Augustus 1778 werd ik gehaald twee uuren van hier, bij eene vrouw, welke

ke meer dan tweemaal vierentwintig uuren in arbeid geweest was : de vrouw was zeer afgemat, het kind was met een arm geboören, dezelve was paars, ſlap, en koud, alle tekens, dat het kind reeds geſtorven was; het water was meer dan zesendertig uuren gebrooken geweest. Ik liet de vrouw op een kort bed leggen; ik ging met de linker hand langs den uithangenden arm in de baarmoeder, het kind lag met beide de ſchouders tegen de ſchaambeenderen; het hoofd op de borst gebogen, de billen in den bodem der baarmoeder, een weinig naa de regter zijde; de ligging onderzocht hebbende, ging ik met dezelfde hand langs den rug, lenden en billen tot aan de voeten; dan voor dat ik zoo ver kon komen, had ik veel moeite, om dat de baarmoeder zeer droog, en ſterk om het kind ſaamengetrokken was. Ik ging zeer langzaam toe met de hand in te brengen, om de vrouw minder ſmerten aan te doen, en onder het inbrengen der hand, ſtreelde ik met den rug derzelve, zoo ver als ik kon bereiken, tegen de baarmoeder, om dezelve te verwijden, en meer ruimte voor de hand en keering te bekoomen. Tot bij de voeten gekomen zijnde, bragt ik ze langs de billen en lendenen een voor een in de ſcheede; ik omvatte beide de voeten om het kind te keeren; maar zij waren zoo glibberig, dat ik genoodzaakt was, om ieder een ſtrik te brengen; met eene hand trok ik aan de ſtrikken, met de

de andere aan de voeten, waar door ik het kind wel dra keerde, en de vrouw binnen een kwartier uurs van een doode vrugt verloste; de vrouw is na weinige weeken volmaakt herſteld geworden.

AANMERKING.

Deeze ligging mag men onder de moeijelijke keeringen tellen; vooral, wanneer de waters langen tijd te vooren afgeloopen zijn, en de baarmoeder droog en ſterk om het kind ſamengetrokken is; doch ik overwin veel van den wederſtand, door de hand langs de wanden der baarmoeder te ſtrijken, waar door ik ruimte win, en als den weg baan voor de hand om met dezelve gemaklijker en met minder pijnen voor de vrouw, bij de voeten te koomen; ik breng de hand ook verder in de baarmoeder dan tot aan de voeten, om dat ik hier door ook meerder ruimte bekoom, om de hand onbedwongen te kunnen gebruiken. Deeze manier van handelen, hoe eenvoudig, en van weinig belang zij ook toeſchijnt, is mij zoo wel bevallen, dat ik 'er mij beſtendig aan houde en den jongen Vroedkundigen ter navolging durf aanprijzen.

Als ik met mijne hand, in plaats van langs den rug en billen te gaan, om de voeten te krijgen, dwars over den buik had gegaan, dan had ik de kniën of voeten gemaklijk kunnen vatten en in den ingang van het bekken kunnen

nen brengen; maar dan had ik het kind dubbeld in malkander gehaald, en het is volſtrekt onmogelijk om de keering in deezer voegen te verrichten; daarom moet men voor al de ligging van het kind naauwkeurig onderzoeken, en de voeten in eene regte lijn met het kind uithaalen, en nooit met zijn arm het kind overkruisſen, wil men zich niet te laat bedroogen vinden.

De keering agter over de lendenen is moeijelijker dan voor over den buik; om dat het ligchaam zich voor over gemaklijk laat buigen; waarom de ſchrijvers een andere manier aanwijzen, om deeze keering te doen; doch waar over in het vervolg nader. Dan ik vind deeze keering zoo moeijelijk niet, als zij van de meeſte wordt gehouden; het gevaar van de dijen en lendenen te zullen breeken is mij nimmer overgekoomen; als men bedaard en met oordeel te werk gaat, zal men veele ongelukken vermijden, welke aan anderen door verhaasting of roekeloosheid te beurt zijn gevallen.

XLII. Waarneeming,

Wegens eene verlosſing, waar in het kind met de billen voorkwam, de borst naa vooren gekeerd.

Den 12 Maij 1781 werd ik gehaald, vier uuren van hier; onder weg werd mij verhaald, dat

dat de vrouw tweemaal vier en twintig uuren geleeden van een kind verlost was en kort daar na een tweede met den arm voorkwam, waar van de Vroedvrouw haar niet heeft kunnen verlosſen. Ik bevond de vrouw zeer zwak en afgemat, zoo door den langduurigen arbeid, als door mishandeling der Vroedvrouw: de arm was met een gedeelte der borst doorgezakt; dezelve zag paars, en was geheel koud. De uithangende arm toonde mij, dat het hoofd in de regter zijde lag de rug na agteren gekeerd. Ik liet de vrouw op het kort bed leggen, en behoorlijk onderſteunen. Ik ging met de regterhand over de borst en buik in de baarmoeder; doch ik vond de zelve droog, en om het kind geſpannen; waarom ik met den rug der hand langs de wanden der baarmoeder ſtreelde, waar door ik zoo veel ruimte bekwam, dat ik de voeten, welke tegen de billen gebogen lagen, kon vatten. Ik bragt eerst de regter, en daar na den linker voet binnen de ſcheede, ik omvatte ze beide met een doek, om het kind te keeren; de borst en arm ſloopen binnen de baarmoeder, en maakten plaats voor de billen, welke op het zelfde oogenblik in het bekken zakten, en de geheele verlosſing hadt geen kwartier uurs geduurd. Het kind was reeds eenigen tijd dood geweest, maar de moeder is ſpoedig herſteld.

AAN-

AANMERKING.

Ik twijffel geenzins, of de leezer zal in deeze en de voorige waarneeming reeds gezien hebben, dat ik geen gebruik maak van de zoogenaamde vooraf bereiding. Ik heb deeze kunstgreep bij den Grooten *Levret* op de pop of *Phantome* meenigmaal gedaan, en zien doen; doch ik heb al vroegtijdig ondervonden, dat het een oneindig onderfcheid is, deeze handgreep aan een pop of aan een mensch te verrichten; het jammerlijk kermen der lijderesfen, op de minfte pooging, welke ik aanwende, om het kind op te werken, hebben mij wederhouden, hiermede voort te gaan, en doen befluiten, maar regtftreeks de voeten te haalen; waar bij ik mij zoo wel bevonden heb, dat ik nimmer van deezen regel ben afgeweeken. Indien men, onzijdig en met de vereischte naauwkeurigheid de zaak wil onderzoeken, zal een iegelijk van het nuttelooze en gevaarlijke deezer handgreep overtuigd worden. Eens veronderfteld zijnde, de waters zijn nog maar weinigen tijd te vooren afgeloopen, dan is 'er gemeenelijk nog ruimte en de wanden der baarmoeder zijn nog zagt en rekbaar, waar door men de keering gemaklijk kan verrichten, zonder de vooraf bereiding: maar zijn de waters langen tijd verloopen, de baarmoeder droog en om het kind gefpannen, in welk geval de vooraf bereiding

meest al word aanbevoolen; dan durf ik wel zeggen, dat het in dit geval volſtrekt onmooglijk is, het kind op te werken, men zal veel eer de baarmoeder van de ſcheede afſcheuren, dan het kind opwerken; en waarvan ik de doodelijke gevolgen in de twee volgende waarneemingen zal aantoonen.

Het komt mij onbegrijpelijk voor, dat de meeste nieuwe ſchrijvers de vooraf bereiding nog blijven aanbeveelen, en 'er het ſchaadelijke niet van zouden ondervonden hebben; te meer, omdat eenigen voor het overige op eene voortreffelijke wijze over de Vroedkunde geſchreven hebben, en welker werken ik hoog waardeere.

Ik vertrouw, dat deeze Aanmerking eenigen invloed zal hebben op den geest der jonge Vroedkundigen om van de vooraf bereiding geheel af te zien, en mijne manier, hier voor, beſchreeven, zullen navolgen; ik kan hen tevens verzeekeren, dat zij 'er zich wel bij zullen bevinden. Doch wanneer, iemand onverhoopt, met de vooraf bereiding te zeer vooringenoomen, in deeze dwaaling wil volharden, dat hij dan lette op het jammerlijk en klaaglijk ſchreeuwen en kermen van het benaauwde ſchepſel; en indien hij voor medoogen vatbaar is, zal hij wel dra van zijne kwaade behandeling wederhouden en overtuigd worden.

XLIII. Waarneeming,

Aangaande eene verlosſing, waar in het kind met den arm gebooren was, en ik de baarmoeder van de ſcheede afgeſcheurd vond.

Den 3 Februarij 1769. werd ik gehaald twee uuren van hier, bij eene arme vrouw; ik vond het ongelukkig ſchepſel in eenen doodelijken toeſtand, het aangezigt doodverwig, handen en voeten koud, met een zwakke en ſnelle pols, zonder ſpraak of kennis, onophoudelijk kreunende. Ik vraagde aan de bijzijnde vrouwen, na de oorzaak van den akeligen toeſtand, waar in deeze vrouw lag. De Vroedvrouw verhaalde mij, dat zij twee dagen te vooren bij de vrouw gekomen was, en haar in arbeid had gevonden, dat twee uuren na haare komst het water was gebrooken, en te gelijk een arm was uitgevallen. Dat zij haar best gedaan hadt, om den arm in te brengen, en te houden; maar dat hij telkens weder was uitgevallen; doch dat zij den arm nu wel vier uuren had binnen gehouden. Ik begreep wel hoe zij den arm had ingebragt; ik bevond zoo als ik vermoed had, den arm geplooit in de ſcheede doch geenzins zoo als ik nader ontdekte: de hand ſtak agter door een gat der ſcheede, waar van de baarmoeder wel vier duim was afgeſcheurd; ik gaf

aan

aan de bijſtanders kennis van het geval, en dat de verlosſing weinig zou baaten; dan ik werd met traanen gebeeden, ik zou de vrouw toch verlosſen, en niet hoopeloos verlaaten; het welk ook geenſins mijn voorneemen was: het was de regter arm, welke tot aan de ſchouder uithing; het kind lag voor over, het hoofd in de regter, en de billen in de linker zijde; ik ging met de regter hand langs de borst in de baarmoeder; dezelve was droog en om het kind ſaamengetrokken; de linker arm lag geplooijt tegen de borst, welken ik ontplooijde, en in de ſcheede bragt, waar door ik meer ruimte bekwam om bij de voeten te komen, welke ik een voor een buiten de ſcheede bragt, en vervolgens de vrouw binnen weinige minuten verloste. Het kind was dood, en de Moeder overleed denzelfden dag.

AANMERKING.

Het is eene gewoonte van de meeste Vroedvrouwen, den arm in de ſcheede te plooijen, en als zij den arm binnen de ſcheede kunnen houden, zijn zij over zich zelve zeer wel voldaan; even als of zij hier mede eene groote daad uitgevoerd hadden, en waar bij zij het gemeenlijk laaten berusten, en moeder en kind aan hun ongelukkig lot en eenen onvermijdelijken dood overgeeven, ten zij de vrugt zeer klein, het bekken zeer ruim

ruim is, de kragten van de moeder zeer groot, om het kind dubbeld uit te drijven; of wel dat 'er eene kundige hand tijdig ter redding bij komt, doch deeze Vroedvrouw heeft het bij het inbrengen van den arm niet gelaaten; zij heeft het kind willen opwerken, waar door zij den hals der baarmoeder van de fcheede heeft afgefcheurd.

XLIV. WAARNEEMING,

Wegens eene verlosfing, waarin het kind met een arm tot aan den fchouder geboeren was, en de hals der baarmoeder van de fcheede was afgefcheurd.

Den 15 Augustus 1785, namiddag omtrent vier uuren, werd ik gehaald, meer dan drie uuren van hier; ik vond de vrouw buitenmaaten afgemat, zij klaagde jammerlijk over de onlijdelijke pijnen, welke zij ondergaan hadt, en tot den dood angftig, en benaauwd, uit vreeze van andermaal nieuwe fmerten te zullen moeten lijden. Ik vertroostte haar zoo veel ik kon, met eene fpoedige en min pijnelijke verlosfing te belooven. Ik vond 'er een Chirurgijn en Vroedvrouw, deeze verhaalde mij, dat de vrouw den voorigen nacht den arbeid had beginnen te voelen in den ochtend het water was afgebrooken, en de arm was uitgevallen; dat zij vrugteloos haar best gedaan hadt

hadt om het kind te keeren, de naastbeſtaanden deezen Heer hadden gehaald op den Chirurgijn wijzende; deeze zeide; hij had maar tweemaal getendeerd om het kind op te werken, en te keeren. Ik liet de vrouw van haar bed op het kort bed leggen; ik bevond dat de hals der baarmoeder van de ſcheede was afgeſcheurd, in de regter zijde na agteren. Ik kon de geheele hand ~~niet~~ door de opening inbrengen, en de baarmoeder aan de buiten zijde betasten, de regter arm was tot aan den ſchouder uitgevallen; de boven arm gebrooken, en de ſchouder ontwrigt, het kind lag op zijne zijde, het hoofd in de regter en de voeten in de linker zijde; ik ging met de regterhand in de baarmoeder, haalde de voeten, een voor een, en verloste de vrouw in tien minuten van een dood meisje. De moeder overleed den volgenden of den tweeden dag.

AANMERKING.

Zie daar! twee ongelukkige gevallen, de eenigſte, welke ik van deezen aart heb ondervonden, welke men te regt, zoo ik meen, als gevolgen van de opwerking of vooraf bereiding mag aanmerken. Een ieder kan uit het verhaalde oordeelen, wat ondraagglijke pijnen moeder en kind door deeze verkeerde behandeling hebben ondergaan, en waarvan zij beide ſlagtoffers geworden zijn.

Wie zich het meest aan deeze mishandeling fchuldig gemaakt heeft, kan ik niet bewijzen; doch ik heb in hun bijzijn getoond, hoe gemaklijk en fpoedig eene geoeffende hand een kind kan keeren, en tijdig ondernoomen, moeder en kind behouden.

Ik waarfchouw alle jonge Vroedmeefters, wanneeer zij bij eene verlosfing geroepen worden, waar voor af eene Vroedvrouw of Vroedmeefter bij geweest is, zorgvuldig te onderzoeken, of moeder of kind niet beleedigd zijn; en zulks bevindende, 'er verflag van te doen, aan de bijftanders; op dat de blaam en verwijting, waar aan een ander zich heeft fchuldig gemaakt, niet op hem komen. Ik had deeze raadgeeving in dit geval zelfs niet gebruikt, met inzigt, dat zij beide nog jong in de praktijk waren, en dus in eens het vertrouwen voor altoos zouden verlooren hebben: doch mijne toegevendheid werd flegt beloond, de kwaadaardigheid heeft getragt mijnen goeden naam te bezwalken; maar zij hebben hun fchandelijk oogmerk niet kunnen bereiken.

XLV. Waarneeming,

Wegens eene Verlosfing, waar in het kind met den arm en navelftreng gebooren was.

Den 17 Julij 1769 namiddag werd ik gehaald drie uuren van hier, bij eene vrouw wel-

welke reeds driemaal vier en twintig uuren in arbeid geweest was. Ik werd door haar Doctor bij haar geleid, de vrouw was zeer afgemat, en geheel kragteloos, met een verwilderd gelaat; ik kon naauwlijks een woord ten antwoord krijgen; zij bleef een wijl alle aangeboodene hulp weigeren, zij had al beulen genoeg aan haar lijf gehad, zeide zij; evenwel door aanhouden en vleijen, begon zij naar reden te luifteren, en befloot eindelijk, om zich door mij te laaten helpen. Middelerwijl kwam 'er een Heer met een rooden japon en groenen sjerp om 't lijf in de kamer, na eenige misfelijke buigingen gemaakt te hebben, verhaalde hij mij, met eene gemaakte deftigheid, dat hij op aanraaden der Vroedvrouw door de vrienden verzocht was geworden, om de vrouw te verlosfen; dat het kind met den arm en navelftreng gebooren was; dat hij herhaalde reizen beproefd hadt de vrouw te verlosfen, maar zich te vergeefs vermoeid hebbende, het werk hadt opgegeeven; doch dat hij zorg gedraagen hadt de navelftreng af te binden; zoo dat ik zeker kan zijn, dat het kind dood is, antwoorde ik hem heel droog; waarop Mijn Heer regtsom maakte, en fchielijk de kamer uit ging.

Ik liet de vrouw op een kort bed leggen, en behoorlijk onderfteunen; ik bevond zoo als Mijn Heer gezeid hadt, de navelftreng afgebonden, de regter arm was tot aan den fchouder geboorен; het kind lag op zijne

reg-

regter zijde; het hoofd in de linker zijde der moeder, met den rug tegen de ſchaambeenderen; de billen hoog in de regter zijde; ik ging met mijne linker hand langs den rug en billen in de baarmoeder, welke droog en om het kind geſpannen was, waar door ik met moeite aan de voeten kwam, ik bragtze een voor een in de ſcheede; ik konze niet laager brengen, zij waren zoo glibberig, dat ik genoodzaakt was, om ieder een ſtrik te leggen, waar na ik het kind keerde, en in minder dan een kwartier uurs de vrouw verloste. Ik verliet de vrouw in eenen hoopeloozen toeſtand, dan door de goede zorg van haar Docter is zij behouden, en volmaakt gezond geworden.

Aanmerking.

Kan men wel eene verder gaande en onverſchoonelijker dômheid uitdenken, dan die van deezen Chirurgijn? te meer wijl hij reeds veele jaaren in praktijk geweest was; daar bij is hij het verwaandſte en trotsſte ſchepſel, dat men kan ontmoeten; hij is Chirurgijn, te gelijk Doctor, Appotheker en Vroedmeeſter, en hij heeft het geluk gehad, met deeze vierdubbelde vertooning, veel geld te verzamelen.

Nimmer heb ik een mensch gevonden, welk onverzettelijker bij haar voorneemen

bleef van te ſterven, dan deeze vrouw; doch door aanhouden, heb ik overwonnen.

Men moet zich nimmer laaten affchrikken door de hardnekkigheid der vrouwen, noch gevoelig toonen over de ſmaadelijke en hoonende uitdrukkingen; zij doen het in eene vervoering van geest, welke men ligtelijk kan verſchoonen en verdraagen, als men haaren benauwden toeſtand in overweeging wil neemen; te meer als zij reeds zoo veel geleeden hebben.

Het is mij eens overgekomen, dat ik bij eene vrouw gehaald zijnde om haar te verlosſen van een kind, het welk met den arm geboren was; ik wilde haar mede van het bed helpen; doch zij begroette mij met eene zwaare vuiſte ſlag op het hoofd.

Ik liet haar in een armſtoel zetten, en trachtte haar door goede woorden tot reden te brengen; wanneer ik meende op haar iets gewonnen te hebben, wilde ik mij van deeze kalmte bedienen, om haar te onderſlaan, doch zoo dra zij het bemerkte, gaf zij mij een ſtamp met den voet, dat ik met ſtoel en al agter over tuimelde. Ik gaf den moed daarom niet verlooren, ik maakte een kort bed, oeffende nog veel geduld, tot dat zij gewillig ſcheen om op het kort bed te gaan; doch zoo dra zij merkte, dat ik haar wilde aanraaken, zou zij andermaal begonnen hebben; doch haare poogingen waren te vergeefs; ik had voor ditmaal verzocht, dat

han-

handen en voeten wel vastgehouden wierden. Ik verloste haar binnen weinige minuuten van een gezonden jongen.

Ik heb dit geval willen verhaalen, op dat jonge Vroedmeesters, zich niet door eene kwaade bejegening zouden laaten affchrikken, en de arme lijderesfe onbarmhartig verlaaten; gelijk ik Vroedmeesters gekend heb, welke geene de minfte toegevendheid wilden gebruiken; de vrouwen met harde en bedreigende woorden behandelden, en bij gemeene menfchen, waar niet veel te trekken is, onder een beuzelagtig voorwendfel, de arme fchepfels hulpeloos verlaaten hebben. Dan deeze wreedaarts zijn niet vatbaar voor het zielsvermaak, het welk een aandoenelijke ziel gevoelt, als hij niet alleenelijk, eene verwaarloosde en tot den dood benaauwde vrouw, in weinige minuten, alle haare fmerten en benauwdheid ontneemt; maar ook haar en haar kind den dood ontrukt, en aan haaren dierbaaren en bedroefden echtgenoot, en het geheele huisgezin, als het ware, wederfchenkt.

XLVI. Waarneeming,

Aangaande eene verlosſing, waarin het kind met den arm tot aan den ſchouder, gebooren was, denwelken een Chirurgijn wilde afſnijden.

Den 25 April 1760 was ik voor twee dagen een naastbeſtaanden gaan bezoeken; op een namiddag werd mij door een Chirurgijn van het Dorp verhaald, dat 'er een kwartier uurs buiten de plaats eene vrouw, van daags te vooren, in arbeid was, en heden voormiddag een Vroedmeester van een na bij liggend Dorp bij gehaald was, dat de vrouw nog niet verlost was. 's Nachts omtrent half twaalf kwam de man van deeze vrouw, aan het huis van mijn Vriend, en verzocht mij te ſpreeken; de man weende bitterlijk, en verzocht dat ik toch zoo goed wilde weezen, van bij zijne vrouw te komen. Mijn Vriend vraagde hem of het dan zoo ſlegt met zijne vrouw geſteld was? zij kan wel dood zijn voor dat ik wederom t'huis kom zeide hij. Mijn Vriend wilde mij afraaden, mede te gaan; want de vrouw kan onder uwe handen ſterven, en dan zal de ſchuld op U leggen; doch ik voelde te veel genegenheid, dan dat ik met den man niet mede zoude gaan.

Zoo dra ik in het huis kwam, trad de Chirurgijn Vroedmeester na mij toe, toonde mij

veele beleefdheid en ſcheen zeer in zijn ſchik met mijne komst; vervolgens verhaalde hij, dat 's morgens omtrent agt uuren bij de vrouw gekomen was, dat het kind met den arm tot aan den ſchouder gebooren, en zeer gezwollen was; dat hij kort namiddag, aan de vrienden had voorgeſlagen om den arm weg te nemen, het welk zij geenzins hebben willen toeſtaan, en gij weet Mijn Heer! zeide hij, dat 'er weinig aan gelegen is, van een dooden romp een lid weg neemen: ik vraagde of hij zeker kon zijn, dat het kind dood was? ja dat was voormiddag al dood. Ik vraagde wat zeker teeken hij daar van hadt; en zeide dat men hier mede voorzigtig en niet roekeloos moest handelen; dat voornaame Vroedmeesters de misſlagen begaan hadden van leevende kinderen als dooden te behandelen, en doodelijk gewond nog leevend hebben zien ter wareld komen; en dat ik daarenboven geene de minſte reden kon vinden, om den arm weg te neemen; want dat deezen, alhoewel gezwollen, weinig aan de verlosſing zou hinderen; dat hij zeer kwalijk hadt gedaan; met de verlosſing zoo lang uit te ſtellen; dat dezelve veel gemaklijker zou geweest zijn, bij zijne komst als tegenswoordig; doch dat ik vertrouwde, de vrouw als nog binnen weinige minuten te zullen verlosſen. Gelieft dan maar te beginnen, zeide hij; de vrouw lag in eene bedſtede, zij ſcheen uitermaaten afgemat, het aange-

zigt bleek, eene zwakke ſtem, kleine pols, en was bijna wezenloos. Ik bevond zoo als de Chirurgijn mij gezeid had, den arm dik gezwollen en tot aan den ſchouder uithangende. Ik gaf den gevaarlijken ſtaat van de vrouw aan de vrienden te kennen, en dat ik de vrouw binne weinige minuten wel kon verlosſen; maar dat ik niet kon belooven, dat de vrouw zou behouden blijven; want dat ik haar zoo ſlegt bevond, dat ik vreesde, dat zij kort na de verlosſing zoude ſterven. Zij verzochten, ik zou mijn best doen; ik had voor geene verwijtingen te vreezen.

Ik liet de vrouw op de zagtſte wijze op een kort bed leggen, en behoorlijk onderſteunen: ik onderzocht de ligging van het kind, en bevond, dat het eenigzins op zijne regter zijde lag, met het hoofd op het regter darmbeen; ik ging met mijne regter hand langs de borst en buik in de baarmoeder tot aan de voeten, welke ik een voor een in de ſcheede bragt, en vervolgens verloste ik de vrouw binnen zeven minuten van eenen gezonden en kloeken jongen. Hij ſchreeuwde aanſtonds met luiderkeele, tot ſchande van den Chirurgijn en verwondering van de omſtanders.

De nageboorte volgde gemaklijk en de vrouw is vrij ſpoedig herſteld, en heeft na deeze reis nog verſcheiden kinderen gebaard.

Het

Het kind is thans een mooij mansperſoon; ik heb hem voor weinige maanden nog geſprooken.

AANMERKING.

Mag ik niet met het grootſte recht zeggen, dat het een geluk voor moeder en kind is geweest, dat ik mij des tijds in het Dorp bevond? want voorzeker, zou de moeder met haar kind in den buik geſtorven zijn. Hij was de eenige Chirurgijn in een verren omtrek, welke in zwaare verlosſingen gehaald werd; thans is het geheel anders geſteld; dan of het nu beter is, twijffel ik zeer. Men vind heden bijna geen Dorp, waar men een Chirurgijn vindt, of men vindt een Vroedmeester; doch hoe onverdiend zij zich deezen naam aanmatigen, zou ik door een groot getal voorbeelden, van de barbaarſte mishandelingen kunnen aantoonen; en waar van 'er in het vervolg nog wel eenigen zullen voorkomen.

Het is allerbeklaaglijkst, dat Regenten van kleine ſteden, en het platte land zoo zorgloos zijn, in eene zaak van zoo veel aanbelang voor de maatſchappije. Zij laaten ieder wie maar begeert, deeze zoo nuttige kunst oeffenen; en offchoon 'er de wreedſte en ſtrafbaarſte mishandelingen onder hun oog geſchieden, zij laaten ze als ongemerkt voorbij gaan. Het is wel waar, men vindt eene

enkele plaats, waar van de Regenten het kwaad hebben trachten tegen te gaan, door aan niemand het oeffenen der Vroedkunst toe te laaten, dan aan die geenen, welke een behoorlijk *Examen* ondergaan hebben; maar dan weeten deezen wederom een middel, om het goede oogmerk hunner Regenten vrugteloos te maaken. Zij vervoegen zich uit eigen verkiezing, bij een of ander Vroedkundigen, waaronder men 'er vindt, welken de laffe en wraakbaare toegevendheid hebben, van onder eene beuzelagtige voorwaarde, eene Atteſtatie te geeven, welke zij aan de Wethouderſchap vertoond hebbende, gevolmagtigd worden, om allerwegen hunne onbedreeven handen, en moordtuigen ſtraffeloos te gebruiken.

XLVII. Waarneeming,

Wegens eene verlosſing, waarin het kind met het agterhoofd op het linker darmbeen was blijven zitten; het aangezigt naa de regter zijde gekeerd zijnde.

Den 10 Maart 1785 's avonds omtrent elf uuren, werd ik verzocht door twee perſoonen, welke zeer ontroerd waren, om bij eene vrouw te komen, welke in arbeid, en in een ſlegten toeſtand was; zij verzochten, ik moest toch ſpoedig mede komen, want

N. N. was bezig met vrouw en kind te vermoorden.

Ik vond de vrouw halfzittende dwars in een ledikant liggen, met de voeten tegen de zijdplank; waarlijk eene ongefchikte ligging voor eene verlosfing. Ik onderfloeg de vrouw, zoo als zij lag, ik bevond, dat het hoofd aan den ingang van het bekken was blijven zitten, met het agterhoofd op het linker darmbeen, het aangezigt na de regter zijde gekeerd, de baarmoeder was ter grootte van eene hand geöpend, ik beval dat men de vrouw behoorlijk in het ledikant zoude leggen, om haar van deeze gedwonge en lastige ligging te verlosfen. Ik had dit zoo dra niet bevoolen, of ik zag een man (welke ik vooraf niet gezien had) van onder de vrouw en een ftapel hoofdkusfens kruipen, welke al zugtende zeide, wat ben ik blijde, dat ik verlost word; eene belaglijke vertooning, was het in eene andere omftandigheid geweest.

De vrouw fcheen zeer benaauwd en afgemat; zij hadt een kleine en fnelle pols, zij had verfcheide flaauwten gehadt, waar van eenige lang hadden aangehouden, en waar door de ontfteltenis algemeen was geworden. Verder werd mij verhaald, dat het water omtrent den middag gebrooken was, en de vrouw federt eenige uuren geen arbeid had gehad. Intusfchen viel mijn oog op een ftoel, welke nevens het ledikant ftond, waar op ik de tang van *Le Vret* geheel met bloed

geverfd zag liggen, ik vraagde wat daar mede gedaan was? de vrouwen antwoordden bijna allen te gelijk, daar mede heeft hij wel twee uuren bezig geweest; dan de Chirurgijn, die zich voor Vroedmeester uitgeeft, en aan wien de verlosfing van den beginne was toevertrouwd geworden, antwoordde heel onbefchaamd, dat hij die gebruikt hadt, om de vrouw te verlosfen. Ik antwoordde hem, dat de tang een overheerlijk werktuig is, in geoefende handen; maar dat hij 'er een ontijdig en kwaad gebruik van gemaakt had; want dat het hier geenzins het geval was, om de tang te gebruiken; waarop hij geheel onbefchoft antwoordde: was zij maar wat langer, ik zou het 'er wel meê gekreegen hebben. Ik wil wel bekennen, dat ik verbaasd ftond, over zijn vermetel en ongerijmd antwoord. Ik antwoordde, dat ik aan zijne jongheid veel toe wilde geeven; doch, dat hij ten minften diende te weeten, dat men nimmer werktuigen, hoe genaamd, mag gebruiken, als men de verlosfing met de hand kan verrichten, welken regel door alle Vroedkundigen bezegeld word: en voor een oogenblik eens vooronderfteld zijnde, gij had de vrouw met de tang verlost, dan hadt gij nog groflijk tegen den voornaamften regel der kunst gezondigd; want dat men deeze vrouw met ongewapende handen kan verlosfen, zal ik u binnen weinige minuten laaten zien.

Ik

Ik maakte in haast een kort bed, waarop ik de vrouw behoorlijk liet leggen en onderfteunen; ik onderzocht nogmaals de ligging van het kind, en bevond zoo als ik hier reeds vermeld heb; ik ging met de linker hand langs het aangezigt, borst en buik in de baarmoeder, welke zeer om het kind was faamengetrokken, zoo dat ik langzaam en niet zonder moeite tot aan de voeten kwam, welke ik een voor een in de fcheede bragt, om dat ik ze niet laager kon brengen; en dewijl zij zeer glibberig waren, was ik genoodzaakt, om een voet een ftrik te brengen, waar door ik meer vastheid kreeg, en de vrouw binnen de tien minuten verloste van een zwaaren jongen; hij was in den beginne flaauw; doch bekwam fchielijk; het is thans een zeer kloek kind; de nageboorte volgde kort na het kind; de gevolgen van de kraam zijn, buiten verwagting, zeer voorfpoedig geweest.

AANMERKING.

Men heeft uit het verhaal deezer waarneeming wederom gezien, door welke onbevoegde fchepfels de Vroedkunde geöefend wordt; hoe jammerlijk zouden moeder en kind zijn omgekomen! was ik niet ter redding toegefchooten!

In het vervolg is mij verhaald, dat den dag voor de verlosfing, de vrouw eenige pijn

pijn gevoelende, om den Chirurgijn gezonden hadt, dewelke haar een flesje bezorgde, waar van zij fomtijds een lepel vol moest gebruiken; haar tevens beveelende, het bed te houden, en op den rug te blijven liggen; doch eenige uuren daar na zich wel bevindende, was zij opgeftaan, de Vroedmeester (want hij noemde zich zelve een jongen Vroedmeester) bij haar komende, beftrafte haar, over begaane ongehoorzaamheid, waar mede de vrouw hartelijk lachte. Verder is mij verhaald, dat hij langer dan twee uuren met de tang in haar ligchaam gevroet, en haar onverdraaglijke pijnen aangedaan hadt, waar over zij jammerlijk kermde, en bij aanhoudendheid uitriep, gij vermoordt mij, tot dat zij aan de pijnen niet langer kunnende wederftaan in flaauwte viel. De bijzijnde vrouwen waren tot in haare zielen getroffen, en liepen als zinnelooze menfchen door het huis, fchreeuwende, moet men dan zoo moeder en kind zien fterven! tot dat 'er eindelijk befloten werd om mij te zenden.

Ik heb dit alles wat wijdloopig willen verhaalen, op dat ieder leezer zou kunnen zien, hoe gevaarlijk het is eene kunst van zoo veel gewigt en aanbelang aan onkundigen en onbedreeven handen toe te laaten. En deeze onbefchaamde moest eene lange tang hebben, om dergelijke verlosfing te volvoeren! Wee! het ongelukkig fchepfel, welke 'er de proef van zou moeten ondergaan; had hij eenige kun-

dig-

digheid bezeeten; dan had hij, zoo dra het water gebrooken was, de voeten moeten haalen, en het kind keeren, het welk des tijds eene geringe moeite zou geweest zijn, maar helaas! hij was zoo verre niet verlicht.

De baarmoeder was droog en om het kind gefpannen, zoo als ik in de waarneeming reeds vermeld heb.

Zouden de pijnen door het geduurig inbrengen der tang veroorzaakt, 'er niet veele aanleiding toe gegeeven hebben? ik meen ja.

Ik was omtrent tien minuten met de verlosfing bezig geweest, het was de vrouw haar tweede kraam; de eerftemaal, was zij door een Vroedvrouw zeer voorfpoedig van tweelingen verlost.

XLVIII. Waarneeming,

Wegens eene verlosfing, waar in het kind met het hoofd voorkwam, het aangezigt naar de regter zijde gekeerd.

Den 7 September 1785 werd ik gehaald twee uuren en een half van hier bij eene vrouw, welke in arbeid was, en door haare Vroedvrouw niet konde verlost worden, welke mij verhaalde, dat de vrouw den gantfchen nacht gefteund hadde en het water tegens den ogtend gebrooken was; dat zij toen

toen ontdekt had, dat het hoofd voorkwam, doch heel hoog was blijven zitten; dan dewijl de arbeid goed was, zoo hoopte zij de vrouw te zullen verlosfen; maar dat zedert middag, den arbeid verflappende, het hoofd als onbeweeglijk was blijven zitten; waarom zij het niet langer heeft durven afwagten, en om mij heeft gezonden.

De Vroedvrouw hadt reeds een kort bed gemaakt, waar op ik de vrouw liet leggen en behoorlijk onderfteunen. Ik bevond, dat het hoofd aan den ingang van het bekken lag, het aangezigt naa de regter zijde gekeerd; ik ging met de linker hand zonder moeite in de baarmoeder, langs het aangezigt borst en buik tot aan de knieën, welken ik ontplooijde, omvatte beide de voeten, en verloste de vrouw binnen drie minuten, van een gezond meisje; de nageboorte volgde niet lang na het kind; en de vrouw is fpoedig van haar kraambed herfteld.

AANMERKING.

Het was te wenfchen, dat alle Vroedvrouwen, zoo tijdig om onderftand verzochten, als deeze Vroedvrouw gewoon is te doen, daar zouden door eene ftrafbaare verwijling, zoo veele vrouwen en kinderen niet omkoomen, alhoewel zij het voor dit maal nog lang hadt uitgefteld, in vertrouwen, dat het eene goede hoofd-geboorte was.

Als

Als het water niet lang te vooren is gebrooken, de baarmoeder nog flap en vogtig is, dan is, in deeze ligging, de keering niet moeijelijk: maar in eene drooge en gefpannen baarmoeder, is het eene der zwaarfte.

Men moet altoos langs het aangezigt borst en buik in de baarmoeder gaan, en langs dien zelfden weg de voeten uithaalen.

XLIX. Waarneeming,

Aangaande eene verlosfing, waar in het hoofd voorkwam, het aangezigt na de linker zijde gekeerd.

Den 3 September 1773 werd ik gehaald, twee uuren van hier, bij eene vrouw, welke omtrent driemaal vierentwintig uuren in arbeid geweest was, en de waters meer dan tweemaal vierentwintig uuren waren afgeloopen. De vrouw was zeer afgemat, en geheel kragteloos; het hoofd zat op den ingang van het bekken, welk het bijna geheel ftopte: door de *fontanel* en naaden kon ik ontdekken, dat het aangezigt naa de linker zijde gekeerd lag; ik overwoog een wijl, hoe ik de verlosfing best zou onderneemen, het zij met de tang, of het kind keeren; in beide voorzag ik veele zwaarigheid; doch om dat het hoofd den geheelen ingang ftopte, befloot ik de verlosfing met de

de tang te beproeven; dan zij glipte tot twee reizen af, waar om ik 'er van af ging, en befloot het kind te keeren. Ik maakte het kort bed eerst wat hooger, met de regter hand langs de linker zijde van het bekken in de baarmoeder willende gaan, bevond ik, dat het hoofd het zelve zoo naauw bezettede, dat ik 'er mijne vingers niet kon tusfchen brengen, ik trachte het hoofd op het regter darmbeen te werken, het welke ik niet zonder veele moeite verrichte; vervolgens ging ik langs het aangezigt, borst en buik, tot aan de voeten, waarmede ik ook veele moeite had, vermits de baarmoeder zeer droog en fterk om het kind gefpannen was; ik bragt de voeten een voor een in de fcheede, ik was genoodzaakt om ieder voet een ftrik te brengen, waarna ik het kind keerde, en de vrouw verloste van een zwaaren jongen, welke al een wijl dood fcheen geweest te zijn.

De vrouw is voorfpoedig van haar kraambed herfteld.

Aanmerking.

Ik heb meermaals ondervonden, dat men met de tang niet flaagt, als het hoofd zoo hoog zit; alhoewel men zich verzekerd houdt, dat de tang wel is aangelegd, en het hoofd wel omvat, flipt ze toch veelmaal af, voor al wanneer het hoofd geene goede ligging

heeft;

heeft; waarom ik verkies het kind te keeren, liever dan de vrouw vrugteloos te pijnigen en af te matten; behalven dat het inbrengen der tang pijnelijk is, word de lijderesse bevreesd en moedeloos, en de Vroedmeester op wien zij allen het oog houden, verliest door de herhaalde te leurstelling, het vertrouwen, het welk zij in hem stelden.

Was ik niet bevreesd geweest, (zoo als ik werkelijk ondervond) dat de baarmoeder droog en om het kind gespannen was, en de keering bezwaarlijk zou maaken, ik zou vooraf de tang niet gebruikt hebben, het welk ik, in dergelijk geval, na deezen ook nimmer gedaan heb.

Alleen in deeze gevallen doe ik de opwerking, en werk het hoofd op de eene of andere zijde zoo verre, dat ik mijne hand bezijden het hoofd in de baarmoeder kan brengen.

L. WAARNEEMING,

Wegens eene verlossing, waar in het kind tot aan het hoofd gebooren was, en met de kin aan de schaambeenderen was blijven haaken.

Den 10 November 1761 werd ik in haast gehaald, bij eene vrouw, welke van haar eerste kind in arbeid was. Ik bevond de vrouw bijna wanhopig over haaren toestand;

 mij

mij werd verhaald, dat het kind meer dan drie uuren tot aan het hoofd gebooren was; dat de Vroedvrouw al haar vermogen had te werk gesteld, om het hoofd te haalen; maar geen kans ziende, om mij hadden gezonden. Ik vertrooste de vrouw, met haar eene spoedige verlossing te belooven: ik vermoedde, zoo als ik ook bevond, dat de kin aan de schaambeenderen was blijven haaken; ik kon geen tekens van leeven ontdekken; ik maakte spoedig een kort bed, liet de vrouw 'er op leggen, en behoorlijk ondersteunen; ik ging voor de vrouw staan, omvatte met de regterhand de borst en hals van het kind, het hol der hand op de borst, den duim onder de regter oxel, de voorste vinger over den zelfden schouder, de overige vingers over den linker schouder; met de linker hand ligte ik het ligchaam regt om hoog, ik ondersteunde het zelve in deeze rigting met mijn lijf, ik trok met de regter hand regt opwaards, terwijl ik met de vingers der linker hand het hoofd trachte te bestieren, en door deeze dubbelde bewerking, het hoofd over den stompen hoek van het heiligbeen te doen glijen, en in het bekken te laaten zakken; doch ik werd wel dra ontwaar, dat mij deeze handgreep, voor ditmaal, niet zou gelukken; ik onderzocht wat 'er de oorzaak van moogt weezen, en bevond, dat de stompe hoek van het heiligbeen, te veel binnenwaards was geboogen, waarom ik van dee-

ze

ze handgreep afging om eene andere te beproeven. Ik liet het ligchaam nederzakken; ik ging met de linker hand in de ſcheede; omvatte het agterhoofd zoo hoog ik kon, den duim plaatſte ik op de regterzijde van het hoofd, de twee voorſte vingers op de linkerzijde, waarmede ik het hoofd draaijde met het aangezigt na de linkerzijde van de moeder, te gelijk het kind opwaards duwende, en na de zelfde zijde draaijende; vervolgens verwisſelende van hand, ging ik met de regter hand langs de borst in de baarmoeder om een of twee vingers in den mond te brengen, en de kin te vatten: maar het hoofd was te weinig gedraaijd, ik kon maar alleen den voorſten vinger tusſchen de lippen brengen, waar mede ik zagtjes op dezelve drukte, tot dat ik den tweeden vinger in den mond kon brengen, en de kin vatten, wanneer ik het hoofd geheel op zijde draaijde; vervolgens heb ik gehandeld zoo als ik hier voor verhaald heb.

Het kind was een jongen, en zoo als ik reeds te kennen heb gegeven, dood.

De nageboorte volgde kort na het kind, en de vrouw is ſpoedig herſteld.

AANMERKING.

De eerſte handgreep, waar door ik de kin van de ſchaambeenderen trachtte te brengen, is mij meenigmaal wel gelukt, en verdient

ter navolging aangeprezen; doch men zal 'er niet altijd mede ſlagen, gelijk men in deeze waarneeming gezien heeft; men kan 'er alleenlijk met goed gevolg gebruik van maaken, als het bekken wel gemaakt en ruim is, of het hoofd in evenredigheid klein, waar van de Vroedkundige de reden ligtelijk zal bevatten, als hij de meeting van het hoofd in overweeging wil neemen. Men moet dan in dergelijke gevallen tot een andere handgreep zijne toevlugt neemen; ik heb geen betere handgreep kunnen vinden of uitdenken dan deeze, welke ik in de waarneeming heb verhaald, en welke mij nimmer mislukt is; niet te min moet men zich niet voorſtellen, dat zij zoo gemaklijk werd uitgevoerd, als zij oppervlakkig beſchouwd, voorkomt; want men kan zelden het hoofd geheel op zijde draaijen, om dat men het zelve niet hoog genoeg kan omvatten; doch men kan het hoofd altijd zoo veel draaijen, dat men een vinger in den mond van 't kind kan brengen, waar mede men het zelve zoo veel op zijde kan draaijen dat men de kin kan omvatten.

Eenige Schrijvers willen hebben, dat men een lepel der tang tusſchen de ſchaambeenderen en de kin over het aangezigt brenge, en daar mede als met een hefboom werke, en de lepel en 't hoofd te gelijk uithaale: doch deze konstbewerking komt mij onuitvoerlijk voor.

LI. WAARNEEMING,

Aangaande eene verlosſing, waar in het kind met een arm tot aan den ſchouder gebooren was, en de vrouw een mismaakt bekken hadt.

Den 3 Junij 1781, in den namiddag, werd ik gehaald anderhalf uur van hier. Ik vond bij deeze vrouw een Vroedvrouw en Vroedmeeſter; de eerſte verhaalde mij dat zij den voorigen dag bij de vrouw gekoomen was, tegens den avond; het water was gebrooken, wanneer 'er te gelijk een arm was doorgezakt, dat zij voor den middag om dien Vroedmeeſter gezonden hadt: deeze zeide, dat hij van mijne langduurige ondervinding onderricht zijnde, mij tot raad en onderſtand had laaten verzoeken, dat hij herhaalde reizen getracht hadt het kind te keeren; maar dat hij de hand in de baarmoeder niet hadt kunnen brengen; dat het ſcheen of 'er een *diaphragma* voor het kind zat, en mij vriendelijk verzocht, de verlosſing te willen doen.

De vrouw lag op een kort bed, zij was zeer moedeloos, doch nog kloek en ſterk: de regter arm was tot aan den ſchouder gebooren, uit wiens ligging ik oordeelde, dat het hoofd in de regterzijde van de moeder lag. Ik ging met de regter hand langs de borst om in de baarmoeder te komen, ik vond wel dra het zoo genaamd *diaphragma*,

het was de mond der baarmoeder, welke om de borst van het kind ſterk was ſamengetrokken; ik verwijdde denzelven zagtjes, eerst met eene en vervolgens met de andere vingers, tot dat ik de geheele hand kon inbrengen; zoo dra ik met de hand in de baarmoeder was, ontmoette ik beide de kniën, welken tegen den buik geboogen lagen, en ik gemaklijk zou hebben konnen ontplooijen; maar ik ging hooger met de hand in de baarmoeder, om meerder ruimte te krijgen; waar na ik de voeten een voor een vatte en buiten de ſcheede bragt, en het kind keerde; dan wanneer ik het hoofd wilde haalen, vond ik veel tegenſtand; ik onderzocht 'er de oorzaak van, en bevond dat het bekken geheel mismaakt was, de ſtompen hoek van het heiligbeen was geheel binnenwaards geboogen, die het bekken als in tweën verdeelde, waar van de linkerzijde de ruimſte was, waar in ik het hoofd ſchikte, en trachtte door te brengen, het welk ik niet zonder veel moeite verrichte; ik had bijna het hoofd afgetrokken; het kind was bij geluk niet groot.

De nageboorte volgde kort na het kind; en de moeder is ſpoedig herſteld.

AANMERKING.

Deeze Vroedmeester was niet onkundig, doch hadt door zijne jongheid nog weinig ondervinding gehad; als hij zoo veele jaaren zal gevroed hebben als ik, zal hij een dergelijk *diaphragma* beter leeren kennen.

Had ik het hoofd met de tang gevat, dan had ik mij veel moeite bespaard; doch om dat ik vooraf verzekert was, dat het kind niet meer leefde, en het hoofd niet groot was, hoopte ik hetzelve alle oogenblikken te zullen krijgen; maar ik vond mij bedroogen.

LII. Waarneeming,

Wegens eene verlosſing, waar in het kind met den arm voorkwam, en de vrouw een naauw bekken hadt.

Den 3 Januarij 1765 werd ik gehaald twee uuren van hier, bij eene vrouw, welke in arbeid was; het was een klein en tenger Vrouwtje; de Vroedvrouw verhaalde mij, dat zij in den nacht gehaald was; dat de vrouw geduurende drie of vier uuren goeden arbeid gehad hadt; waar door het water gebrooken en een arm was uitgevallen; dat dit nu de vierde kraam was, dat de voorige altijd ſmertelijk langduurig en zwaar geweest waren, waardoor de kinderen waren omgekomen; dat de vrouw en vrienden zeer verlangden, om een leevend kind te hebben, en in deeze hoope, tijdig om mij gezonden hadden, terwijl het kind nog leefde. Ik onderzocht met de vereischte aandacht het bekken, en de ligging van het kind; ik bevond dat de ſtompen hoek van het heiligbeen ſterk inwaards gebogen was, en de oorzaak was geweest van de zwaare verlosſingen; dan, dewijl het kind mij niet grof toeſcheen, ſchepte ik moed van het zelve leevend te zullen haalen; mijn voorneemen zijnde, om het hoofd met de tang te verlosſen, lei ik dezelve gereed op een ſtoel naast mij, de vrouw op het kort bed gelegd hebbende, bragt ik mijn

mijn linkerhand in de baarmoeder, welke flap en vogtig was; ik vatte beide de voeten, en keerde het kind in een oogenblik, het zelve tot aan het hoofd gebooren zijnde, onderzocht ik nogmaals het bekken, en bevond dat het hoofd, alhoewel niet groot, zonder de tang bezwaarlijk zou te haalen zijn; waarom ik zonder verwijl besloot, dezelve te gebruiken, Ik keerde het hoofd, met het aangezigt na de regterzijde, om de kleinste meeting van het hoofd naa de kleinste meeting van het bekken te schikken; vervolgens deed ik een doek om het lijf, en hefte het om hoog; ik verkoos eene der vrouwen, welke mij als de geschikste en bekwaamste toescheen en beval, dat zij het kind zoo als ik het haar overgaf, onbeweeglijk zou houden. Ik plaatste mij op een stoel voor de vrouw, en bragt een lepel aan de linker zijde over het agterhoofd, de andere aan de regter zijde over het aangezigt, dezelve overkruist en gesloten zijnde, bond ik beide de lepels met een band te saamen; ik nam het kind, liet het zakken, en ondersteunde hetzelve deels met de tang, en deels met mijne kniën; vervolgens trok ik al wiggelende van de eene naa de andere zijde, tot dat ik het hoofd in het bekken gebragt had, wanneer ik de tang losmaakte, en de verlossing volbragt op de manier hier voor verhaald.

Het kind, dat een jonge was, schreeuwde zoo dra het gebooren was, welk geluid allen verheugde.

De moeder zoog haar kind; en is ſpoedig herſteld.

AANMERKING.

Had ik het hoofd met eene ongewapende hand willen haalen, gelijk in de voorige waarneeming, dan zou het kind voorzeker zijn omgekomen, alhoewel het maar van eene middelmaatige grootte was. Of ſchoon ik het ontijdig gebruik der werktuigen veroordeel, en zoo veel vermijde als mogelijk is; niet te min oordeel ik, dat men in dergelijke gevallen verpligt is, zonder uitſtel zijne toevlugt tot de tang te neemen: want de kinderen kunnen in deeze omſtandigheid niet lang in leeven blijven, vooral, wanneer men eenig geweld wil gebruiken, om het hoofd door den doortogt te brengen, en zonder welk het onmogelijk is, het hoofd te verlosſen; daarenboven, kan men de tang in dergelijke gevallen even veilig gebruiken, als wanneer het met het hoofd eerst voorkomt.

Veelligt zal men mijne behandeling veröordeelen, van het hoofd op zijde te keeren en een lepel op het aangezigt te plaatſen; aangaande de eerſte beſchulding, heb ik reeds in de waarneeming reden gegeeven; en hier in zal een ieder met mij inſtemmen: maar de tweede zal men als een roekelooze behandeling veroordeelen: doch ik kan in waar-

waarheid betuigen, dat het kind door de tang geen de minfte beleediging ontvangen heeft; men kon alleenlijk eene ligte indrukking zien, welke na weinige uuren verdweenen is; dan hier over zal ik mij in het derde Hoofdftuk breeder verklaaren; waar in ik over het gebruik der tangen zal handelen. Veelen laaten, geduurende de bewerking, het ligchaam door een ander onderfteunen: doch ik heb door anderen geleerd, hoe gevaarlijk het is, op onbedreeven menfchen te vertrouwen; daarom gebruik ik nimmer iemands hulp, dan alleen in dergelijke gevallen, en tot zoo verre, als ik in de waarneeming heb vermeld. Men kan op de manier, hier voor verhaald, het kind behoorlijk onderfteunen: maar men moet hiertoe geene tang met een lange fpil gebruiken.

LIII. WAARNEEMING,

Aangaande eene zwaare verlosſing, waar in het kind met een arm voorkwam, en de vrouw een naauw en mismaakt bekken hadt.

Den 23 Maij 1769 werd ik gehaald, drie uuren van hier, bij eene vrouw, welke in arbeid was: de Vroedvrouw verhaalde mij, dat zij twee dagen te vooren gehaald was, en de vrouw met maatigen arbeid bevonden hadt, welke van tijd tot tijd hadt toegenoomen, maar in den beginne niets hadt kunnen beſlaan; dat, na verloop van eenige uuren, het water had beginnen te groeijen, niet groot en rond zoo als gewoonlijk, maar langwerpig als een darm, waar uit zij niet veel goeds voorſpelde, en eene verkeerde geboorte vreesde, gelijk ook gevolgd is: want gisteren morgen, het water breekende, zakte een arm door, welke ik heb getracht op te werken; maar alle mijne moeite is vrugteloos geweest, om dat hij telkens weder uitviel, waar door de vrouw en naastbeſtaanden verdrietig zijn geworden, en om U hebben gezonden.

Geduurende dit verhaal, had ik de vrouw met veel aandacht beſchouwd, en opgemerkt, dat zij niet wel gemaakt was; zij had een groot hoofd, het voorhoofd uitpuilende, de oogen diep in de oogholten, het aangezigt lang-

langwerpig, eene ſpitze kin, korten hals, breede ſchouders, over het geheel grove ledemaaten, en kort in malkander gedrongen. Uit dit alles vermoede ik een kwaalijk gevormd bekken te zullen vinden. Ik liet de vrouw op een kort bed leggen, en behoorlijk onderſteunen, ik plaatſte mij voor de vrouw, en bevond, dat het kind met den regter arm tot aan den elleboog gebooren was; uit de ligging van de hand kon ik oordeelen, dat het hoofd in de regter zijde lag. Ik beſmeerde mijne regter hand, en ging langs den arm en borst in de baarmoeder, ik vond wel dra, dat mijn vermoeden niet ongegrond geweest was: want ik bevond het bekken naauw, en misvormd, de baarmoeder, droog en naauw om het kind ſamengetrokken. Ik werkte zeer langzaam, wel voorziende, dat ik mijne kragten zou noodig hebben. Het kind lag eenigzins op zijne regter zijde, de borst en buik ſchuin opwaards naar de linker zijde, de kniën gebogen, met de hielen tegen de billen. Na dat ik, op de meer gemelde manier, de baarmoeder eenigzins verwijd had, ontplooijde ik de kniën een voor een, en bragt de voeten buiten de ſcheede; ik omvatte ze beide en trok op de hier voor beſchreevene wijze om de billen in het bekken te brengen: maar hier toe moest ik veel geweld gebruiken, en door vermoeidheid telkens rusten, om wat adem te ſcheppen; langzaam zak-

zakten de billen in het bekken, en de buik en borst volgden even bezwaarlijk; het kind tot aan den hals gebooren zijnde, ontplooij-de ik de elleboogen, het welk mede niet gemaklijk toeging. Ik onderzocht nogmaals het bekken, en bevond, dat het van vooren naar agteren naauw, en als in tweeën verdeeld was; de linker zijde wat ruimer dan de regter; het hoofd lag met het aangezigt naa agteren, het welk ik na de regter zijde keerde; vervolgens bragt ik een lepel der tang over het agterhoofd, en de andere over het aangezigt; dan ik had veel moeite met dezelve te overkruisen, en te sluiten: vervolgens trok ik al wrikkende naa de eene en andere zijde, doch meest na de linker zijde, als de ruimste doortogt zijnde; eindelijk, na dat ik omtrent drie kwartier uurs met deeze verlossing had bezig geweest, dewelke mij veel moeite en zweet gekost heeft, kreeg ik het hoofd tot in het bekken. Ik maakte de tang los, en haalde verder het hoofd met weinige moeite. Het kind was dood, hadt geen het minste letsel van de tang; doch was tot overmaat van bezwaar, een grof meisje.

De nageboorte volgde kort na het kind.

De vrouw is spoedig en volmaakt hersteld geworden.

AANMERKING.

Ik heb door ondervinden geleerd, hoe men zijne kragten in zwaare gevallen noodig heeft, daar om was ik op mijne hoede, dewijl ik gemaklijk kon voorzien, dat het hier zwaar en moeijelijk zou toegaan; alles fcheen hier faamen te loopen, wat men in eene zwaare moeijelijke verlosfing kan ontmoeten; een naauw misvormd bekken, eene drooge en famengetrokken baarmoeder, en een grof kind. Dan hoe langzaam ik ook voortging, ik werd nog zeer vermoeid, en afgemat; dan dit zal niemand verwonderen, die gewoon is, de Vroedkunde te oeffenen; deezen hebben ondervonden, hoe veel arbeid en zweet het kost, in dergelijke omftandigheden een kind te keeren; daarom vermaan ik alle jonge Vroedmeesters, om niet driftig te werk te gaan, willen zij zich niet bedriegen, en vermoeid en magteloos bevinden, voor dat het werk half verricht is: daar is geen vermoeijender beroep, dan de Verloskunde; men ontmoet fomtijds gevallen, waarin men dubbelde kragten zou noodig hebben.

Ik heb twee jaaren hier na deeze vrouw nogmaals in het zelfde geval bij geftaan, met dit onderfcheid alleen, dat ik vroegtijdiger geroepen werd, men kwam mij haalen, kort na dat de wateren waren afgeloopen; doch het kind, welk bij mijne komst nog leefde, heb ik niet kunnen behouden.

Eeni-

Eenigen tijd hier na, vertrok de vrouw naar elders met der woon; wederom zwanger zijnde, vervoegde zij zich bij een Doctor en Vroedmeester van een na bij zijnde ſtad, verhaalde haare zwaare verlosſingen, verzocht zijne hulp, dewelke hij haar beloofde, te verre afzijnde om mij te kunnen haalen.

Den tijd van baaren daar zijnde, liet zij eene Vroedvrouw haalen, eenige uuren hier na, brak het water, en daar kwam een arm voor, en men zond om den Doctor. Na dat deeze Heer eenige uuren hadt bezig geweest, en zich herhaalde reizen, vrugteloos vermoeid hadt, moest hij het eindelijk opgeeven, de vrouw overleed weinige uuren hier na, met haar kind in den buik.